

คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

ส่วนพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น
สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น
กรมการปกครอง

คำนำ

ด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้เปิดโอกาสให้ ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนโดยบัญญัติให้ “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม การจัดทำบริการสาธารณะ และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ” และการกระจายอำนาจให้กับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศโดยยึด “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง” ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่สำคัญของภาครัฐ ในการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ระดับ หมู่บ้าน/ชุมชน จนถึงในระดับชาติ รวมทั้ง มาตรา ๖๑/๑ แห่งระเบียบบริหาร ราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติระเบียบ บริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้อำเภอมีอำนาจหน้าที่ ภายในเขตอำเภอ ประสานกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกับชุมชนใน การดำเนินการให้มีแผนชุมชน เพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด และกระทรวง ทบวง กรม

หมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรบริหารในระดับรากหญ้า มีความใกล้ชิดกับ ประชาชน ซึ่งตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑ นอกจากจะกำหนดอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการ

บริหารงาน “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับราษฎรในหมู่บ้านแล้ว ยังได้กำหนดให้มี คณะกรรมการหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือที่นายอำเภอมอบหมายหรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ และให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน ทั้งนี้กรรมการปกครองได้มีการฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำทุกปี เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับทราบ บทบาท ภารกิจ หน้าที่ และมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรรมการปกครองได้จัดทำ **คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน** ประกอบด้วยโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านที่ได้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตลอดจนสาระสำคัญอื่น ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้อำเภอ นำไปใช้ในการเพิ่มศักยภาพคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยคาดหวังว่าคู่มือนี้จะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความพร้อมให้คณะกรรมการหมู่บ้านในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านร่วมทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และดำเนินการในบทบาท อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและยั่งยืนสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และเกิดผลดีต่อกระบวนการพัฒนาประเทศโดยรวมต่อไป

สำนักบริหารการปกครองท้องที่
กรมการปกครอง

สารบัญ

บทที่		หน้า
	คำนำ	
บทที่ ๑	โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน	
	๑. โครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)	๗
	๑) ประวัติความเป็นมา	๗
	๒) รูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน	๑๒
	๓) การได้มาและการพ้นจากตำแหน่งของ กรรมการหมู่บ้าน	๑๓
	๔) โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะทำงานของ กรรมการหมู่บ้าน	๑๖
	๕) ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน	๒๐
	๖) การบริหารการเงินในหมู่บ้าน	๒๐
	๗) การประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน	๒๑
	๘) การควบคุมดูแล	๒๒
	๒. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน	๒๓
บทที่ ๒	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการหมู่บ้าน	
	๑) พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗	๒๖

๒) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์ การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และ การประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑	๘๙
๓) ประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง รายชื่อกลุ่มหรือ กลุ่มกิจกรรม ที่ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มเป็นกรรมการ หมู่บ้านโดยตำแหน่ง	๑๑๐
๔) ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงาน ประณีประนอม ข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๐	๑๑๕
๕) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือก ผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑	๑๓๑
๖) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกกำนัน พ.ศ. ๒๕๕๑	๑๗๕
บทที่ ๓ แบบพิมพ์ต่าง ๆ	๑๙๑

บทที่ ๑
โครงสร้างและอำนาจหน้าที่
ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

บทที่ ๑

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

โครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

๑. ประวัติความเป็นมา

๑.๑ คณะกรรมการหมู่บ้านได้กำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๒๘ ตริ โดยกำหนดให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอขอแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

๑.๒ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ คณะกรรมการปฏิรูประบอบราชการ และระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล ได้พิจารณาเห็นว่า การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในสภาวะการณ์ปัจจุบันนี้ (พ.ศ. ๒๕๒๔) ยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถบริหารงานตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เท่าที่ควรเนื่องจาก

๑) การดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ในดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียว

๒) กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ จัดตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านขึ้นซ้ำซ้อนกันหลายรูปแบบ

๓) รัฐบาลขาดนโยบายที่แน่นอนและต่อเนื่องในการสนับสนุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการปฏิรูปฯ จึงได้เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีให้ปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานของหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) ส่งเสริมให้การดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้การวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ เป็นไปอย่างรอบคอบรัดกุม

๒) ปรับปรุงโครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้เป็นคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ คือ

- ยึดรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เป็นหลัก

- ปรับปรุงโครงสร้างให้สอดคล้องกับรูปแบบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองหรือ อพป.

- ยกเลิกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านรูปแบบอื่น ๆ (ยกเว้นคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป.) ให้ใช้คณะกรรมการหมู่บ้านเพียงคณะเดียว

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมเมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๒๔ ลงมติในหลักการให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เป็นหลัก ตามความเห็นของคณะกรรมการปฏิรูปฯ และมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการ

๑.๓ กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง ได้ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีมาแต่เดิมให้มีประสิทธิภาพ โดยร่วมกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องวางแนวทางดำเนินงานซึ่งได้ตราข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๒๖ ขึ้น

๑.๔ คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๒๖ ลงมติว่า

๑) รับทราบผลการดำเนินงานปรับปรุงคณะกรรมการหมู่บ้าน
ของกระทรวงมหาดไทย

๒) ให้กระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติตามมติ
คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๒๔ เรื่อง การปรับปรุงรูปแบบหมู่บ้าน
ซึ่งอนุมัติในหลักการให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านเพียงคณะเดียวโดยเคร่งครัด
เว้นแต่หมู่บ้าน อพป. ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบหมู่บ้านอาสาพัฒนา
และป้องกันตนเอง พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้คงเป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยการนั้น

๓) อนุมัติในหลักการให้นายอำเภอมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการ
และบุคคลอื่นใดทุกสังกัดให้เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้านและ
ที่ปรึกษาของฝ่ายกิจการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฯ
ได้โดยขอให้คำนึงถึงข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติด้วยว่า

๓.๑) ผู้ที่จะเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการ
หมู่บ้านและที่ปรึกษาของฝ่ายกิจการต่าง ๆ นอกเหนือจากผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว
จะต้องมีความเต็มใจ และอุทิศเวลาเพื่อการนี้

๓.๒) สำหรับที่เป็นข้าราชการ ควรได้รับความเห็นชอบ
จากหัวหน้าส่วนราชการนั้น ๆ ก่อนด้วย

๔) ให้กระทรวงมหาดไทยรับข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีใน
เรื่องนี้ไปพิจารณาด้วย ดังนี้

๔.๑) กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการหมู่บ้าน
และกรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน
จะต้องไม่มีค่าตอบแทนตลอดไป

๔.๒) ในกรณีที่บุคคลได้รวมตัวกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มเพื่อดำเนินการ กิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยส่วนราชการไม่ได้เกี่ยวข้องด้วยนั้น ถ้ากลุ่มใดมี กิจการทำนองเดียวกับฝ่ายกิจการใดในคณะกรรมการหมู่บ้าน ก็ควรจัดให้อยู่ในกิจการนั้น ๆ ด้วย

๔.๓) ควรพิจารณาให้มีกรรมการหมู่บ้าน ทำนองเดียวกันนี้ สำหรับชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครด้วย

๑.๕ กระทรวงมหาดไทยได้ให้ทุกจังหวัด/อำเภอ ได้ปรับปรุง คณะกรรมการหมู่บ้านในปี ๒๕๒๖ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง ท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงาน ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) พ.ศ. ๒๕๒๖ โดยได้มีการเลือกตั้งกรรมการ หมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ พร้อมทั้งแต่งตั้งฝ่ายกิจการต่าง ๆ ของ กม. และ ที่ปรึกษาของ กม. พร้อมกันทั่วประเทศ

๑.๖ กระทรวงมหาดไทย ได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรี สามารถเป็นประธานฝ่ายกิจการอื่นได้ และจังหวัด/อำเภอ จัดตั้งฝ่ายกิจการ สตรี เพิ่มขึ้นในคณะกรรมการหมู่บ้านอีก ๑ ฝ่าย เพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาท ของสตรีในการมีส่วนร่วมบริหารและพัฒนาหมู่บ้าน

๑.๗ รัฐบาลได้แก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เนื่องด้วยปัจจุบันได้มีการปรับปรุงการบริหาร ราชการแผ่นดินให้เป็นไปโดยรวดเร็ว คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ โดย ปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตาม มาตรา ๒๘ ตี ๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่(ฉบับที่ ๑๑)

พ.ศ.๒๕๕๑ จึงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕ ตอนที่ ๒๗ ก เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๑

๑.๘ กระทรวงมหาดไทยได้ยกเลิกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.๒๕๒๖, ข้อบังคับ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๔ และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งกรรมการ หมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุม ของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.๒๕๕๑ เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ.๒๕๕๑

๒. รูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน

๒.๑ คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขปรับปรุง (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบด้วย กรรมการ ๒ ประเภท คือ

๑) กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน

๒) กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือก ได้แก่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีจำนวน ๒ – ๑๐ คน โดยให้ที่ประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้กำหนด จำนวนที่พึงมีในหมู่บ้าน

๒.๒ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดให้ กรรมการหมู่บ้านเลือกรองประธานกรรมการหมู่บ้านจากกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งคนหนึ่ง และจากกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอีกคนหนึ่ง โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านเลือกรองประธานคนใดคนหนึ่งเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง และประธานคณะกรรมการหมู่บ้านเลือกกรรมการหมู่บ้านคนหนึ่ง เป็นเลขานุการคณะกรรมการหมู่บ้าน และให้คณะกรรมการหมู่บ้านเลือกกรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งเป็นเหรัญญิก ส่วนกรรมการหมู่บ้านคนอื่น ๆ ก็จะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานของคณะทำงานด้านต่าง ๆ

ดังนั้น รูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีลักษณะ ดังนี้

๑. ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธาน
๒. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการ
๓. สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกรรมการ
๔. ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน เป็นกรรมการ
๕. กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ๒ – ๑๐ คน เป็นกรรมการ
 - ลำดับที่ ๑ – ๔ เป็นโดยตำแหน่ง
 - ลำดับที่ ๕ เป็นโดยการเลือกของราษฎรในหมู่บ้าน

๓. การได้มาและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหมู่บ้าน

๓.๑ การได้มาของกรรมการหมู่บ้านของผู้นำหรือผู้แทนหรือองค์กรในหมู่บ้าน

ผู้นำของกลุ่มดังต่อไปนี้ มีสิทธิเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง

(๑) กลุ่มบ้าน ตามประกาศของนายอำเภอ

(๒) กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรมที่มาจากการรวมตัวกันของสมาชิก ซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของทางราชการ ตามที่กระทรวงมหาดไทยประกาศ

(๓) กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรมที่มาจากการรวมตัวกันของสมาชิก หรือตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม และต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(ก) เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกไม่น้อยกว่า ๒๐ คน

(ข) สมาชิกของกลุ่มไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

(ค) เป็นกลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่า ๖ เดือน

(ง) เป็นกลุ่มที่มีกฎระเบียบที่กำหนดไว้ชัดเจน และต้องเกิดจากสมาชิกร่วมกันกำหนด

ทั้งนี้ นายอำเภออาจพิจารณา ยกเว้นลักษณะตาม (ก) ได้ ในกรณีที่เหมาะสม

๓.๒ เงื่อนไขเวลาที่ต้องจัดให้มีการเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

๑. ถ้าตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งพร้อมกัน ให้นายอำเภอดำเนินการจัดให้มีการประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งพร้อมกัน

๒. ถ้ากรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง จนเป็นเหตุให้กรรมการหมู่บ้านที่เหลืออยู่มีจำนวนน้อยกว่า ๒ คน และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิที่เหลือมีวาระการดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่า ๑๘๐ วัน ให้นายอำเภอจัดให้มีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายใน ๓๐ วัน เลือกแทนตำแหน่งที่ว่างโดยให้มีวาระเท่ากัน

๓.๓ การพ้นจากตำแหน่ง

๓.๓.๑ กรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง ได้แก่

๑. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผู้ภูมิลาเนา เมื่อพ้นจากการดำรงตำแหน่ง

๒. ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มในหมู่บ้านสิ้นสุดลงเมื่อมีการเลือกผู้นำหรือผู้แทนขึ้นใหม่

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งแล้ว การเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งของผู้นำกลุ่มในหมู่บ้านต้องสิ้นสุดลง ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

(๒) ตาย

(๓) เมื่อนายอำเภอมีประกาศให้กลุ่มตามข้อ ๖(๑)

หรือ (๓) สิ้นสุดสภาพของการเป็นกลุ่ม หรือขาดคุณสมบัติของการเป็นกลุ่ม

ในกรณีที่กลุ่มถูกยุบ เลิก หรือไม่มีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องกันเป็นเวลาเกินหนึ่งปี ให้ถือว่าสิ้นสุดสภาพของการเป็นกลุ่ม หรือขาดคุณสมบัติของการเป็นกลุ่ม และให้กรรมการหมู่บ้านรายงานให้นายอำเภอประกาศตามข้อ ๘

๓.๔ วิธีการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

๓.๔.๑ ให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการทำหน้าที่ดำเนินการเลือก และให้นายอำเภอแต่งตั้ง ปลัดอำเภอประจำตำบล ข้าราชการในอำเภอ ๑ คน และกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนั้น ๑ คน เป็นที่ปรึกษาทำหน้าที่สักขีพยานด้วย

๓.๔.๒ วิธีการเลือกกระทำโดยวิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑

๓.๔.๓ ราษฎรที่มีสิทธิเข้าประชุมส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้วให้ถือว่า ผู้นั้นเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิและให้นายอำเภอออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน

๓.๔.๔ กรณีผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากันหลายคน และเป็นเหตุให้มีผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันเกินกว่าจำนวนที่ประชุมราษฎรกำหนด ให้ทำการจับสลาก

๓.๕ คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีสิทธิเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

๓.๕.๑ มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง

๓.๕.๒ ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

๓.๕.๓ ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

๓.๕.๔ มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้น ติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า ๓ เดือนจนถึงวันเลือก

๔. โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

๑. คณะทำงานด้านอำนวยการ ประกอบด้วย ประธานกรรมการหมู่บ้าน รองประธานกรรมการหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคณะทำงานด้านต่าง ๆ เลขานุการ และเหรัญญิก โดยให้ประธานกรรมการหมู่บ้านและเลขานุการ เป็นหัวหน้าและเลขานุการคณะทำงาน มีหน้าที่เกี่ยวกับ

๑. งานธุรการ
๒. การจัดประชุม
๓. การรับจ่ายและเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของหมู่บ้าน
๔. การประชาสัมพันธ์
๕. การประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงาน

ด้านต่าง ๆ

๖.การจัดทำรายงานผลการดำเนินการของคณะกรรมการในรอบปีและ

๗. งานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

๒. คณะทำงานด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าคณะทำงาน และกรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการเลือก มีหน้าที่เกี่ยวกับ

๑. การส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒. การส่งเสริมอุดมการณ์และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย
ให้กับราษฎรในหมู่บ้าน

๓. การส่งเสริมดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมาย และ
กฎระเบียบ ข้อบังคับของหมู่บ้าน

๔. การสร้างความเป็นธรรมและประนีประนอมข้อพิพาท

๕. การตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยการป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติดภายในหมู่บ้าน

๖. การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณประโยชน์
ของหมู่บ้าน

๗. การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและภัยอันตรายของหมู่บ้าน

๘. งานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้าน หรือ
คณะกรรมการมอบหมาย

๓. **คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน** ประกอบด้วย
กรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการเลือก มีหน้าที่เกี่ยวกับ

๑. การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

๒. ประสานการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน
กับคณะทำงานด้านต่าง ๆ เพื่อดำเนินการหรือเสนอของบประมาณจาก
ภายนอก

๓. การรวบรวมและจัดทำข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

๔. การติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้าน
และงานอื่นใด ตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

๔. คณะทำงานด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ประกอบด้วยกรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการเลือก

๑. มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน

๒. การพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับราษฎรในหมู่บ้าน

๓. งานอื่นใดตามที่ประธานคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

๕. คณะทำงานด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ประกอบด้วยกรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการเลือก มีหน้าที่เกี่ยวกับ

๑. การพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน

๒. การสงเคราะห์ผู้ยากจนที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้

๓. การส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข

๔. งานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

๖. คณะทำงานด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วยกรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการเลือก มีหน้าที่เกี่ยวกับ

๑. การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

๒. งานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือ
คณะกรรมการมอบหมาย

๗. คณะทำงานด้านอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านเสนอ
และนายอำเภอเห็นชอบ

๕. ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็น
กรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการ
หมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑

๑. ปลัดอำเภอประจำตำบล

๒. กำนัน นายกเทศมนตรีตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

๓. นายอำเภออาจแต่งตั้งข้าราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลหรือ
หมู่บ้านนั้นหรือบุคคลอื่นใดที่คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นสมควร เพิ่มเติมก็ได้

๖. การบริหารการเงินในหมู่บ้าน

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็น
กรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการ
หมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑

คณะกรรมการโดยความเห็นชอบของนายอำเภอ อาจมีมติให้
จัดตั้งกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนกิจกรรมอันเป็นประโยชน์
สาธารณะของหมู่บ้านก็ได้ โดยกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านนั้น เพื่อเป็น
กองทุนในการบริหารจัดการและการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของ
คณะกรรมการ โดยกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน อาจมีรายได้ ดังนี้

(ก) เงินที่กลุ่มหรือองค์กรภายในหมู่บ้านจัดสรรให้
(ข) เงินที่ได้รับการอุดหนุนจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ
หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(ค) เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้

(ง) รายได้จากการจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน

ให้คณะกรรมการโดยความเห็นชอบของนายอำเภอกำหนด
หลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินของกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านไว้ ดังนี้

(ก) ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม

(ข) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของคณะกรรมการ

(ค) การจัดสวัสดิการภายในหมู่บ้าน

(ง) การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน

(จ) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

๗. การประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเป็นกรรมการ
หมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.
๒๕๕๑

๗.๑ ให้คณะกรรมการประชุมกันเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ
หนึ่งครั้ง โดยให้มีการประชุมภายในเจ็ดวันหลังจากการประชุมประจำเดือน
ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่นายอำเภอเรียกประชุม

๗.๒ การประชุมให้กระทำโดยเปิดเผยและเปิดโอกาสให้ราษฎร
เข้าฟังได้ เว้นแต่คณะกรรมการจะลงมติให้ประชุมลับ

๗.๓ การประชุมต้องมีกรรมการหมู่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการหมู่บ้านทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

๗.๔ การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ เว้นแต่กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการอื่นใดกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

๗.๕ กรณีเรื่องใดที่ที่ประชุมเห็นว่าเป็นเรื่องที่จะต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้านหรือเป็นเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของราษฎรในชุมชนหรือหมู่บ้าน หรือเป็นเรื่องที่มีกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับให้เป็นไปตามมติให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้าน คณะกรรมการอาจมีมติให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อรับฟังความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าว ก็ได้

๗.๖ คณะกรรมการหมู่บ้านอาจมีมติให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อรับฟังความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวได้ โดยเมื่อที่ประชาคมหมู่บ้านลงมติในเรื่องใดแล้ว ให้คณะกรรมการแจ้งนายอำเภอและประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบทั่วกัน และปฏิบัติตามมติของที่ประชุมประชาคมหมู่บ้าน ทั้งนี้ มติประชาคมต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และระเบียบของทางราชการ พร้อมทั้งแจ้งให้นายอำเภอและราษฎรในหมู่บ้านทราบโดยทั่วกัน

๗.๗ ราษฎรในหมู่บ้านผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐ คน อาจยื่นหนังสือเสนอความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจกรรมหรือประโยชน์สาธารณะของหมู่บ้านต่อคณะกรรมการได้ และให้คณะกรรมการบรรจุเรื่องดังกล่าวเข้าที่ประชุมพิจารณา

๘. การควบคุมดูแล

ให้นายอำเภอมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแล การปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการหมู่บ้านและมติที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านให้เป็นไปตาม กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของทางราชการ และให้ปลัดอำเภอประจำตำบล

เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอในตำบลที่รับผิดชอบ

๙. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

๑. การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ใน พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑

๑.๑ มาตรา ๒๘ ตี ๑ วรรคสอง คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือนายอำเภอมอบหมาย หรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ

๑.๒ มาตรา ๒๘ ตี ๑ วรรคสาม ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน

๒. การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมายอื่น ๆ

อำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน โดยมีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.๒๕๓๐

ลักษณะของข้อพิพาทที่จะทำการประนีประนอม ข้อพิพาทนั้น ๆ เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับ

๑) คดีแพ่งทุกประเภท

๒) คดีอาญาประเภทความผิดที่ยอมความกันได้

๓) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้าน
ประนีประนอมข้อพิพาทและ

๔) ข้อพิพาทดังกล่าวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

๓. การปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐ คณะกรรมการหมู่บ้าน
ทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงาน
ตามนโยบายของรัฐบาลที่ดำเนินงานในหมู่บ้าน เช่น โครงการ SML กองทุน
หมู่บ้าน การแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ฯลฯ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านอาจมอบหมาย
คณะทำงานในแต่ละด้าน เพื่อเป็นการกระจายอำนาจในการทำงาน เพื่อ
อำนวยความสะดวกและสนองความต้องการของประชาชน

๔. การปฏิบัติงานประจำกระทรวง ทบวง กรม คณะกรรมการหมู่บ้าน
มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานของทุกกระทรวง ทบวง กรม โดยส่งการผ่าน
จังหวัด และอำเภอ

๕. การกิจเฉพาะตามลักษณะพื้นที่ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็น
องค์กรหรือผู้แทนของประชาชนในการสะท้อนปัญหาความต้องการของ
ประชาชน ซึ่งมีความแตกต่างตามลักษณะโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ
วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนตาม
ภูมิภาค และภูมิสังคม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๒

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

พระราชบัญญัติ

ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

(แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน)

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมยุรกเกล้าเจ้าอยู่หัวดำรงสเหือเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า เมื่อในรัชกาลแห่งสมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ขึ้นเมื่อพระพุทธศักราช ๒๔๔๐ และได้ใช้พระราชบัญญัตินั้นเป็นแบบแผนวิธีปกครอง ทัวพระราชอาณาจักรอันอยู่ภายนอกจังหวัดกรุงเทพฯ มาจนบัดนี้พระราชบัญญัติอื่นๆ อันเนื่องด้วยวิธีปกครองราษฎร ซึ่งตั้งขึ้นภายหลังต่อมา ได้ยึดพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่นี้เป็นหลักอีกเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ นับว่าเป็นพระราชบัญญัติสำคัญในการปกครองพระราชอาณาจักรอย่างหนึ่ง

ตั้งแต่ได้ตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ในพระพุทธศักราช ๒๔๔๐ มา วิธีปกครองพระราชอาณาจักรได้จัดการเปลี่ยนแปลงดำเนินมาโดยลำดับหลายอย่าง ทรงพระราชดำริเห็นว่าถึงเวลาอันสมควรที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ให้ตรงกับวิธีการปกครองที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะ

ปกครองท้องถิ่น รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ของเดิมแห่งใดที่ยังใช้ได้ให้คงไว้ แห่งใดที่เก่าเกินกว่าวิธีปกครองทุกวันนี้ก็แก้ไขให้ตรงกับเวลา รวบรวม ตราเป็นพระราชบัญญัติไว้สืบไปดังนี้

หมวด ๑ ว่าด้วยนามและการใช้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช ๒๔๕๗”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศแล้วให้ใช้ทั่วทุกมณฑล เว้นแต่ในจังหวัดกรุงเทพฯ ชั้นใน และเมื่อใช้พระราชบัญญัตินี้แล้วให้ยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ เสียใช้พระราชบัญญัตินี้แทนสืบไป

(ได้มีประกาศลงวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๘ ให้ใช้ พ.ร.บ. นี้ในเขตชั้นในกรุงเทพฯ)

มาตรา ๓ บรรดาพระราชกำหนดกฎหมายแต่ก่อน บทใดข้อความขัดกับพระราชบัญญัตินี้ ให้ยกเลิกกฎหมายบทนั้นตั้งแต่วันที่ได้ใช้พระราชบัญญัตินี้ไป

มาตรา ๔ อำนาจหน้าที่สมุหเทศาภิบาล ซึ่งกล่าวต่อไปในพระราชบัญญัตินี้ส่วนในมณฑลกรุงเทพฯ ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของเสนาบดีกระทรวงนครบาลหรือข้าราชการผู้ใหญ่ในกระทรวงนครบาล ซึ่ง

เสนาบดีกระทรวงนครบาลจะได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้มีอำนาจหน้าที่เฉพาะการนั้นๆ อีกประการหนึ่งความที่กล่าวต่อไปในพระราชบัญญัตินี้ แห่งใดมีใจความว่า สมุหเทศาภิบาลจะทำได้ด้วยอนุมัติของเสนาบดีใจความอันนี้ไม่ต้องใช้ในส่วนมณฑลกรุงเทพฯ เพราะหน้าที่สมุหเทศาภิบาลและเสนาบดีในส่วนมณฑลกรุงเทพฯ รวมอยู่ในตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงนครบาล

(เมื่อได้ประกาศรวมกระทรวงนครบาลกับกระทรวงมหาดไทยเข้าด้วยกันเป็นกระทรวงเดียวเรียกว่ากระทรวงมหาดไทยแล้วได้ตั้งตำแหน่งสมุหพระนครบาลทำหน้าที่ทำนองสมุหเทศาภิบาล ต่อมาตำแหน่งเหล่านี้ได้ล้มเลิกไปโดย พ.ร.บ. ว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๔๗๖ อำนาจหน้าที่ตกไปอยู่แก่ข้าหลวงประจำจังหวัด)

มาตรา ๕ ให้เสนาบดีผู้บัญชาการปกครองท้องที่มีอำนาจที่จะตั้งกฎข้อบังคับสำหรับจัดการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ถ้าและกฎนั้นได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตและประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาแล้วก็ให้ถือว่าเป็นเหมือนส่วนหนึ่งในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ในการที่จะกำหนดเขตหมู่บ้านและตำบลทั้งปวงในหัวเมืองใด ให้ผู้ว่าราชการเมืองนั้นเมื่อได้อนุมัติของสมุหเทศาภิบาลแล้วมีอำนาจที่จะกำหนดได้และการที่จะกำหนดเขตอำเภอนั้นก็ให้สมุหเทศาภิบาลมีอำนาจที่จะกำหนดได้ เมื่อได้รับอนุมัติของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแล้ว ฉะนั้น ส่วนมณฑลกรุงเทพฯ เสนาบดีกระทรวงนครบาลกำหนดได้เด็ดขาด

หมวด ๒

ว่าด้วยวิธีอธิบายศัพท์ที่ใช้ในพระราชบัญญัติ

มาตรา ๗ ศัพท์ว่า “บ้าน” และ “เจ้าบ้าน” ซึ่งกล่าวในพระราชบัญญัตินี้ให้พึงเข้าใจดังนี้

ข้อ ๑ ศัพท์ว่า “บ้าน” นั้นหมายความว่า เรือนหลังเดียวก็ตาม หลายหลังก็ตาม ซึ่งอยู่ในเขตที่มีเจ้าของเป็นอิสระส่วนหนึ่งนับในพระราชบัญญัตินี้ว่าบ้านหนึ่ง ห้องแถว และแพ หรือเรือเช่าซึ่งจอดประจำอยู่ที่ใด ถ้ามีเจ้าของหรือผู้เช่าครอบครองเป็นอิสระต่างหากห้องหนึ่ง หลังหนึ่ง ลำหนึ่ง หรือหมู่หนึ่ง ในเจ้าของหรือผู้เช่าคนหนึ่งนั้น ก็นับว่าบ้านหนึ่งเหมือนกัน

ข้อ ๒ ศัพท์ว่า “เจ้าบ้าน” นั้นหมายความว่า ผู้อยู่ปกครองบ้านซึ่งได้เข้ามาแล้วในชื่อก่อน จะครอบครองด้วยเป็นเจ้าของก็ตาม ด้วยเป็นผู้เช่าก็ตาม ด้วยเป็นผู้อาศัยโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม นับตามพระราชบัญญัตินี้ว่าเป็นเจ้าบ้าน

ข้อ ๓ วัด โรงพยาบาล โรงทหาร โรงเรียน เรือนจำ ที่ทำการไปรษณีย์ สถานีรถไฟ สถานที่ต่าง ๆ ของรัฐบาล อยู่ในความปกครองของหัวหน้าในที่นั้นไม่นับเป็นบ้านตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๓

ว่าด้วยลักษณะปกครองหมู่บ้าน

ตอน ๑

การตั้งหมู่บ้าน

มาตรา ๘ บ้านหลายบ้านอยู่ในท้องที่อันหนึ่งซึ่งควรอยู่ในความปกครองอันเดียวกันได้ ให้จัดเป็นหมู่บ้านหนึ่ง ลักษณะที่กำหนดหมู่บ้านตามพระราชบัญญัตินี้ให้ถือความสะดวกแก่การปกครองเป็นประมาณ คือ

ข้อ ๑ ถ้าเป็นที่มีคนอยู่รวมกันมาก ถึงจำนวนบ้านน้อย ให้ถือเอาจำนวนคนเป็นสำคัญประมาณราว ๒๐๐ คน เป็นหมู่บ้านหนึ่ง

ข้อ ๒ ถ้าเป็นที่ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ถึงจำนวนคนจะน้อย ถ้าและจำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า ๕ บ้านแล้ว จะจัดเป็นหมู่บ้านหนึ่งก็ได้

ตอน ๒

การแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

การออกจากตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

(ชื่อของตอน ๒ เดิมยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๓ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖)

มาตรา ๙ ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งและมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้านละสองคน เว้นแต่หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่าสองคน ให้ขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย

ในหมู่บ้านใด ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรให้มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ก็ให้มีได้ตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยจะเห็นสมควร

ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับเงินเดือน แต่มิใช่จากเงินงบประมาณ ประเภทเงินเดือน ส่วนผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง จะได้รับเงินตอบแทนตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

(ความในมาตรา ๙ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๖ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ และข้อ ๑ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๑๒ พ.ศ. ๒๕๑๕)

มาตรา ๑๐ ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองบรรดาราชราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน

(ความในมาตรา ๑๐ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๖)

มาตรา ๑๑ ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือก

(๒) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๓) ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๔) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสามเดือนจนถึงวันเลือก

(ความในมาตรา ๑๑ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๙ มาตรา ๓ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๕ ความในมาตรา ๑๑ (๑) ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๓ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๒ และมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๑๒ ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันรับเลือก
- (๓) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสองปีจนถึงวันเลือกและเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน

(๔) เป็นผู้เสื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

(๕) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๖) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ วิกจริต จิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ ดัดยาเสพติดให้โทษ หรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

(๗) ไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหาร-ท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ พนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือของรัฐวิสาหกิจ หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือลูกจ้างของเอกชนซึ่งมีหน้าที่ทำงานประจำ

(๘) ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเสียชื่อในทางพาลหรือทางทุจริต หรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม

(๙) ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะทุจริตต่อหน้าที่ และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

(๑๐) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ

(๑๑) ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ในฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ กฎหมายว่าด้วยที่ดิน ในฐานความผิดเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และกฎหมายว่าด้วยการพนัน ในฐานความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก

(๑๒) ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๖) หรือ (๗) และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันถูกให้ออก

(๑๓) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

(๑๔) มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ หรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ เว้นแต่ในท้องที่ใดไม่อาจเลือกผู้มีพื้นความรู้ดังกล่าวได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยกเว้นหรือผ่อนผันได้

(๑๕) ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างเสียสิทธิในกรณีที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

(ความในมาตรา ๑๒ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย มาตรา ๔ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๒ และให้เพิ่มเติมมาตรา ๑๒ (๑๕) โดยมาตรา ๔ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๑๓ การเลือกผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และให้กระทำโดยวิธีลับ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เพื่อประโยชน์ในการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เกินสามคน และราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของราษฎรในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าสี่คนแต่ไม่เกินเจ็ดคน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบ

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

การแต่งตั้งกรรมการ วิธีการเลือกประธานคณะกรรมการ และวิธีการตรวจสอบตามวรรคสองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อราษฎรส่วนใหญ่เลือกผู้ใดเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว ให้นายอำเภอออกคำสั่งเพื่อแต่งตั้งและให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้านนับแต่วันที่ ได้รับแต่งตั้ง ในกรณีที่ผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ใช้วิธีจับฉลาก ทั้งนี้ เมื่อนายอำเภอได้มีคำสั่งแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านแล้วให้รายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อดำเนินการออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่มีการคัดค้านว่าผู้ซึ่งได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตามวรรคสี่ได้รับเลือกมาโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ให้นายอำเภอดำเนินการสอบสวน และถ้าผลการสอบสวนได้ความตามที่มีผู้คัดค้าน ให้รายงานผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้พ้นจากตำแหน่งโดยเร็ว ทั้งนี้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่นายอำเภอมีคำสั่งแต่งตั้ง

การพ้นจากตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านตามวรรคห้า ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้ใหญ่บ้าน ได้กระทำการไปในขณะที่ดำรงตำแหน่ง

(ความในมาตรา ๑๓ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗ เพิ่มเติมวรรคห้า โดยมาตรา ๕ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๕ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๑๔ ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) มีอายุครบหกสิบปี
- (๒) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้ลาอุปสมบทหรือบรรพชาตามประเพณี มิให้ถือว่า มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๕)
- (๓) ตาย
- (๔) ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอให้ลาออก
- (๕) หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ
- (๖) เมื่อราษฎรผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑ ในหมู่บ้านนั้น จำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของราษฎรผู้มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑ ทั้งหมด เข้าชื่อกันขอให้ออกจากตำแหน่ง ในกรณีเช่นนั้นให้นายอำเภอสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง
- (๗) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง เมื่อได้รับรายงานการสอบสวนของนายอำเภอว่าบกพร่องในหน้าที่ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง
- (๘) ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองติดต่อกันเกินสามเดือน เว้นแต่เมื่อมีเหตุอันสมควรและได้รับอนุญาตจากนายอำเภอ
- (๙) ขาดการประชุมประจำเดือนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ นายอำเภอเรียกประชุมสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันควร
- (๑๐) ถูกปลดออกหรือไล่ออกจากตำแหน่ง เนื่องจากกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง
- (๑๑) ไม่ผ่านการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องทำอย่างน้อยทุกห้าปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่ผู้ใหญ่บ้านพ้นจากตำแหน่งตาม (๘) ให้นายอำเภอ
รายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบโดยเร็วด้วย

หลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดตาม
(๑๑) ต้องกำหนดให้ราษฎรในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติ
หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านด้วย

(ความในมาตรา ๑๔ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย พ.ร.บ.
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๓๒ เพิ่มเติม (๑ ทวิ) โดยมาตรา ๖ พ.ร.บ.
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๕ พ.ร.บ. ลักษณะปกครอง
ท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๑๕ ผู้ใหญ่บ้านและกำนันท้องที่ร่วมกันพิจารณา
คัดเลือกราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๖ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่าย
ปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ

(ความในมาตรา ๑๕ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย พ.ร.บ.
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๖ และ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐)

มาตรา ๑๖ ผู้มีสิทธิจะได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ต้องมี
คุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒

(ความในมาตรา ๑๖ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย พ.ร.บ.
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๖ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๙ (ฉบับที่ ๔)
พ.ศ. ๒๕๑๐ และมาตรา ๕ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๒)

มาตรา ๑๗ เมื่อผู้ใดได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
ฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ให้กำนันรายงานไปยัง
นายอำเภอเพื่อออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐานและให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบตั้งแต่วันที่
นายอำเภอออกหนังสือสำคัญ

(ความในมาตรา ๑๗ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๖ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๙ และ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐)

มาตรา ๑๗ ทวิ ในหมู่บ้านใดมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ผู้ว่าราชการจังหวัด จะแต่งตั้งให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบอีกตำแหน่งหนึ่งก็ได้ ส่วนเงินค่าตอบแทนให้เป็นไปตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

(ความในมาตรา ๑๗ ทวิ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ และประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๑๒ พ.ศ. ๒๕๑๕)

มาตรา ๑๘ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายรักษาความสงบต้องออกจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ หรือเพราะเหตุเช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๒) ถึง (๗)

ถ้าตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบว่างลง ให้มีการคัดเลือกผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบแทน และให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้ซึ่งได้รับคัดเลือกตามวรรคสามอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

เมื่อผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบต้องออกจากตำแหน่งด้วย

(ความในมาตรา ๑๘ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐ และมาตรา ๖ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๕๒)

มาตรา ๑๙ เมื่อปรากฏเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ให้เลือกผู้ใหญ่บ้านขึ้นใหม่

(๑) กรณีที่หมู่บ้านใดมีจำนวนราษฎรเพิ่มขึ้นไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม เมื่อกำหนดและผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นปรึกษากันเห็นว่า จำนวนราษฎรนั้นเกินกว่าความสามารถของผู้ใหญ่บ้านคนเดียวจะดูแลปกครองให้เรียบร้อยได้ ให้กำหนดรายงานต่อนายอำเภอเพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควร ให้ตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่และเลือกผู้ใหญ่บ้านเพิ่มเติมขึ้นใหม่ได้

(๒) กรณีที่ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านใดว่างลง ให้เลือกผู้ใหญ่บ้านภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นว่างลง

ในกรณีที่มีความจำเป็นไม่อาจจัดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านภายในกำหนดตาม (๒) ได้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดขยายเวลาออกไปได้เท่าที่จำเป็น และในระหว่างที่ยังมิได้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทนผู้ใหญ่บ้าน หรือจะแต่งตั้งบุคคลผู้มีความเหมาะสมและไม่มีความต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ เป็นผู้รักษาการผู้ใหญ่บ้านจนกว่าจะมีการเลือกผู้ใหญ่บ้านก็ได้

(ความในข้อ ๒ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ และมาตรา ๖ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๒๐ เมื่อผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุประการใด ๆ เป็นหน้าที่ของกำนันนายตำบลนั้น จะต้องเรียกหมายตั้งและสำมะโนครัวทะเบียนบัญชีที่ได้ทำขึ้นไว้ในหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านนั้นคืนมารักษาไว้ เมื่อผู้ได้รับตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านแทน ก็ให้มอบสำมะโนครัวและทะเบียนบัญชีทั้งปวงให้ แต่หมายตั้งนั้นกำนันต้องรีบส่งให้กรมการอำเภอ อนึ่งการที่จะเรียกคืนหมายตั้งและสำมะโนครัวทะเบียนบัญชีที่ได้กล่าวมาในข้อนี้ ถ้าขัดข้องประการใดกำนันต้องรีบแจ้งความต่อกรมการอำเภอ

มาตรา ๒๑ ถ้าผู้ใหญ่บ้านคนใดจะทำการในหน้าที่ไม่ได้ในครั้งหนึ่งคราวหนึ่งให้มอบหน้าที่ให้แก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทนจนกว่าผู้ใหญ่บ้านนั้นจะทำการในหน้าที่ได้ และรายงานให้กำนันทราบ ถ้าการมอบหน้าที่นั้นเกินกว่าสิบห้าวัน ให้กำนันรายงานให้นายอำเภอทราบด้วย

(ความในมาตรา ๒๑ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๙ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐)

ตอน ๓ การตั้งหมู่บ้านชั่วคราว

มาตรา ๒๒ ถ้าในท้องที่อำเภอใดมีราษฎรไปตั้งชุมนุมทำการหาเลี้ยงชีพแต่ในบางฤดู ถ้าและจำนวนราษฎรซึ่งไปตั้งทำการอยู่มากพอสมควรจะจัดเป็นหมู่บ้านได้ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่เพื่อความสะดวกแก่การปกครอง ก็ให้นายอำเภอประชุมราษฎรในหมู่บ้านนั้นเลือก ว่าที่ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งหรือหลายคนตามควรแก่กำหนดที่ว่าไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่นี้

มาตรา ๒๓ ผู้ซึ่งสมควรจะเป็นว่าที่ผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๒๒ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๑) (๒) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) (๑๓) และ (๑๔)

(ความในมาตรา ๒๓ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๗ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๕๒)

มาตรา ๒๔ ผู้ใหญ่บ้านเช่นนี้ให้เรียกว่า ว่าที่ผู้ใหญ่บ้าน เพราะเหตุที่เป็นตำแหน่งชั่วคราวหนึ่งคราวหนึ่งแต่มีอำนาจและหน้าที่เท่า ผู้ใหญ่บ้านทุกประการ ถ้าราษฎรเลือกผู้หนึ่งผู้ใดอันสมควรจะว่าที่ผู้ใหญ่บ้าน ได้ ก็ให้รายงานขอหมายตั้งต่อผู้ว่าราชการเมือง

มาตรา ๒๕ หมายตั้งว่าที่ผู้ใหญ่บ้านนี้ให้ผู้ว่าราชการเมือง ทำหมายพิเศษตั้ง เพื่อให้ปรากฏว่าผู้นั้นว่าที่ผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่เดือนนั้นเพียง เดือนนั้นเป็นที่สุด ตามกำหนดฤดูกาลที่ราษฎรจะตั้งชุมนุมกันอยู่ในที่นั้น เมื่อ ราษฎรอพยพแยกย้ายกันไปแล้ว ก็ให้เป็นอันสิ้นตำแหน่งและหน้าที่ เมื่อถึง ฤดูใหม่ก็ให้เลือกตั้งใหม่อีกทุกคราวไป

มาตรา ๒๖ หมู่บ้านที่จัดขึ้นชั่วคราวนี้ ให้รวมอยู่ในกำหนด นายตำบลซึ่งได้กล่าวทวงที่นั้นแต่เดิม เว้นไว้แต่ถ้าทวงที่เป็นท้องที่ป่า เบื้องหวางไกลจากกำหนด เมื่อมีจำนวนคนกันไปตั้งอยู่มากผู้ว่าราชการเมือง เห็นจำเป็นจะต้องมีกำหนดขึ้นต่างหาก ก็ให้เลือกและตั้งว่าที่กำนันได้โดย ทำนองตั้งว่าที่ผู้ใหญ่บ้านตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ตอน ๔

หน้าที่และอำนาจของผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

(ความซึ่งเป็นชื่อของตอน ๔ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดย
มาตรา ๑๐ แห่ง พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๑๐)

มาตรา ๒๗ ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน

(๒) สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่

(๓) ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๔) รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎร ในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ

(๕) ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๖) ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

(๗) อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้สามารถเรียกราษฎรมาประชุมได้ตามสมควร

(๘) แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดป้องกันอันตรายสาธารณะอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

(๙) จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ ครั้ง

(๑๐) ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย

(๑๑) ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมอบหมาย

(ความในมาตรา ๒๗ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๗ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๒๘ ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญาดังต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

ข้อ ๒ เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

ข้อ ๓ เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ กิติ หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายกิติ ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ ๔ เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายกิติ หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายกิติ ให้จับตัวผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ ๕ ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้นและรีบส่งต่อกำนัน หรือกรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ ๖ เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

มาตรา ๒๘ ทวิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเท่าที่ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่บ้านให้กระทำ

(๒) เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน ในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

(๒) ถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการณอันใดเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน

ถ้าเหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียง ให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านในท้องที่นั้นและรายงานให้ผู้ใหญ่บ้านของตนทราบ

(๓) ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่าไม่ได้มาโดยสุจริต ให้นำตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๔) เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ต้องระงับเหตุ ปรามปรามติดตามจับผู้ร้ายโดยเต็มกำลัง

(๕) เมื่อตรวจพบหรือตามจับได้สิ่งของใดที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด ให้รีบนำส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๖) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความผิดและกำลังจะหลบหนีให้ควบคุมตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๗) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย

(ความในมาตรา ๒๘ ทวิ บัญญัติเพิ่มโดยมาตรา ๗ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ต่อมาถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๑๑ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๐)

มาตรา ๒๘ ตริ ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน เป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

ซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากผู้ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้าน
ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าสองคน แต่ไม่เกินสิบคน

คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้
คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ
หรือ ที่นายอำเภอมอบหมาย หรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ

ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบใน
การบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกิจกรรม
ที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน

ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรใดจะมีสิทธิเป็นกรรมการ
หมู่บ้านตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด
โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้
มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

วิธีการเลือกและการแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง และการ
พ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการปฏิบัติหน้าที่ การประชุม
และการวินิจฉัยชี้ขาด ของคณะกรรมการหมู่บ้านให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้
กระทรวงมหาดไทยจ่ายเป็นเงินอุดหนุน ให้ตามหลักเกณฑ์ที่
กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

(ความในมาตรา ๒๘ ตี ฎยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา
๘ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๒๘ จัตวา ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ให้ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบใช้อาวุธปืนของทางราชการได้

การเก็บรักษาและการใช้อาวุธปืนให้เป็นไปตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย

(ความในมาตรา ๒๘ จัตวา บัญญัติเพิ่มโดยมาตรา ๑๓ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๖)

หมวด ๔

ว่าด้วยลักษณะปกครองตำบล

ตอน ๑

การตั้งตำบล

มาตรา ๒๙ หลายหมู่บ้านรวมกันราว ๒๐ หมู่บ้าน ให้จัดเป็นตำบลหนึ่ง และเมื่อสมุหเทศาภิบาลเห็นชอบด้วยแล้ว ให้ผู้ว่าราชการเมืองกำหนดหมายเขตตำบลนั้นให้ทราบได้โดยชัดว่าเพียงใดทุกด้าน ถ้าที่หมายเขตไม่มีลำห้วย, หนอง, คลอง, บึง, บาง หรือสิ่งใดเป็นสำคัญก็ให้จัดให้มีหลักปักหมายเขตไว้เป็นสำคัญ

มาตรา ๒๙ ทวิ ในตำบลหนึ่งให้มีกำนันคนหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ใน เขตตำบลนั้น กำนันจะได้รับเงินเดือนแต่มิใช่จากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน

ในตำบลหนึ่งให้มีคณะกรรมการตำบลคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อกำนันเกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน

คณะกรรมการตำบลประกอบด้วยกำนันท้องที่ ผู้ใหญ่บ้าน
ทุกหมู่บ้านในตำบล และแพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการตำบลโดยตำแหน่ง
และครูประชาบาลในตำบลหนึ่งคน กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละ
หนึ่งคน เป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือกแล้ว
รายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน
และให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่วันที่ผู้ว่าราชการจังหวัด
ออกหนังสือสำคัญ

กรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตำบล
ผู้ทรงคุณวุฒิต้องออกจากตำแหน่งเพราะพ้นจากตำแหน่งครูประชาบาลหรือ
กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

ถ้าตำแหน่งกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง ให้มีการ
คัดเลือกขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่ง ที่ว่างและให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของ
ผู้ซึ่งตนแทน

การคัดเลือกกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่ง
ที่ว่าง ให้กระทำภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง ถ้าตำแหน่งนั้น
ว่างลงก่อนถึงกำหนดออกตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่คัดเลือก
ขึ้นแทนก็ได้

(ความในมาตรา ๒๙ ทวิ บัญญัติเพิ่มโดยมาตรา ๘ แห่ง พ.ร.บ.
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ต่อมาถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทน
แล้วโดยมาตรา ๑๔ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐)

มาตรา ๒๙ ตริ ในการประชุมคณะกรรมการตำบล ต้องมี
กรรมการตำบลมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวน จึงจะเป็นองค์ประชุม ให้กำนัน

เป็นประธาน การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้
ประธานออกเสียงอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

(ความในมาตรา ๒๙ ตี๋ บัญญัติเพิ่มโดยมาตรา ๘ แห่ง พ.ร.บ.
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๖ ต่อมาถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทน
โดยมาตรา ๑๕ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐)

ตอน ๒

การตั้งกำหนดและกำหนดออกจากตำแหน่ง

มาตรา ๓๐ ให้นายอำเภอเป็นประธานประชุมผู้ใหญ่บ้าน
ในตำบลนั้น เพื่อปรึกษาหารือคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งในตำบลนั้นขึ้นเป็น
กำนัน เมื่อผู้ใหญ่บ้านที่มาประชุมเห็นชอบคัดเลือกผู้ใดแล้วให้นายอำเภอ
คัดเลือกผู้นั้นเป็นกำนัน

ในกรณีที่มีผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันมากกว่า
หนึ่งคน ให้นายอำเภอจัดให้มี การออกเสียงลงคะแนน เมื่อผู้ใหญ่บ้านคนใด
ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดให้นายอำเภอคัดเลือกผู้นั้นเป็นกำนัน ในกรณีที่ได้รับ
คะแนนเสียงเท่ากัน ให้ใช้วิธีจับสลาก

การลงคะแนนต้องเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และให้
กระทำโดยวิธีลับตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดย
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อคัดเลือกผู้ใดเป็นกำนันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว
ให้นายอำเภอรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้
เป็นหลักฐาน

การประชุมผู้ใหญ่บ้านตามวรรคหนึ่งต้องมีผู้ใหญ่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ใหญ่บ้านทั้งหมดที่มีอยู่ในตำบลนั้น จึงเป็นองค์ประชุม

ให้นำบทบัญญัติในวรรคห้าและวรรคหกของมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับกับการเลือกกำนันด้วยโดยอนุโลม

(ความในมาตรา ๓๐ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย มาตรา ๙ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๓๑ กำหนดต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อต้องออกจากผู้ใหญ่บ้าน

(๒) ได้รับอนุญาตให้ลาออก

(๓) ยุบตำบลที่ปกครอง

(๔) เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เพราะพิจารณาเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่พอแก่ตำแหน่ง

(๕) ต้องถูกปลดหรือไล่ออกจากตำแหน่ง

การออกจากตำแหน่งกำนันนั้นให้ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านด้วย เว้นแต่การออกตาม (๒) (๓) และ(๔) ไม่ต้องออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

(ความในมาตรา ๓๑ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๑๐ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖)

มาตรา ๓๒ ในกรณี que ตำแหน่งกำนันว่างลง ให้คัดเลือกกำนันขึ้นใหม่ภายในกำหนดเวลาสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่นายอำเภอได้ทราบการว่างนั้น

หากมีความจำเป็นไม่อาจจัดให้มีการคัดเลือกกำนันภายในกำหนดตามวรรคหนึ่งได้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดขยายเวลาออกไปได้เท่าที่จำเป็น และในระหว่างที่ยังมิได้มีการเลือกกำนัน ผู้ว่าราชการจังหวัด จะแต่งตั้งบุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ เป็นผู้รักษาการกำนันจนกว่าจะมีการคัดเลือกกำนันก็ได้

(ความในมาตรา ๓๒ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดย มาตรา ๑๐ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๓๓ ถ้ากำนันทำการในหน้าที่ไม่ได้ในชั่วคราวเวลาใด เช่น ไปทางไกล เป็นต้น ให้มอบอำนาจและหน้าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่งซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกันให้ทำการแทน และให้ผู้แทนนี้มีอำนาจเต็มในที่แห่งกำนัน แต่การที่กำนันจะมอบหมายหน้าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้านทำการแทนเช่นนี้ ให้บอกผู้ใหญ่บ้านทั้งหลายในตำบลเดียวกันและบอกกรรมการอำเภอให้ทราบไว้ด้วย

ตอน ๓

หน้าที่และอำนาจของกำนัน

มาตรา ๓๔ บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือ การที่จะว่ากล่าวราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายก็ดี หรือการที่จะป้องกันภัยอันตรายและรักษาความสุจริตของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ของราษฎรในตำบลนั้น ขึ้นร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรรมการอำเภอ และจะรับข้อราชการมาประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดีหรือที่จะจัดการตาม

พระราชกำหนดกฎหมาย เช่นการตรวจและนำเก็บภาษีอากรในตำบลนั้นก็ดี การทั้งนี้อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบล ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้น และแพทย์ประจำตำบลจะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควรแก่หน้าที่

มาตรา ๓๔ ทวิ นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ ผู้ใหญ่บ้านด้วย

(ความในมาตรา ๓๔ ทวิ บัญญัติเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๒ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๖)

มาตรา ๓๕ กำนันมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวกับ ความอาญาดังต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบลของตน ต้องแจ้งความต่อกรรมการอำเภอให้ ทราบ

ข้อ ๒ เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบล ที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบล นั้นให้ทราบ

ข้อ ๓ เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือ มีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้นไว้ และรีบ นำส่งต่อกรรมการอำเภอ

ข้อ ๔ ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดใน ตำบลนั้น เป็นหน้าที่ของกำนันที่จะจับผู้นั้นแล้วรีบส่งต่อกรรมการอำเภอตาม สมควร

ข้อ ๕ เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด กำหนดจัดการให้เป็นไปตามหมาย

ข้อ ๖ ถ้ามีผู้มาขออายัดตัวคนหรือสิ่งของก็ดี หรือผู้ต้องโจรกรรม จะทำกฎหมายตราสิน หรือมีผู้จะขอทำชั้นสูตรบาดแผลก็ดี ทั้งนี้ ให้กำหนดสืบสวนฟังข้อความแล้วรีบนำตัวผู้ขอและผู้ต้องอายัด และทรัพย์สินของบรรดาที่จะพาไปด้วยนั้นไปยังกรมการอำเภอ ถ้าสิ่งของอย่างใดจะพาไปไม่ได้ ก็ให้กำหนดชั้นสูตรให้รู้เห็น แล้วนำความไปแจ้งต่อกรมการอำเภอในขณะนั้น

มาตรา ๓๖ ถ้ากำหนดรู้เห็นเหตุทุกข์ร้อนของราษฎร หรือการแปลกประหลาดเกิดขึ้นในตำบลต้องรีบรายงานต่อกรมการอำเภอให้ทราบ

มาตรา ๓๗ ถ้าเกิดจลาจลก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ชิงทรัพย์ก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี ไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในตำบลของตน หรือในตำบลที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยให้ก็ได้ก็ดี หรือมีผู้ร้ายแต่ที่อื่น ๆ มาแว้วสู่มในตำบลนั้นก็ดี หรือมีเหตุอันควรว่าลูกบ้านในตำบลนั้น บางคนจะเกี่ยวข้องเป็นโจรผู้ร้ายก็ดี เป็นหน้าที่ของกำนันจะต้องเรียกผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านในตำบล ออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายหรือติดตามเอาของกลางคืน หรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นตามควรแก่การโดยเต็มกำลัง

มาตรา ๓๘ ให้กำนันดูแลคนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุควรสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายให้ได้มีที่พัก ตามควร

มาตรา ๓๙ ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทาง หรือขาดแคลนพาหนะเสบียงอาหารลงในระหว่างทาง และจะร้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำหนดต้องช่วยจัดหาให้ตามที่จะทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะช่วยเหลือนั้นจะต้องออกราคาค่าจ้างเพียงใด ให้กำนันเรียกเอาแก่ผู้เดินทางนั้น

มาตรา ๔๐ กำหนดต้องร่วมมือและช่วยเหลือนายอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดิน อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อื่นอันอยู่ในตำบลนั้น

(ความในมาตรา ๔๐ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๑๑ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๔๑ กำหนดต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัว และทะเบียน บัญชีของรัฐบาลในตำบลนั้น และคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตรงกับบัญชี ของผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๔๒ กำหนดต้องทำบัญชีสิ่งของ ซึ่งต้องภาษีอากรใน แขนงนั้นยื่นต่อกรมการอำเภอและนำราษฎรไปเสียภาษีอากรตาม พระราชบัญญัติภาษีอากร

มาตรา ๔๓ กำหนดกระทำการตามหน้าที่จะเรียกผู้ใดมา หรือให้ช่วยก็ได้

มาตรา ๔๔ ในตำบลหนึ่งให้มีสารวัตรสำหรับเป็นผู้ช่วยและ รับผิดชอบของกำนันสองคน ผู้ที่จะเป็นสารวัตรนี้แล้วแต่กำนันจะขอร้องให้ผู้ใด เป็น แต่ต้องได้รับความเห็นชอบของผู้ว่าราชการเมืองด้วยจึงเป็นได้ และ กำนันมีอำนาจเปลี่ยนสารวัตรได้

ตอน ๔

แพทย์ประจำตำบล การตั้งและหน้าที่

มาตรา ๔๕ ในตำบลหนึ่งให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านประชุมพร้อมกันเลือกผู้ที่มีความรู้ใน วิชาแพทย์เป็นแพทย์ประจำตำบลคนหนึ่ง สำหรับจัดการป้องกันความไข้เจ็บของราษฎรในตำบลนั้น

มาตรา ๔๖ การแต่งตั้งแพทย์ประจำตำบลให้ข้าหลวงประจำจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคล ผู้มีสัญชาติไทยและต้องแต่งตั้งจากผู้ที่มิถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น เว้นแต่ผู้ที่เป็นแพทย์ประจำตำบลที่ใกล้เคียงกันอยู่แล้วและยอมกระทำการรวมเป็นสองตำบล ถ้าข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นสมควรก็แต่งตั้งได้

(ความในมาตรา ๔๖ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๑๓ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๖)

มาตรา ๔๗ เหตุที่แพทย์ประจำตำบลจะต้องออกจากตำแหน่งนั้น เหมือนกับเหตุที่กำนันจะต้องออกจากตำแหน่งทุกประการ

มาตรา ๔๘ แพทย์ประจำตำบล มีหน้าที่ดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ที่จะช่วยกำนันผู้ใหญ่บ้านคิดอ่านและจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ดังกล่าวไว้ในมาตรา ๓๖ และ ๕๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๒ ที่จะคอยสังเกตตรวจตราความไข้เจ็บที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้น และตำบลที่ใกล้เคียง ถ้าเกิดโรคภัยร้ายแรง เช่น อหิวาตกโรคก็ดี กาฬโรคก็ดี ไข้ทรพิษก็ดี ต้องคิดป้องกันด้วย แนะนำกำนัน

ผู้ใหญ่บ้านให้ส่งราษฎรให้จัดการป้องกันโรค เช่น ทำความสะอาดเป็นต้น และแพทย์ประจำตำบลต้องเที่ยวตรวจตราชี้แจงแก่ราษฎรด้วย

ข้อ ๓ การป้องกันโรคภัยในตำบลนั้น เช่น ปลุกทรมพิษ ป้องกันไข้ทรพิษกัฏี ที่จะมียาแก้โรคไว้สำหรับตำบลกัฏี ดูแลอย่าให้ในตำบล นั้นมีสิ่งโสโครกอันเป็นเชื้อโรคกัฏี การเหล่านี้อยู่ในหน้าที่แพทย์ประจำตำบล ๑ จะต้องคิดอ่านกับแพทย์ประจำเมือง และกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นให้ สำเร็จตลอดไป

ข้อ ๔ ถ้าโรคภัยร้ายกาจ เช่น อหิวาตกโรค กาฬโรค ไข้ทรพิษ โรคระบาดปศุสัตว์ เกิดขึ้นในตำบลนั้น แพทย์ประจำตำบลต้องรีบ รายงานไปยังกรมการอำเภอให้ทราบโดยทันที และต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าจะ สงบโรค

มาตรา ๔๙ แพทย์ประจำตำบลมีสังกัดขึ้นอยู่ในแพทย์ ประจำเมือง แพทย์ประจำเมืองมีหน้าที่จะต้องตรวจตราแนะนำการงานใน หน้าที่แพทย์ประจำตำบลในเมืองนั้นทั่วไป

ตอน ๕

การประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการตำบล กรรมการหมู่บ้าน
แพทย์ประจำตำบล และวิหัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

(ความซึ่งเป็นชื่อของตอน ๕ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดย มาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐)

มาตรา ๕๐ เมื่อกำหนดเห็นว่ามีกรณีอื่นใดเนื่องในการรักษาความปกติเรียบร้อยในตำบลสมควรจะปรึกษาหารือกันในระหว่างกำหนดผู้ใหญ่บ้านทั้งปวง และแพทย์ประจำตำบล กำหนดก็มีอำนาจที่จะเรียกมาประชุมปรึกษาหารือกัน และให้เอาเสียงที่เห็นพร้อมกันโดยมากเป็นที่ชี้ขาดตกลงในการที่ปรึกษาหารือกันนั้น

มาตรา ๕๑ ให้กำหนดเรียกผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลมาประชุมเพื่อปรึกษาหารือการที่จะรักษาหน้าที่ในตำบลให้เรียบร้อยไม่น้อยกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง

ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านตามครั้งคราวที่เห็นสมควร หรือเมื่อกรรมการมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งร้องขอให้มีการประชุม แต่เมื่อรวมปีหนึ่งจะต้องมีการประชุมไม่น้อยกว่าหกครั้ง

ให้กำหนดเรียกประชุมคณะกรรมการตำบลไม่น้อยกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง

(ความในมาตรา ๕๑ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยมาตรา ๑๔ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๖)

มาตรา ๕๒ ถ้ามีเหตุสงสัยว่าผู้ใดในตำบลนั้น แสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดี หรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ และไม่สามารถจะชี้แจงความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดี ให้กำหนดเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านสืบสวน ถ้ามีหลักฐานควรเชื่อว่าเป็นความจริง ก็ให้เอาตัวผู้นั้นส่งกรรมการอำเภอไปฟ้องร้องเอาโทษตามมาตรา ๓๐ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา

มาตรา ๕๓ เมื่อมีผู้ใหญ่บ้านนำคนจรแปลกหน้าออกสำมะโนครัวตำบลมาส่งกำหนดตามความในมาตรา ๒๗ ข้อ ๖ ให้กำหนดปรึกษาหารือ

กับผู้ป่วยบ้าน เมื่อเห็นสมควรจะขับไล่คนผู้นั้นออกไปเสียจากห้องที่ตำบลนั้นก็ได้

มาตรา ๕๔ ถ้าลูกบ้านผู้ใดไปตั้งทับ กระท่อม หรือเรือนโรงอยู่ในที่เปลี่ยวในตำบลนั้น ซึ่งน่ากลัวจะเป็นอันตรายด้วยโจรผู้ร้ายหรือน่าสงสัยว่าจะเป็นสำนักโจรผู้ร้าย การอย่างนี้ให้กำนันกับผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นประชุมปรึกษากันดู เมื่อเห็นเป็นการสมควรแล้วจะบังคับให้ลูกบ้านคนนั้นย้ายเข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้านราษฎรก็ได้ และให้นำความแจ้งต่อกรมการอำเภอด้วย

มาตรา ๕๕ ถ้าราษฎรคนใดทิ้งให้บ้านเรือนชำรุดรุงรัง หรือปล่อยให้โสโครกโสมนมอาจจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ผู้อยู่ในที่นั้นหรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงกัน หรือผู้ที่ไปมา หรือให้เกิดอัคคีภัยหรือโรคภัย ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลปรึกษากัน ถ้าเห็นควรจะบังคับให้ผู้อยู่ในที่นั้นแก้ไขเสียให้ดี ก็บังคับได้ ถ้าผู้นั้นไม่ทำตามบังคับ ก็ให้กำนันนำความร้องเรียนต่อกรมการอำเภอ

มาตรา ๕๖ ในเวลาใดจะมีอันตรายแก่การทำมาหากินของลูกบ้านในตำบลนั้น เช่น มีเหตุโรคภัยไข้เจ็บติดต่อเกิดขึ้น หรือน้ำมากหรือน้ำน้อยเกินไป เป็นต้น ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลปรึกษากันในการที่จะป้องกันแก้ไขเยียวยาภัยอันตรายด้วยอาการที่แนะนำลูกบ้านให้ทำอย่างใด หรือลงแรงช่วยกันได้ประการใด กำนันมีอำนาจที่จะบังคับการนั้นได้ ถ้าเห็นเป็นการเหลือกำลังให้ร้องเรียนต่อกรมการอำเภอ และผู้ว่าราชการเมืองขอกำลังรัฐบาลช่วย

มาตรา ๕๗ ในการที่จะสำรวจสำมะโนครัวและทะเบียนบัญชีต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในราชการ เช่นการที่จะสำรวจสำมะโนครัวและทำบัญชีไร่นา และสิ่งของต้องพิกัตภาษีอากรในตำบลนั้น กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้าน

ทั้งปวงประชุมกันตรวจทำบัญชีให้ถูกต้อง และให้ลงชื่อพร้อมกันเป็นพยานในบัญชีที่จะยื่นต่อเจ้าพนักงานก็ได้

มาตรา ๕๘ ในการที่จะทำรายงานประจำหรือรายงานจร
อย่างใด ๆ ยื่นต่อกรรมการอำเภอ กำนันจะเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านและแพทย์
ประจำตำบลในตำบลนั้นพร้อมกันตรวจสอบก่อน และจะให้ลงชื่อเป็นพยานใน
รายงานนั้นก็ได้

มาตรา ๕๙ ในเวลาที่ผู้ว่าราชการเมือง หรือกรรมการอำเภอ
มีหมายให้ประกาศข้อราชการอันใดแก่ราษฎร กำนันจะเรียกประชุม
ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นพร้อมกันชี้แจงให้เป็นที่เข้าใจข้อราชการอันนั้นแล้วให้
รับข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎรอีกชั้นหนึ่งก็ได้

มาตรา ๖๐ ในเวลาใดที่มีการนัดชัตฤกษ์ หรือประชุมชนเป็น
การใหญ่ในตำบลนั้น กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลพร้อม
กันมาช่วยพิทักษ์รักษาความเรียบร้อยในที่อันนั้น ถ้าแลเห็นเป็นการจำเป็น
แล้ว จะขอแรงงานราษฎรมาช่วยด้วยก็ได้

มาตรา ๖๑ เวลาข้าราชการผู้ใหญ่หรือผู้บังคับบัญชา
โดยตรงมาตรวจราชการในท้องที่ กำนันจะเรียกผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำ
ตำบลประชุมพร้อมกันเพื่อแจ้งข้อราชการ หรือฟังราชการก็ได้

มาตรา ๖๑ ทวิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล
ต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัด อยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดต้อง
ได้รับโทษ

วินัยและโทษผิดวินัยให้ใช้กฎหมายว่าด้วยระเบียบ
ข้าราชการพลเรือนโดยอนุโลม

อำนาจการลงโทษ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำ
ตำบลให้เป็นไปดังนี้

(๑) กำหนดมีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ผู้ใหญ่บ้าน

(๒) นายอำเภอมีอำนาจลงโทษกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์
ประจำตำบลดังนี้

(ก) ลดอันดับเงินเดือนไม่เกินหนึ่งอันดับ

(ข) ตัดเงินเดือน โดยเทียบในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชา
ชั้นหัวหน้าแผนกกับผู้กระทำผิดชั้นเสมียนพนักงาน ตามที่กำหนดไว้ใน
กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

(ค) ลงโทษภาคทัณฑ์

เมื่อกำหนดผู้ใหญ่บ้านคนใดถูกฟ้องในคดีอาญา เว้นแต่คดี
ความผิดในลักษณะฐานลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือมี
กรณีที่ต้องหาว่าทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงถูกสอบสวนเพื่อไล่ออกหรือปลดออก
ถ้านายอำเภอเห็นว่าคงให้อยู่ในตำแหน่งจะเป็นการเสียหายแก่ราชการจะ
สั่งให้พักหน้าที่ก็ได้ แล้วรายงานให้ข้าหลวงประจำจังหวัดทราบ การสั่งให้
กลับเข้ารับหน้าที่ตลอดถึงการวินิจฉัยว่าจะควรจ่ายเงินเดือนระหว่างพักให้
เพียงใดหรือไม่ ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้พิจารณาสั่งอนุมัติตาม
กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

(๓) ข้าหลวงประจำจังหวัดมีอำนาจลงโทษกำหนดผู้ใหญ่บ้าน
และแพทย์ประจำตำบลในทุกสถาน ในกรณีการลดอันดับและตัดเงินเดือน
ให้เทียบข้าหลวงประจำจังหวัดในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาชั้น

หัวหน้ากอง และกำนันผู้ใหญ่บ้านแพทย์ประจำตำบลเป็นชั้นเสมียนพนักงาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

โดยเฉพาะโทษปลด หรือไล่ออก ถ้ากำนันผู้ใหญ่บ้านและ แพทย์ประจำตำบลผู้ถูกลงโทษเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็มีสิทธิร้อง ทุกข์ต่อกระทรวงมหาดไทย

การร้องทุกข์ให้ทำคำร้องลงลายมือชื่อยื่นต่อนายอำเภอ ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งการลงโทษ เพื่อนายอำเภอ จักได้เสนอต่อไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดและกระทรวงมหาดไทยตามลำดับ ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันได้รับคำร้องทุกข์ พร้อมด้วยคำชี้แจงถ้าจะ พึงมี ให้กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งให้ยกคำร้องทุกข์หรือเพิกถอนคำสั่ง การลงโทษหรือลดโทษ

(ความในมาตรา ๖๑ ทวิ บัญญัติเพิ่มโดยมาตรา ๑๕ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๖)

มาตรา ๖๑ ตริ ให้นำความในมาตรา ๖๑ ทวิ เฉพาะที่ เกี่ยวกับผู้ใหญ่บ้านมาใช้บังคับแก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบโดยอนุโลม

(ความในมาตรา ๖๑ ตริ บัญญัติเพิ่มโดยมาตรา ๑๗ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐)

หมวด ๕

ว่าด้วยลักษณะปกครองอำเภอ

ตอน ๑

การตั้งอำเภอและกิ่งอำเภอ

มาตรา ๖๒ ท้องที่หลายตำบลอันสมควรอยู่ในความปกครองอันเดียวกันได้ ให้จัดเป็นอำเภอหนึ่ง

มาตรา ๖๓ ลักษณะการตั้งอำเภอ ให้สมุหเทศาภิบาลจัดการดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ให้กำหนดเขตท้องที่อำเภอ มีเครื่องหมายและจดเขตอำเภออื่นทุกด้าน อย่าให้มีที่ว่างเปล่าอยู่นอกเขตอำเภอ

ข้อ ๒ ให้กำหนดจำนวนตำบลที่รวมเข้าเป็นอำเภอ และให้กำหนดเขตตำบลให้ตรงกับเขตอำเภอ ถ้ามีที่ว่างเปล่า เช่น ทุ่งหรือป่าเป็นต้น อยู่ใกล้เคียงท้องที่อำเภอใดหรือจะตรวจตราปกครองได้สะดวกจากอำเภอใด ก็ให้สมุหเทศาภิบาลกำหนดที่ว่างนั้นเป็นที่ฝากในอำเภอนั้น

ข้อ ๓ ให้กำหนดที่ตั้งที่ว่าการอำเภอให้อยู่ในที่ซึ่งจะทำการปกครองราษฎรในอำเภอนั้นได้สะดวก

ข้อ ๔ ให้สมุหเทศาภิบาลบอกข้อกำหนดเหล่านี้เข้ามายังเสนาบดีในเวลาที่จะจัดตั้งอำเภอใหม่ เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงประกาศตั้งอำเภอได้

มาตรา ๖๔ อำเภอดำรงที่กว้างขวางกรรมการอำเภอจะไปตรวจตราให้ตลอดท้องที่ได้ โดยยาก แต่หากในท้องที่นั้นผู้คนไม่มากมายพอแก่จะจัดตั้งขึ้นเป็นอำเภอหนึ่งต่างหากก็ดี หรือในท้องที่ อำเภอใดมีที่ประชุมชนมากอยู่ห่างไกลจากที่ว่าการอำเภอ กรรมการอำเภอจะไปตรวจการไม่ได้ตั้งสมควร แต่จะตั้งที่ประชุมชนแห่งนั้นขึ้นเป็นอำเภอต่างหากท้องที่จะเล็กไปก็ดี ถ้าความขัดข้องในการปกครองมีขึ้นอย่างใดตั้งว่ามานี้ จะแบ่งท้องที่นั้นออกเป็นกิ่งอำเภอเพื่อให้สะดวกแก่การปกครองก็ได้ ให้พึงเข้าใจว่าการที่ตั้งกิ่งอำเภอนั้น ให้ตั้งต่อเมื่อมีความจำเป็นในการปกครอง อำเภอหนึ่งจะมีกิ่งอำเภอเดียวหรือหลาย กิ่งอำเภอก็ได้

มาตรา ๖๕ การจัดตั้งกิ่งอำเภอใด ก็เสมอตั้งที่ว่าการอำเภอนั้นเองขึ้นอีกแห่งหนึ่ง เพื่อความสะดวกแก่การปกครอง การที่จะกำหนดจะต้องกำหนดแต่ว่าตำบลใด ๆ บ้าง ที่จะต้องอยู่ในปกครองของกิ่งอำเภอ เมื่อสมหเทศาภิบาลได้รับอนุญาตของเสนาบดีแล้วก็จัดตั้งกิ่งอำเภอได้

ตอน ๒

การจัดตั้งกรรมการอำเภอ

มาตรา ๖๖ อำเภอหนึ่งให้มีพนักงานปกครองคณะหนึ่ง เรียกรวมกันว่า กรรมการอำเภอๆ แยกเป็นรายตำแหน่ง ดังนี้ คือ

(๑) นายอำเภอ หรือถ้าเป็นตำแหน่งพิเศษ เรียกว่าผู้ว่าราชการอำเภอ เป็นหัวหน้าการปกครองทั่วไปในอำเภอ และขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการเมือง มีอำเภอละคนหนึ่ง

(๒) ปลัดอำเภอเป็นผู้ช่วยและผู้แทนนายอำเภออยู่ในบังคับ
นายอำเภอ อำเภอหนึ่ง มีจำนวนปลัดอำเภอน้อยตามสมควรแก่ราชการ

(๓) สมุหบัญชีอำเภอ หรือ ข้าราชการมีสังกัดในกรมสรรพากร
มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายอำเภอในการเก็บภาษีอากรและผลประโยชน์แผ่นดิน
อยู่ในบังคับนายอำเภอ

มาตรา ๖๗ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ สมุหบัญชี ซึ่งรวมเรียก
กันว่ากรมการอำเภอนี้ แม้มีตำแหน่งต่างกันย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบ
ร่วมกันในการที่จะให้การปกครองอำเภอที่เรียบร้อย และเมื่อตำแหน่งใด
การมากเหลือมือ หรือว่าว่างพนักงาน กรมการอำเภอแม้อยู่ในตำแหน่งอื่น
ต้องช่วยและต้องทำแทนกันจะถือว่าเป็นพนักงานต่างกันนั้นไม่ได้

มาตรา ๖๘ นายอำเภอมีอำนาจในส่วนราชการฝ่ายพล
เรือนเหนือข้าราชการทุกแผนก ที่ประจำรักษาราชการในอำเภอนั้น อำนาจ
ที่ว่านี้ไม่มีแก่อำเภอที่ตั้งที่ว่าการเมือง หรือที่ว่าการมณฑล

มาตรา ๖๙ ในอำเภอหนึ่งนอกจากมีกรมการอำเภอให้มี
ตำแหน่งเสมียนพนักงานอยู่ในบังคับบัญชากรมการอำเภออีกมากน้อยตาม
สมควรแก่ราชการ กับมีปลัดอำเภอประจำตำบลซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือ
กำนันผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลในตำบลนั้น

ปลัดอำเภอประจำตำบลมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับกรมการ
อำเภอ ซึ่งมีอยู่ตามกฎหมาย ว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ แต่รับผิดชอบใน
กิจการเฉพาะตำบลที่ตนมีหน้าที่ประจำอยู่

(ความในมาตรา ๖๙ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยมาตรา ๑๖
แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖)

มาตรา ๗๐ พนักงานปกครองกิ่งอำเภอ จะมีกรมการอำเภอ รองแต่นายอำเภอตำแหน่งใดอยู่ประจำการ และจะมีเสมียนพนักงานอยู่ประจำทำการที่กิ่งอำเภอเท่าใด ทั้งนี้แล้วแต่จะสมควรแก่ราชการ แต่ผู้ที่เป็นใหญ่อยู่ประจำทำการที่กิ่งอำเภอต้องอยู่ในบังคับนายอำเภอ และทำการในหน้าที่ในเวลาที่นายอำเภอมิได้มาอยู่ที่กิ่งอำเภอเหมือนเป็นผู้แทนนายอำเภอ ฉะนั้น

มาตรา ๗๑ อำเภอใดมีกิ่งอำเภอ การอย่างใดจะควรแยก เป็นส่วนไปสำหรับกิ่งอำเภอ และการอย่างใดควรรวมทำแต่ในที่ว่า การอำเภอแห่งเดียว ทั้งนี้ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจที่จะกำหนดได้ โดยอนุมัติของสมุหเทศาภิบาล

มาตรา ๗๒ การเลือกตั้งย้ายถอนนายอำเภอให้สมุหเทศาภิบาล มีอำนาจที่จะทำได้โดยอนุมัติของเสนาบดี

มาตรา ๗๓ การเลือกตั้งย้ายถอนปลัดอำเภอ สมุหบัญชีอำเภอ ให้ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจที่จะทำได้โดยอนุมัติของสมุหเทศาภิบาล สมุหเทศาภิบาลต้องบอกเข้ามายังเสนาบดีให้ทราบด้วย จงทุกคราว

มาตรา ๗๔ การเลือกตั้งย้ายถอนเสมียนพนักงานในอำเภอ ให้ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจที่จะทำได้ ต้องบอกให้สมุหเทศาภิบาลทราบ ด้วยจงทุกคราว

มาตรา ๗๕ เวลาตำแหน่งปลัดอำเภอ หรือสมุหบัญชีอำเภอ วางให้นายอำเภอมีอำนาจ ที่จะจัดผู้หนึ่งผู้ใดในคณะกรรมการอำเภอ หรือ เสมียนพนักงานคนหนึ่งคนใดเข้าทำการในตำแหน่งนั้นๆ ได้ชั่วคราว แต่ต้อง รับผิดชอบต่อผู้ว่าราชการเมือง และให้ผู้นั้นทำการในตำแหน่งนั้นไปจนกว่า จะได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ให้เป็นประการใด

เวลาตำแหน่งเสียนพนักงานในอำเภอว่าง ให้นายอำเภอมีอำนาจที่จะจัดคนเข้าทำการในตำแหน่งนั้นๆ ได้ชั่วคราว แต่ต้องบอกขออนุมัติของผู้ว่าราชการเมืองภายในเดือนหนึ่ง แล้วแต่ผู้ว่าราชการเมืองจะตั้งผู้นั้นหรือผู้อื่นให้เป็นแทนในตำแหน่งที่ว่าง

มาตรา ๗๖ บรรดาข้าราชการซึ่งมีสังกัดทำราชการอยู่ในที่ว่าการอำเภอ นายอำเภอมีอำนาจที่จะให้ลาได้คราวละไม่เกินสิบห้าวัน

มาตรา ๗๗ ถ้าและผู้ใดมีเหตุอันนายอำเภอเห็นว่าจะให้ทำราชการอยู่ในตำแหน่งจะเสียราชการ นายอำเภอจะให้ผู้นั้นพักราชการเสียชั่วคราวก็ได้ แต่ในการที่สั่งให้พักราชการนี้ ต้องบอกให้ผู้ว่าราชการเมืองทราบภายในสิบห้าวัน คำตัดสินเป็นเด็ดขาดในเรื่องนั้นให้เป็นหน้าที่ของผู้มีอำนาจที่จะตั้งตำแหน่งที่เกิดเหตุขึ้น

มาตรา ๗๘ ให้มีดวงตราประจำตำแหน่งนายอำเภอ และดวงตราสำหรับนายกิ่งอำเภอ สำหรับประทับกำกับลายมือที่ลงชื่อในหนังสือสำคัญต่าง ๆ บรรดาหนังสือที่ทำในนามและหน้าที่กรรมการอำเภอ ห้ามมิให้ใช้ตราอื่นประทับ และตราประจำตำแหน่งนี้ในเวลาผู้ใดทำการแทนหรือรั้งตำแหน่งนั้น ก็ให้ใช้ได้

มาตรา ๗๙ ในเวลาตำแหน่งนายอำเภอว่างก็ดี หรือ นายอำเภอจะทำการในหน้าที่ไม่ได้ชั่วคราวก็ดี ถ้าและสมุหเทศาภิบาลหรือผู้ว่าราชการเมืองมิได้มีคำสั่งเป็นอย่างอื่นแล้ว ให้กรรมการอำเภอซึ่งมียศสูงกว่าผู้อื่นเป็นผู้แทน

มาตรา ๘๐ ผู้แทนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่งที่แทนนั้นทุกอย่าง เว้นไว้แต่อำนาจอันเป็นส่วนบุคคล หรือที่มีข้อห้ามไว้โดยเฉพาะมิให้ผู้แทนทำได้

มาตรา ๘๑ หน้าทีกรรมการอำเภอที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติ นี้ก็ดี หรือในที่อื่นก็ดี ถ้ามิได้ระบุว่าเป็นหน้าที่เฉพาะนายอำเภอ หรือเฉพาะ ตำแหน่งใดในกรรมการอำเภอไซ้ ให้พึงเข้าใจว่าเป็นหน้าที่และรับผิดชอบ รวมกัน นายอำเภอเป็นหัวหน้าจะทำการนั้นเองหรือจะมอบหมายให้กรรมการ อำเภอ คนใดทำโดยอนุมัติของนายอำเภอก็ได้ แต่นายอำเภอจะหลีกเลี่ยงความ รับผิดชอบในการทั้งปวง เพราะเหตุที่อ้างว่าได้ให้ผู้อื่นทำแทนนั้นไม่ได้

มาตรา ๘๒ ในการที่จะฟังบังคับบัญชาราชการทั่วไป กรรมการอำเภออยู่ในบังคับบัญชา ผู้ว่าราชการเมืองโดยตรง จะลบล้างคำสั่ง ผู้ว่าราชการเมืองได้ แต่ผู้สำเร็จราชการมณฑลหรือเสนาบดีเจ้ากระทรวงใน กรุงเทพระผู้บัญชาการนั้น ๆ แต่การโดยปกติซึ่งยอมมีข้าราชการเป็นเจ้า แผนกจากเมืองหรือมณฑลไปตรวจการเฉพาะแผนกในที่ว่าการอำเภอ ถ้าและผู้ตรวจนั้นกระทำการตามคำสั่งและรับอำนาจไปจากผู้ว่าราชการเมือง หรือ ผู้สำเร็จราชการมณฑล หรือเจ้ากระทรวง กรรมการอำเภอต้องเชื่อฟังเหมือน คำสั่งผู้ว่าราชการเมือง ผู้สำเร็จราชการมณฑล และเจ้ากระทรวงที่ใช้มานั้น ถ้าหากว่าผู้ตรวจการนั้นมาโดยลำพังหน้าที่ของตน จะสั่งให้จัดการในแผนก นั้น ๆ ประการใดกรรมการอำเภอควรทำตาม ต่อเมื่อคำสั่งไม่ขัดกับคำสั่งผู้ว่า ราชการเมืองและนายอำเภอเห็นชอบด้วย ถ้ามีเจ้าพนักงานมาสั่งการประการ ใด ๆ กรรมการอำเภอต้องรายงานให้ผู้ว่าราชการเมืองทราบด้วยจงทุกคราว

ตอน ๓

หน้าที่และอำนาจของกรมการอำเภอ

ก. การปกครองท้องถิ่น

มาตรา ๘๓ กรมการอำเภอต้องตรวจตราและจัดการปกครองตำบลและหมู่บ้านให้เป็นไปได้จริงดังพระราชบัญญัตินี้

นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการอำเภอ ให้กรมการอำเภอมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับกำนันผู้ใหญ่บ้านด้วย

(ความในมาตรา ๘๓ วรรคสอง บัญญัติเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๗ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖)

มาตรา ๘๔ กรมการอำเภอต้องเอาใจใส่สมาคมให้คุ้นเคยกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล เป็นที่ปรึกษาหารือ และเป็นผู้รับช่วยแก้ไขความขัดข้องให้แก่เขา

มาตรา ๘๕ ให้กรมการอำเภอเรียกประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านแพทย์ประจำตำบลพร้อมกัน หรือเรียกประชุมแต่เฉพาะตำแหน่งมีประชุมกำนัน เป็นต้น ในเวลาที่มีการจะต้องปรึกษาหรือต้องถามต้องสั่งตามสมควร

มาตรา ๘๖ กรมการอำเภอรับผิดชอบที่จะรักษาสถานที่ว่าการอำเภอ สรรพหนังสือและบัญชีตลอดจนบริเวณที่ว่าการอำเภอให้เรียบร้อย

มาตรา ๘๗ กรมการอำเภอต้องให้ราษฎรที่มีกิจธุระหาได้
ทุกเมื่อถ้าราษฎรมาร้องทุกข์อย่างใด ซึ่งกรมการอำเภอควรช่วยได้ ต้องช่วย
ตามสมควร

มาตรา ๘๘ กรมการอำเภอต้องหมั่นตรวจท้องที่ในเขต
อำเภอของตน และท้องที่อำเภอ อื่นที่ติดต่อกันให้รู้ความเป็นไปในท้องที่นั้น ๆ

มาตรา ๘๙ บรรดาหนังสือสำคัญที่ต้องทำตามกฎหมาย
ถ้ากฎหมายและข้อบังคับมิได้ระบุไว้ว่าเป็นหน้าที่ของพนักงานอื่นทำแล้ว ให้
เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะทำสำหรับการในอำเภอนั้น

มาตรา ๙๐ กรมการอำเภอเป็นพนักงานทำหนังสือเดินทาง
สำหรับราษฎรในท้องที่อำเภอนั้นจะไปมาค้าขายในที่อื่น

มาตรา ๙๑ หน้าที่ของกรมการอำเภอในการทำทะเบียน
บัญชีนั้น คือทำบัญชีสำมะโนครัว และทะเบียนทุก ๆ อย่าง บรรดาที่ต้องการใช้
ในราชการ

มาตรา ๙๒ รายงานราชการที่กรมการอำเภอจะต้องทำนั้น
จำแนกเป็นกิจต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ข้อ ๑ กรมการอำเภอเป็นหูเป็นตาของรัฐบาลต้องเอาใจใส่
ตรวจตราสืบสวนความทุกข์สุขของราษฎร และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องที่
ของตน การอันใดที่รัฐบาลควรรู้เพื่อความสุขของราษฎรและประโยชน์ของ
ราชการ กรมการอำเภอต้องถือเป็นหน้าที่ ๆ จะรายงานให้รัฐบาลทราบความ
ตามที่เป็นจริง

ข้อ ๒ โดยปกติให้กรมการอำเภอรายงานต่อผู้ว่าราชการ
เมืองของตน แต่ถ้ามีคำสั่งโดยเฉพาะว่าให้รายงานการอย่างใดต่อผู้ใดก็ได้
หรือว่าเหตุการณ์อันใดเกิดขึ้น กรมการอำเภอเห็นว่าจะรายงานต่อ
ผู้ว่าราชการเมืองของตนก่อนจะไม่ทันประโยชน์ของราชการจะรายงานไปยังที่

แห่งนั้นๆ ซึ่งเห็นว่าจะเป็นประโยชน์อย่างดีแก่ราชการก็ได้แต่ต้องบอกให้
ผู้ว่าราชการเมืองของตนทราบจงทุกคราว

ข้อ ๓ รายงานประจำบอกเหตุการณ์ และข้อราชการ
บรรดามีในอำเภอ ควรยื่นต่อผู้ว่าราชการเมืองไม่น้อยกว่าเดือนละครั้งหนึ่ง
รายงานการจรรนั้นแล้วแต่กำหนดในข้อบังคับ หรือเหตุการณ์อันควรรายงาน
ส่วนรายงานด่วนบอกเหตุสำคัญ ซึ่งเป็นปัจจุบันทันด่วนเกิดขึ้นนั้น ต้องรีบ
รายงานทันที และส่งโดยโทรเลข หรือโทรศัพท์อย่างเร็วที่สุดที่จะส่งได้

ข. การป้องกันภัยอันตรายของราษฎร และรักษาความสงบในท้องที่

มาตรา ๙๓ เวลาที่มีการประชุมชนมากในที่ใด เช่นใน
เวลาที่มีการนัดขั้ตฤกษ์เป็นต้น กรมการอำเภอ กำหนดผู้ใหญ่บ้านตำบลนั้น
ต้องจัดการรักษาความเรียบร้อยในที่ประชุมชน

มาตรา ๙๔ กรมการอำเภอต้องคอยตรวจตราตักเตือนกำหนด
ผู้ใหญ่บ้านให้มีเครื่องสัญญาณเรียกลูกบ้านช่วยกันดับไฟ หรือระงับเหตุ
ภัยอันตรายอย่างอื่น หรือจับโจรผู้ร้ายทุกหมู่บ้าน

มาตรา ๙๕ เมื่อกรมการอำเภอได้ปรึกษากำหนดผู้ใหญ่บ้าน
ในท้องที่นั้นแล้ว เห็นว่าหมู่บ้านใดอยู่ในที่ซึ่งสมควรจะจัดการล้อมรั้วป้องกัน
โจรได้ ให้กรมการอำเภอนำเสนอต่อผู้ว่าราชการเมือง เมื่อผู้ว่าราชการเมือง
เห็นชอบด้วยแล้ว ก็ให้กรมการอำเภอชี้แจงและสั่งผู้ใหญ่บ้าน และราษฎรใน
หมู่บ้านนั้นทำ รั้วล้อมรอบหมู่บ้าน มีประตูเป็นทางเข้าออกก็แห่งแล้วแต่
ชาวบ้านนั้นจะเห็นควร เวลากลางคืนให้ผู้ใหญ่บ้านจัดราษฎรผลัดเปลี่ยนกัน
รักษาประตูป้องกันโจรผู้ร้ายให้ทั้งหมู่บ้าน

มาตรา ๙๖ หมู่บ้านใดตั้งอยู่ใกล้ป่าพงอันเป็นเชื้อไฟ เมื่อถึงฤดูพงแห้งให้กรรมการอำเภอส่งราษฎรในหมู่บ้านนั้น ให้ช่วยกันถางพงให้เตียนออกไปห่างบ้านเรือน ป้องกันอย่าให้เป็นอัคคีภัยแก่หมู่บ้านนั้น

มาตรา ๙๗ เมื่อกำหนดตำบลใดรายงานมาว่าเจ้าของหรือผู้ที่อยู่ในเห้ายาเรือนแห่งใดที่ร้างหรือทรุดโทรม ไม่กระทำการตามคำสั่งให้จัดการซ่อมแซมรักษาเรือนนั้นให้ดีตามความที่กล่าวไว้ใน มาตรา ๕๕ ให้กรรมการอำเภอไต่สวนและบังคับตามควรแก่การ ถ้าไม่ทำตามบังคับให้กรรมการอำเภอมีอำนาจรื้อเรือนนั้นได้ และเรียกเอาค่ารื้อแก่เจ้าของ

มาตรา ๙๘ ราษฎรคนใดไปปลุกเรือนอยู่ในที่เปลี่ยว อันน่ากลัวอันตรายด้วยโจรผู้ร้ายก็ดี หรือน่ากลัวจะเป็นช่องของโจรผู้ร้ายก็ดี เมื่อกรรมการอำเภอได้ปรึกษากับกำนันในท้องที่นั้นเห็นด้วยกันแล้ว ก็ให้บังคับให้ผู้นั้นย้ายเข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้าน

มาตรา ๙๙ ในเวลาตัดตัดอาหาร ให้กรรมการอำเภอประกาศตักเตือนราษฎรให้เก็บรักษาข้าวไว้ให้พอบริโภคน

มาตรา ๑๐๐ ถ้าแห่งใดข้าวไม่พอแก่ราษฎรในเวลาตัดตัดให้กรรมการอำเภอรีบรายงาน และกะประมาณจำนวนข้าวที่ขาด อันราษฎรจะไม่พึงชวนชวหาเองได้ แจ้งต่อผู้ว่าราชการเมือง ถ้าและรัฐบาลจัดส่งข้าวหลวงมาแก้อัดตัดไซ้ เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะจัดการจำหน่ายข้าวตามวิธีที่สมควร คือ

- (๑) ผู้ใดมีทุนพอซื้อ ให้ผู้นั้นซื้อได้เท่าราคาทุน
- (๒) ผู้ใดทำนาไว้ยังไม่ได้ผล ให้ผู้นั้นยืมโดยสัญญาส่งเงินเมื่อขายข้าวใหม่ได้เท่าราคาทุนที่รับข้าวไปในเวลานั้น หรือใช้ด้วยข้าวใหม่เมื่อทำได้ คิดตามราคาข้าวใหม่ในเวลานั้นเท่าทุนที่รัฐบาลให้ยืมไป

(๓) ผู้ใดทำการเพาะปลูก หรือหาสินค้าป่าอันอาจจะหาสินค้ามาแลกข้าวได้ ก็ยอมรับสินค้าจากผู้นั้นแลกข้าวโดยคิดราคาตามสมควร และพอใจทั้งสองฝ่าย

(๔) ผู้ใดอาจจะทำการได้แต่ด้วยแรง ก็หางานอันประกอบด้วยสาธารณประโยชน์ เช่น ขุดสระน้ำ ทำถนนหรือซ่อมแซมสถานที่ทำการราชการ เป็นต้น ให้ผู้นั้นรับจ้างทำ คิดข้าวให้ตามราคาทุนเป็นค่าจ้างโดยอัตราสูงกว่าที่เขาจ้างกันทำการในนั้นหนึ่งในสี่ส่วน คือถ้าอัตราค่าจ้างเขาจ้างกันโดยปกติ วันละบาทหนึ่ง ให้ข้าวเท่าราคาวันละหนึ่งบาท ยี่สิบห้าสตางค์ เป็นต้น

(๕) ห้ามมิให้ ๗ ข้าวแก่ผู้ที่ยังสามารถกระทำการแลกได้ด้วยประการใดๆ แต่ผู้ซึ่ง ไม่สามารถกระทำการแลกได้จริง ๆ เช่น คนเจ็บไข้ชรา ทูพพลภาพ หรือทารกนั้น ควรให้ได้รับข้าว ของหลวงพอสมควรแต่ที่จะเลี้ยงชีวิตในเวลาอัตคัดนั้น

ค. การที่เกี่ยวข้องด้วยความแพ่งและความอาญา

มาตรา ๑๐๑ หน้าทีและอำนาจของกรมการอำเภอในการที่เกี่ยวข้องกับความอาญานั้น มีดังต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ บรรดาอำนาจซึ่งกฎหมายกำหนดไว้สำหรับผู้ใหญ่บ้านและกำนันนั้น ให้กรมการอำเภอใช้ได้ทุกอย่าง

ข้อ ๒ ความอาญาเกิดขึ้นในท้องที่อำเภอใด หรือตัวจำเลยมาอาศัยอยู่ในท้องที่อำเภอใด ให้กรมการอำเภอมีอำนาจที่จะสั่งให้จับผู้ต้องหาไปสอบสวนคดีเรื่องนั้นในชั้นต้น

ข้อ ๓ ในการไต่สวนในชั้นต้นก็ดี หรือจัดการตามหมายอย่างใด ๆ หรือตามคำสั่งของศาล หรือคำสั่งในทางราชการอย่างใด ๆ ก็ดี ให้กรรมการอำเภอมีอำนาจที่จะออกหมายเรียกตัวคนมาสาบานให้การเป็นพยาน หมายค้นบ้านเรือน หรือหมายยึดสิ่งของได้

ข้อ ๔ ในการค้นบ้านเรือน หรือยึดสิ่งของนั้น ถ้านายอำเภอไปค้น หรือยึดเองไม่ต้องมีหมาย ถ้าจะแต่งให้ผู้อื่นไปค้นหรือยึด ก็ให้นายอำเภอมีหมายสั่งเจ้าพนักงานผู้ถือหมายมีอำนาจที่จะค้นและยึดได้ตามหมาย

ข้อ ๕ ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งได้ตัวมาต่อหน้ากรรมการอำเภอ นั้น โดยปกตินายอำเภอควรยอมให้มีประกัน แต่ถ้านายอำเภอเห็นว่า เหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดที่จะกล่าวในมาตรานี้ ก็ให้เอาตัวไว้ คือ

(ก) เป็นคดีฉกรรจ์ที่ต้องด้วยโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปอย่างหนึ่ง หรือ

(ข) ถ้าผู้ต้องหาหลบหนีจะจับได้โดยยากอย่างหนึ่ง หรือ

(ค) เห็นได้ว่าถ้าปล่อยผู้นั้นไปจะทำให้เกิดเหตุอันตรายอย่างหนึ่ง หรือ

(ง) ถ้าปล่อยไปจะขัดข้องหรือลำบากแก่การไต่สวนคดีในชั้นต้นอย่างหนึ่ง

ข้อ ๖ การไต่สวนคดีในชั้นต้นนั้นต้องลงมือภายในสี่สิบแปดชั่วโมง ตั้งแต่เวลาที่จับผู้ต้องหา นายอำเภอต้องรีบจัดการโดยเร็วที่จะทำได้ แล้วส่งตัวผู้ต้องหายังเมือง ให้ส่งต่อไปยังศาลซึ่งมีหน้าที่พิจารณาคดีนั้น โดยวิธีที่กล่าวต่อไปนี้

ถ้าเป็นตำบลที่มีศาลซึ่งมีอำนาจ และที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ด้วยกัน ให้ส่งตัวผู้ต้องหาต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง ตั้งแต่เวลาที่ผู้ต้องหาได้ตกมาอยู่ในความควบคุมของกรมการอำเภอ

ถ้าเป็นที่อื่น ๆ ให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปยังศาลโดยเร็วที่จะทำได้ และห้ามมิให้กักขังตัวไว้ที่ใด ๆ ว่าการอำเภอเกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมง โดยไม่มีเหตุจำเป็น

ถ้าเมื่อส่งผู้ต้องหาไปยังศาล นายอำเภอทำการไต่สวนคดีในชั้นต้นยังไม่สำเร็จ ก็ให้ เจ้าพนักงานเมืองร้องต่อศาลขอผิดให้มีเวลาไต่สวนต่อไปตามสมควร

ข้อ ๗ ในการไต่สวนความอาญาถ้านายอำเภอเห็นว่าไม่มีหลักฐานข้างฝ่ายโจทก์ ให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาไป ถ้าผู้ต้องหาต้องด้วยหมายสั่งจับของศาลอยู่แล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานเมืองร้องขอต่อศาลให้สั่งปล่อยตัวผู้ต้องหา

มาตรา ๑๐๒ กรมการอำเภอต้องจัดพนักงานออกตรวจตระเวนรักษาความเรียบร้อยและคอยสืบจับโจรผู้ร้ายในท้องที่ของตน

มาตรา ๑๐๓ เมื่อมีเหตุผู้คนถูกกระทำร้ายตายลงในท้องที่อำเภอใดก็ดี ฟกช้ำหรือมีบาดแผลเจ็บป่วยสาหัสก็ดี ผู้ที่ถูกกระทำร้าย ฟกช้ำหรือมีบาดแผลมาขอให้ชั้นสูตรก็ดี เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะตรวจชั้นสูตรหรือพลิกศพตามพระราชบัญญัติ และจดคำให้การพร้อมด้วยพยาน และทำหนังสือชั้นสูตรไว้เป็นหลักฐาน

มาตรา ๑๐๔ เมื่อเกิดเหตุเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด เช่น ถูกโจรภัยเป็นต้น เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะทำคำตราสินตามคำขอร้องของเจ้าทรัพย์ หรือเพื่อหลักฐานในราชการ

มาตรา ๑๐๕ (ความในมาตรา ๑๐๕ ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๓ แห่ง พ.ร.บ. การเปรียบเทียบคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๑๐๖ ถ้ามีผู้ร้องอายัดตัวคนหรือสิ่งของโดยชอบ ด้วยกฎหมาย เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะรับอายัด และทำหนังสือ หลักฐานในการอายัดนั้น

มาตรา ๑๐๗ เงินกลาง หรือของกลาง ในคดีที่จะต้องรักษา ไว้ในอำเภอนั้น หรือจะต้องนำส่งไปยังเมือง เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะจัดการรักษาและส่ง

มาตรา ๑๐๘ (ความในมาตรา ๑๐๘ ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๑๒ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

ง. การป้องกันโรคภัย

มาตรา ๑๐๙ กรมการอำเภอต้องคอยระวัง อย่าให้โรค ภัยแพร่หลายไปในประชุมชน ต้องคอยดูแลป้องกัน หรือเมื่อโรคเกิดขึ้นก็ ต้องจัดการรักษาอย่าให้ติดต่อลุกลามมากไป

มาตรา ๑๑๐ เพราะเหตุที่โสโครกเป็นแดนเกิดของโรคภัย คือ อหิวาตกโรค และกาฬโรค เป็นต้น กรมการอำเภอต้องคอยตรวจตราว่า กล่าวคนในท้องที่อย่าให้ทอดทิ้งหรือปล่อยให้เกิดความโสโครกอันจะเป็นเหตุ ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บแก่ประชาชน

มาตรา ๑๑๑ กรมการอำเภอต้องเอาเป็นธุระตรวจตรา อุดหนุนให้แพทย์ประจำตำบลดูแลการรักษาพยาบาล คือ การปลูกทรีพิษ และ

จำหน่ายยาหลวง เป็นต้น และให้ราษฎรได้รับความป้องกันและรักษาโรคตามสมควรแก่การที่จะเป็นได้

มาตรา ๑๑๒ ในเวลาเกิดโรคร้ายติดต่อขึ้นในอำเภอหนึ่ง หรือในท้องที่อำเภออื่น ซึ่งอาจจะลุกลามมาถึงอำเภอหนึ่ง ให้กรรมการอำเภอ ประกาศตักเตือนแก่ราษฎรให้จัดการป้องกันและรักษาโรค ถ้าหากว่าจะควรจัดการป้องกันได้อย่างไร หรือว่าควรจะรีบร้องเรียนต่อผู้ใหญ่ของกำลังอุดหนุนประการใด ก็ให้กรรมการอำเภอจัดการตามสมควร

มาตรา ๑๑๓ ถ้าเกิดโรคร้ายที่ติดต่อขึ้นในอำเภอใด ให้กรรมการอำเภอรีบบอกข่าวโดยทางอย่างรวดเร็วที่สุดที่จะบอกได้ให้ผู้ใหญ่เหนือตนทราบ แล้วให้รายงานเหตุความใช้นั้นต่อไปเนือง ๆ จนกว่าโรคจะสงบ

จ. บำรุงการทำนาค้ำขายป่าไม้และทางไปมาต่อกัน

มาตรา ๑๑๔ กรรมการอำเภอต้องตรวจให้รู้ทำเลที่ทำมาหาเลี้ยงชีพของราษฎรในอำเภอหนึ่ง คือ ที่นา ที่สวน ที่จับสัตว์น้ำ เป็นต้น และต้องสอบสวนให้รู้ว่ที่เหล่านั้นอาศัยสายน้ำทางใด ควรทำบัญชี มีทะเบียนไว้ในที่ว่าการอำเภอ

มาตรา ๑๑๕ การบำรุงผลประโยชน์ในการหาเลี้ยงชีพของราษฎรก็ดี การป้องกันภัยอันตราย มิให้เกิดแก่การหาเลี้ยงชีพของราษฎรก็ดี อันต้องการความพร้อมเพรียงช่วยกันในหมู่ราษฎร ยกตัวอย่าง ดังบางคราวจะต้องทำทำนบปิดน้ำ บางคราวต้องระบายน้ำสำหรับการเพาะปลูก การเหล่านี้เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอจะต้องเอาใจใส่คอยตรวจตราและปรึกษากำนันผู้ใหญ่บ้าน ถ้ามีการสมควรจะต้องทำเพื่อให้เจริญผลประโยชน์

แก่ราษฎรก็ดี หรือเพื่อป้องกันความเสียหายแก่ผลประโยชน์นั้นก็ดี ให้กรรมการอำเภอเรียกราษฎรช่วยกันทำกรานั้น ๆ ให้สำเร็จทันฤดูกาล

มาตรา ๑๑๖ การรักษาผลประโยชน์ในการหาเลี้ยงชีพของราษฎร เช่น การปิดน้ำ และระบายน้ำเช่นกล่าวมาในมาตราก่อนเป็นต้น ตลอดจนอย่างอื่น ๆ ถ้าหากเกิดเกี่ยงแย้งกันในประโยชน์ที่จะพึงได้ ยกตัวอย่างดังเช่นชาวนาต้องการให้ปิดน้ำ ชาวเรือต้องการให้เปิดน้ำให้เรือเดิน เป็นต้น ให้กรรมการอำเภอเรียกกำนันประชุมปรึกษาหาวิธีที่จะรักษาประโยชน์ทั้งสองฝ่าย หรือถ้าจะให้ได้ประโยชน์ไม่ได้ทั้งสองฝ่าย ก็ให้รักษาประโยชน์ใหญ่โดยยอมทิ้งประโยชน์น้อยด้วยความจำเป็น

เมื่อเห็นด้วยกันโดยมากประการใด ก็ให้กรรมการอำเภอจัดการตามนั้น

มาตรา ๑๑๗ ห้วย คลอง และลำน้ำต่าง ๆ ย่อมเป็นของที่รัฐบาลปกครองรักษา เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอจะต้องตรวจตราอย่าให้เสีย และอย่าให้ผู้ใดทำให้เสียสาธารณประโยชน์ ถ้าจะต้องซ่อมแซมตกแต่งให้กรรมการอำเภอเรียกราษฎรช่วยกันทำอย่างกับปิดน้ำจะนั้น

มาตรา ๑๑๘ กรรมการอำเภอมิหน้าที่จะต้องตรวจตราและจัดการรักษาทางบก ทางน้ำ อันเป็นทางที่ราษฎรไปมาค้าขาย ให้ไปมาโดยสะดวกตามที่จะเป็นได้ทุกฤดูกาล การอันนี้ถ้าจะต้องทำการซ่อมแซมหรือแก้ไขความขัดข้อง ให้กรรมการอำเภอเรียกราษฎรช่วยกันทำอย่างว่ามาแล้ว

มาตรา ๑๑๙ กรรมการอำเภอต้องตรวจตรารักษาป่าไม้ ซึ่งรัฐบาลหวงห้ามตามข้อบังคับการป่าไม้

มาตรา ๑๒๐ ที่ว่างซึ่งรัฐบาลอนุญาตให้ราษฎรทำการเพาะปลูกนั้น เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะต้องตรวจตราจัดการป้องกันการเกี่ยงแย้งในระหว่างราษฎรที่ไปตั้งทำการเพาะปลูกก่อนได้รับโฉนด

มาตรา ๑๒๑ ที่น้ำอันเป็นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะตรวจตรารักษาป้องกันมิให้พืชพันธุ์สัตว์น้ำสูญไป

มาตรา ๑๒๒ นายอำเภอมีหน้าที่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อันอันอยู่ในเขตอำเภอ

นายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอำนาจใช้หรือยินยอมให้บุคคลอื่นใช้ที่ดินตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดและปฏิบัติตามประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่มีข้อพิพาทหรือคดีเกี่ยวกับที่ดินตามวรรคหนึ่ง นายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมกันดำเนินการหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการ ก็ให้มีอำนาจกระทำได้ ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยจะวางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์เป็นแนวทางปฏิบัติด้วยก็ได้

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสามให้จ่ายจากงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

(ความในมาตรา ๑๒๒ ยกเลิกและใช้ความใหม่แทนโดยมาตรา ๑๓ แห่ง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑)

มาตรา ๑๒๓ ที่วัด หรือกุศลสถานอย่างอื่น ซึ่งเป็นของกลางสำหรับมหาชนก็ให้อยู่ในหน้าที่กรรมการอำเภอจะต้องคอยตรวจตราอุดหนุนผู้ปกครองรักษาอย่าให้ผู้ใดรุกล้ำเบียดเบียนที่อันนั้น

จ. บำรุงการศึกษา

มาตรา ๑๒๔ กรรมการอำเภอต้องปรึกษาด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อุปการะการศึกษาในท้องที่ มีพระภิกษุสงฆ์ เป็นต้น ช่วยกันแนะนำและจัดให้มีสถานที่เล่าเรียนให้พ่อแม่เด็กในอำเภอนั้น

มาตรา ๑๒๕ กรรมการอำเภอต้องตรวจตราปรึกษาด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อุปการะการศึกษาในท้องที่ จัดบำรุงการสั่งสอนอย่าให้เสื่อมทราม

มาตรา ๑๒๖ กรรมการอำเภอต้องคอยชี้แจงตักเตือนแก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน บิดามารดา และผู้ปกครองเด็กให้ส่งบุตรหลานไปเล่าเรียน

ช. การเก็บภาษีอากร

มาตรา ๑๒๗ บรรดาภาษีอากรซึ่งมิได้มีกฎหมายหรือข้อบังคับให้พนักงานอื่นเก็บแล้ว เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอที่จะจัดการเก็บในอำเภอนั้น

มาตรา ๑๒๘ ในการเก็บภาษีอากร กรรมการอำเภอต้องคอยตรวจตราเวลาเกิดอุบัติเหตุ หรือเป็นเวลารัฐธรรมนูญออกบังคับเมื่อถึงกำหนดที่จะเก็บภาษีอากรนั้น ๆ ให้รู้และรายงานพร้อมทั้งความเห็นที่ควรจัดการผ่อนผันอย่างไร ให้ผู้ว่าราชการเมืองทราบ

มาตรา ๑๒๙ เงินหลวงที่เก็บภาษีอากรได้ก็ดี หรือที่ได้จากประเภทอื่นก็ดี ซึ่งจะต้องนำส่งพระคลัง เป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะรักษาและนำส่งถึงพระคลัง

ซ. หน้าที่เบ็ดเสร็จ

มาตรา ๑๓๐ ในหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะจัดการทั้งปวงในอำเภอให้เรียบร้อยนั้น ถ้าหากว่ากรมการอำเภอเห็นวิธีการบางอย่างได้ ยังบกพร่อง ให้รายงานชี้แจงความเห็นต่อผู้ว่าราชการเมือง ขออนุญาตแก้ไขตามที่คิดเห็นว่าเป็นอย่างดี

มาตรา ๑๓๑ กรมการอำเภอมีหน้าที่จะต้องช่วยราชการของอำเภออื่นที่ใกล้เคียง แม้ต่างเมืองกัน และในการที่ช่วยนี้ไม่จำเป็นจะต้องรออนำเข้านั้นขอให้ช่วย ถ้ารู้เหตุการณ์ซึ่งเห็นว่าตนควร จะช่วยเหลือจึงจะเป็นประโยชน์แก่ราชการ ต้องช่วยเหลือทีเดียว

มาตรา ๑๓๒ หน้าที่ของกรมการอำเภอนอกจากที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่นี้ ยังต้องทำตามความซึ่งกำหนดไว้ในพระราชกำหนดกฎหมายอย่างอื่น ๆ อันกำหนดไว้ว่าเป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอ แม้พระราชกำหนดกฎหมายใดมิได้ระบุไว้ในพระราชกำหนดกฎหมายนั้น ๆ ว่าเป็นหน้าที่ของผู้ใด ก็ให้พึงเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอที่จะรักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินั้น ๆ

ประกาศมา ณ วันที่ ๔ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗
เป็นวันที่ ๑๓๓๒ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๖

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๘ กำหนดผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุไม่เกินหกสิบปีซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันใช้พระราชบัญญัตินี้ให้คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป แต่ถ้าข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นว่าผู้ใดไม่สามารถที่จะบริหารราชการได้ ตามอำนาจหน้าที่ในพระราชบัญญัตินี้ก็ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดสั่งให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕ กำหนดผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐

มาตรา ๑๘ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง และให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของตำแหน่งเดิม

มาตรา ๑๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นว่า หน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้ายภายในเขตหมู่บ้าน เป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ใหญ่บ้าน แต่ในปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านยังมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติในด้านอื่น ๆ ตามอำนาจหน้าที่ที่มีตามกฎหมายอย่างกว้างขวางและผู้ใหญ่บ้านก็มีแต่เพียงผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเท่านั้นที่มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านในกิจการต่าง ๆ ตามที่ผู้ใหญ่บ้านจะมอบหมายให้ ผู้ใหญ่บ้านยังไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้ายโดยตรง จึงทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้ายยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร จึงเห็นสมควรกำหนดให้มี “ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ” ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้าย และเพื่อให้เห็นความแตกต่างกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านปัจจุบัน จึงได้เปลี่ยนชื่อผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านปัจจุบันเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองโดยให้กำหนดและผู้ใหญ่บ้านร่วมกันพิจารณาคัดเลือกได้ไม่เกิน ๕ คน นอกจากนี้ กรรมการหมู่บ้านและกรรมการตำบลตามกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ยังไม่เป็นการเหมาะสมและไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานซึ่งเพิ่มเติมขึ้นอย่างรวดเร็วของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมควรจะได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๑๒ ลงวันที่ ๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๕

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕

ข้อ ๕ ให้กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ไว้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป เว้นแต่ผู้ที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์

ข้อ ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๖

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ กำหนดคุณสมบัติผู้ใหญ่บ้านให้มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้นหรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นแต่ปรากฏว่าบางหมู่บ้านซึ่งเป็นท้องที่กั้นดารชายแดนหรือเป็นท้องถื่นที่มีชาวเขาอยู่อาศัยราษฎรยังไม่อาจเลือกผู้ใหญ่บ้านที่มีพื้นความรู้ดังกล่าวได้ เป็นอุปสรรคแก่การเร่งรัดพัฒนา สมควรแก้ไขเพิ่มเติมให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่จะประกาศในราชกิจจานุเบกษา เว้นหรือลดหย่อนพื้นความรู้ของผู้ใหญ่บ้านในบางท้องที่ได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้น

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๒๕

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ

๑. เพื่อเปิดโอกาสให้สตรีเป็นผู้ใหญ่บ้านได้ เพราะตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านปัจจุบันไม่ต้องรับผิดชอบด้านการปราบปรามอาชญากรรม ทั้งอาจจะแต่งตั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้ชายได้อยู่แล้ว
๒. เพื่อให้ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเท่านั้น เป็นผู้ใหญ่บ้านได้
๓. เพื่อกำหนดมิให้ข้าราชการการเมือง เป็นผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๒๗

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ได้กำหนดจำนวนทุนทรัพย์ในการเปรียบเทียบความแพ่ง ค่าธรรมเนียมหมายเรียกและคำร้องรวมกัน และค่าธรรมเนียมทำใบยอมไว้ในอัตราที่ยังไม่เหมาะสมกับค่าของเงินตราและภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน สมควรแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนทุนทรัพย์และอัตราค่าธรรมเนียมเสียใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๓๒

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านไว้ว่าต้องไม่เป็นภิกษุ

สามเณร นักพรต หรือนักบวชทำให้ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งถ้าอุปสมบทหรือบรรพชา เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีสิทธิอุปสมบทหรือบรรพชาได้ เช่นเดียวกับข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจสมควรกำหนดให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีสิทธิลาอุปสมบท หรือบรรพชาได้เป็นเวลาติดต่อกันไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวัน และต้องได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๗ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ยังคงดำรงตำแหน่งอยู่ต่อไปจนกว่าจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์

มาตรา ๘ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ที่ใช้บังคับในปัจจุบัน กำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับอายุของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไว้ว่า ต้องมีอายุตั้งแต่ยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์ ซึ่งมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งนานที่สุด ถึงสามสิบห้าปี ประกอบกับการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ยังไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันสมควรกำหนดระยะเวลาการอยู่ในตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านเป็นวาระคราวละห้าปี และกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเพิ่มขึ้นอีก จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๙ มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒(๗) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ กรณีการกำหนดลักษณะต้องห้ามมิให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นสมาชิกสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมาใช้บังคับกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือแพทย์ประจำตำบล ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งหรือครบวาระ

มาตรา ๑๐ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากการใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลให้ทำหน้าที่แทนราษฎรควรมีหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกัน ทั้งนี้ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๐๕ บัญญัติให้ผู้มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว สมควรแก้ไขอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญด้วย และโดยที่การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้มีสิทธิจะได้รับคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ว่าที่ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนการออกจากตำแหน่งของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒียังบัญญัติ

ไว้ไม่สอดคล้องกัน รวมทั้งยังไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบต้องออกจากตำแหน่งเมื่อผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งไว้ด้วย เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้านที่เข้ารับตำแหน่งใหม่สามารถคัดเลือกตัวบุคคลมาร่วมปฏิบัติงานในท้องที่ในฐานะผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้ตามความต้องการแก่การบริหารและการปกครองท้องที่ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการ
ประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และมาตรา ๒๘ ตี๋ แห่ง
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไข
เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ.
๒๕๕๑ อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิ
และเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๘ ประกอบกับมาตรา ๓๔ และมาตรา
๓๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึง
ออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย
หลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของ
คณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของ
คณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๒๖

(๒) ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. ๒๕๓๓

(๓) ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่งที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจตีความวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

หมวด ๑

การเป็นกรรมการหมู่บ้านของผู้นำกลุ่มในหมู่บ้าน

ข้อ ๕ ในหมวดนี้

“กลุ่ม” หมายความว่า องค์กรในหมู่บ้านหรือกลุ่มอาชีพ

“กลุ่มบ้าน” หมายความว่า บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกันเป็นกลุ่มย่อยภายในหมู่บ้าน โดยอาจแบ่งตามสภาพภูมิประเทศ ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมประเพณี หรือระบบเครือญาติ และให้หมายความรวมถึง คุ่มบ้าน เขตบ้าน บ้านจัดสรร หรือที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มบ้าน

“กลุ่มอาชีพ” หมายความว่า กลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ ในการประกอบอาชีพ เพิ่มพูนรายได้หรือการพัฒนาอาชีพ

“กลุ่มกิจกรรม” หมายความว่า กลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มหรือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

“ผู้นำ” หมายความว่า บุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นประธาน หรือหัวหน้าของกลุ่ม และหมายความรวมถึงผู้แทนด้วย

“ผู้แทน” หมายความว่า บุคคลที่ผู้นำของกลุ่มมอบหมายหรือในกรณีที่กลุ่มใดไม่มีผู้นำ ให้กลุ่มประชุมเลือกสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้แทน

ข้อ ๖ ผู้นำของกลุ่มดังต่อไปนี้ เป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง

(๑) กลุ่มบ้าน ตามประกาศของนายอำเภอ

(๒) กลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรมที่มาจากการรวมตัวกันของสมาชิกซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของทางราชการ ตามที่กระทรวงมหาดไทยประกาศ

(๓) กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรมที่มาจากการรวมตัวกันของสมาชิก หรือตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม และต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(ก) เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกไม่น้อยกว่ายี่สิบคน

(ข) สมาชิกของกลุ่มไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน

(ค) เป็นกลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้าน อย่างต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน

(ง) เป็นกลุ่มที่มีกฎระเบียบที่กำหนดไว้ชัดเจน และต้องเกิดจากสมาชิกร่วมกันกำหนด

ทั้งนี้ นายอำเภออาจพิจารณาขเว้นลักษณะตาม (ก) ได้ในกรณีที่เห็นสมควร

ข้อ ๗ ให้นายอำเภอจัดทำประกาศจำนวนและรายชื่อของกลุ่มบ้านตามข้อ ๖ (๑) ในแต่ละหมู่บ้านปิดประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบ โดยในกลุ่มบ้านหนึ่งให้ประกอบด้วยบ้านเรือนจำนวนสิบห้าถึงยี่สิบหลังคาเรือนโดยประมาณ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นนายอำเภออาจกำหนดให้มีจำนวนบ้านเรือนมากหรือน้อยกว่าที่กำหนดไว้นี้ก็ได้อีก

ข้อ ๘ ให้ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรมที่มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ (๓) เสนอชื่อกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรมให้นายอำเภอพิจารณา โดยให้นายอำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่ง จำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน เพื่อทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติ

ให้นายอำเภอจัดทำบัญชีรายชื่อกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรมตามข้อ ๖ (๓) ที่ได้รับความเห็นชอบแล้ว ปิดประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบ

ข้อ ๙ เมื่อได้มีประกาศตามข้อ ๗ แล้ว ให้ตัวแทนครัวเรือนในกลุ่มบ้านเลือกบุคคล ในกลุ่มบ้านคนหนึ่งเป็นผู้นำกลุ่มบ้านในคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มบ้านต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ผู้นำกลุ่มบ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านตามที่ผู้ใหญ่บ้านมอบหมาย

ข้อ ๑๐ ให้กลุ่มตามข้อ ๖ เลือกสมาชิกของกลุ่มคนหนึ่งเป็นตัวแทนในคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยอาจเลือกจากผู้นำหรือสมาชิกที่กลุ่มเห็นสมควรก็ได้

ผู้ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่งต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๑๑ เมื่อผู้ใดได้รับเลือกจากกลุ่มตามข้อ ๙ หรือข้อ ๑๐ ให้แจ้งผู้ใหญ่บ้านทราบ

ให้ผู้ใหญ่บ้านรายงานผู้ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่งไปยังนายอำเภอ เพื่อจัดทำทะเบียนและออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน และจัดทำประกาศรายชื่อกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ปิดประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบ

ข้อ ๑๒ การเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งของผู้นำกลุ่ม ในหมู่บ้านสิ้นสุดลงเมื่อมีการเลือกผู้นำตามข้อ ๙ หรือข้อ ๑๐ ขึ้นใหม่

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งแล้ว การเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งของผู้นำกลุ่มในหมู่บ้านต้องสิ้นสุดลง ด้วยเหตุใด เหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

(๒) ตาย

(๓) เมื่อนายอำเภอมีประกาศให้กลุ่มตามข้อ ๖ (๑) หรือ (๓) สิ้นสุดสภาพของการเป็นกลุ่ม หรือขาดคุณสมบัติของการเป็นกลุ่ม

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่กลุ่มหรือองค์กรตามข้อ ๖ ถูกยุบ เลิก หรือไม่มีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องกันเป็นเวลาเกินหนึ่งปี ให้ถือว่าสิ้นสุด

สภาพของการเป็นกลุ่ม หรือขาดคุณสมบัติของการเป็นกลุ่ม และ ให้กรรมการหมู่บ้านรายงานให้นายอำเภอประกาศตามข้อ ๙

หมวด ๒

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ ๑๔ ในหมวดนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการดำเนินการประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

“วันประชุม” หมายความว่า วันประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

“การประชุม” หมายความว่า การประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

“ปลัดอำเภอประจำตำบล” หมายความว่า ปลัดอำเภอที่นายอำเภอมีคำสั่งแต่งตั้งให้รับผิดชอบประจำตำบล

ข้อ ๑๕ การประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

ให้นายอำเภอจัดทำประกาศกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ปิดประกาศและประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันประชุม

ข้อ ๑๖ ในการประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ให้มีคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการ ทำหน้าที่ดำเนินการเลือกและให้นายอำเภอแต่งตั้งปลัดอำเภอประจำตำบล ข้าราชการในอำเภอหนึ่งคน และกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในอำเภอหนึ่งคน เป็นที่ปรึกษาและทำหน้าที่สักขีพยานด้วย

ผู้มีสิทธิเข้าประชุมต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน และให้นายอำเภอจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเข้าประชุม

ในวันประชุม ให้คณะกรรมการพร้อมด้วยที่ปรึกษาตามวรรคหนึ่ง ประชุมราษฎร ผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้าน เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ในการเลือก จำนวนและคุณสมบัติของกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนวิธีการเลือกให้ผู้เข้าประชุมได้ทราบ

เมื่อดำเนินการตามวรรคสามแล้ว ให้คณะกรรมการประกาศให้ผู้เข้าประชุมช่วยกันตรวจสอบว่ามีบุคคลที่ไม่มีสิทธิเข้าประชุมอยู่ที่ประชุมหรือไม่ หากมีให้ผู้เข้าประชุมคัดค้านขึ้นใน ขณะนั้นแล้วให้คณะกรรมการและที่ปรึกษา ร่วมกันตรวจสอบ ถ้าได้ความว่าบุคคลนั้นเป็น ผู้ไม่มีสิทธิเข้าประชุมจริง ก็ให้คณะกรรมการเชิญบุคคลดังกล่าวออกจากที่ประชุม

ข้อ ๑๗ ในการกำหนดจำนวนกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิที่จะพึงมีในหมู่บ้านใด ให้ที่ประชุมราษฎรตามข้อ ๑๖ เป็นผู้กำหนด

ข้อ ๑๘ ผู้เข้าประชุมคนหนึ่งมีสิทธิเสนอชื่อบุคคลในหมู่บ้านที่มีความรู้ความสามารถซึ่งเป็นที่ยอมรับของราษฎรในหมู่บ้าน และมีความเหมาะสมที่จะเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต่อที่ประชุมได้หนึ่งคน และต้องมีผู้เข้าประชุมรับรองอย่างน้อยสามคน ทั้งนี้ ผู้ได้รับการเสนอชื่อต้องอยู่ในที่ประชุม เว้นแต่ผู้ถูกเสนอชื่อแสดงความสมัครใจไว้เป็นหนังสือ

ให้คณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ได้รับการเสนอชื่อ หากเห็นว่าผู้ใดมีคุณสมบัติ ไม่ครบถ้วนก็ให้แจ้งที่ประชุมทราบ

เมื่อคณะกรรมการได้ประกาศปิดการเสนอชื่อแล้ว ปรากฏว่ามีผู้เสนอชื่อน้อยกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๗ ให้คณะกรรมการพิจารณาเสนอชื่อบุคคลในหมู่บ้านตามวิธีการที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเพิ่มเติมให้ครบจำนวนที่ที่ประชุมกำหนด

ข้อ ๑๙ เมื่อที่ประชุมปิดการเสนอชื่อตามข้อ ๑๘ แล้ว การเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอาจเลือกโดยวิธีเปิดเผยหรือวิธีลับก็ได้ตามที่ประชุมกำหนด

การเลือกโดยวิธีเปิดเผย ให้ที่ประชุมออกเสียงเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้คณะกรรมการประกาศชื่อผู้ได้รับการเสนอชื่อ หากผู้เข้าประชุมเห็นว่าผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อนั้นเหมาะสมจะเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิก็ให้ยกมือขึ้นพันศีรษะ แล้วให้คณะกรรมการนับคะแนนจากผู้ที่ยกมือในแต่ละครั้งที่ประกาศ และจดบันทึกคะแนนไว้

การเลือกโดยวิธีลับ ให้ใช้วิธีการหย่อนบัตร โดยใช้บัตรเลือกผู้ใหญ่บ้านโดยอนุโลม

ข้อ ๒๐ เมื่อที่ประชุมออกเสียงเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิเสร็จสิ้นแล้ว ให้ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดจำนวนตามที่ประชุมกำหนดเป็นผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

หากมีผู้ที่ได้รับเลือกได้คะแนนเท่ากันหลายคน และเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิเกินจำนวนตามข้อ ๑๙ ให้ทำการจับสลากผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันให้เหลือจำนวนกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิตามที่กำหนด

ในกรณีที่ไม่สามารถประชุมหรือเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิได้ตามข้อ ๑๙ ให้นายอำเภอกำหนดและประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ภายในสิบห้าวันจนกว่าจะครบตามจำนวน

ข้อ ๒๑ เมื่อได้กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิแล้วให้คณะกรรมการจัดทำรายงานการประชุมไว้เป็นหลักฐานโดยให้ที่ปรึกษาลงชื่อรับรอง แล้วให้ผู้ใหญ่บ้านรายงานให้นายอำเภอทราบเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

ให้นายอำเภอจัดทำประกาศแต่งตั้งกรรมการหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ปิดประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบ พร้อมทั้งจัดทำทะเบียน และออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๒๒ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละ สี่ปี นับแต่วันที่นายอำเภอได้มีประกาศแต่งตั้ง

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

(๒) ตาย

(๓) ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอให้ลาออก

(๔) นายอำเภอมีคำสั่งให้ออก เมื่อสอบสวนแล้วเห็นว่ามีความ ประพฤติเสื่อมเสียหรือหากอยู่ในตำแหน่งต่อไปอาจก่อให้เกิดความไม่สงบ เรียบร้อยแก่หมู่บ้านได้

ข้อ ๒๓ ในกรณีที่กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลงถ้า กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิที่เหลืออยู่มีจำนวนไม่น้อยกว่าสองคนให้ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิเหลือเท่าจำนวนที่มีอยู่

กรณีที่กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง จนเป็นเหตุให้ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิที่เหลืออยู่มีจำนวนน้อยกว่าสองคน และ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิที่เหลือมีวาระการดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่า

หนึ่งร้อยแปดสิบวัน ให้นายอำเภอจัดให้มีการประชุมเลือก กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสามสิบวันนับ ตั้งแต่วันที่ทราบตำแหน่งว่างลง และให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง พร้อมกันให้นายอำเภอดำเนินการจัดให้มีการประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งพร้อมกัน

ข้อ ๒๔ ในการเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิครั้งแรกตามระเบียบนี้ ให้ดำเนินการเลือกภายในเก้าสิบวันนับแต่ระเบียบกระทรวงมหาดไทยนี้มีผลใช้บังคับ

หมวด ๓

การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ข้อ ๒๕ ในหมวดนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน

“เลขานุการ” หมายความว่า เลขานุการคณะกรรมการหมู่บ้าน

ข้อ ๒๖ ให้คณะกรรมการเลือกรองประธานกรรมการหมู่บ้านจากกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งคนหนึ่ง และจากกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอีกคนหนึ่ง โดยให้คณะกรรมการเลือกรองประธานคนใดคนหนึ่งเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง

ในกรณีที่หมู่บ้านใดมีเหตุผลและความจำเป็นคณะกรรมการโดยความเห็นชอบของนายอำเภออาจกำหนดให้มีตำแหน่งรองประธานมากกว่าที่กำหนดในวรรคหนึ่งก็ได้

รองประธานกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยประธานกรรมการหมู่บ้านปฏิบัติตามหน้าที่และกระทำการตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

ข้อ ๒๗ ให้ประธานกรรมการหมู่บ้านเลือกกรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งเป็นเลขานุการ และให้คณะกรรมการเลือกกรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งเป็นเหรัญญิก

ในกรณีที่หมู่บ้านใดมีเหตุผลและความจำเป็นคณะกรรมการอาจกำหนดให้มีผู้ช่วยเลขานุการ หรือผู้ช่วยเหรัญญิกก็ได้ โดยให้เลือกจากกรรมการหมู่บ้าน

เลขานุการมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการ การจัดการเกี่ยวกับการประชุมและงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

เหรัญญิกมีหน้าที่รับผิดชอบช่วยเหลือคณะกรรมการในการรับจ่ายและเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของหมู่บ้าน และงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

ข้อ ๒๘ รองประธานกรรมการหมู่บ้านและเหรัญญิกพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) พ้นจากการเป็นกรรมการหมู่บ้าน

(๒) ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอให้ลาออก

(๓) คณะกรรมการมีมติให้ออกจากตำแหน่ง ด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ เห็นว่าละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตาม (๓) จะดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการหมู่บ้าน และเหรียญอีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๒๙ เลขานุการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ประธานกรรมการหมู่บ้านสั่งให้ออกจากตำแหน่ง
- (๒) ประธานกรรมการหมู่บ้านพ้นจากตำแหน่ง
- (๓) มีเหตุตามข้อ ๒๘

ข้อ ๓๐ ให้ปลัดอำเภอประจำตำบล กำหนด นายกเทศมนตรีตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการในตำบล มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการในตำบลนั้น

นอกจากบุคคลตามวรรคหนึ่งแล้ว นายอำเภออาจแต่งตั้งข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ และบุคคลอื่นใดที่คณะกรรมการเห็นสมควรเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการเพิ่มเติมก็ได้

ที่ปรึกษาคณะกรรมการที่แต่งตั้งตามวรรคสองพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) ตาย
- (๒) ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอให้ลาออก
- (๓) นายอำเภอสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการ มีมติด้วยคะแนนเสียงเกิน กึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ข้อ ๓๑ ให้มีคณะทำงานด้านต่างๆ เพื่อช่วยเหลือปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการและผู้ใหญ่บ้าน อย่างน้อยให้มีคณะทำงานด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และด้านการศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม

นอกจากคณะทำงานตามวรรคหนึ่งแล้ว คณะกรรมการโดย
ความเห็นชอบของนายอำเภออาจแต่งตั้งคณะทำงานอื่นใดที่คณะกรรมการ
พิจารณาเห็นว่าจำเป็นและเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของ
คณะกรรมการเพิ่มเติมก็ได้

ข้อ ๓๒ คณะทำงานด้านต่างๆ ให้มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) คณะทำงานด้านอำนวยการ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการ
การจัดการประชุม การรับจ่ายและเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของหมู่บ้าน
การประชาสัมพันธ์ การประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงาน
ด้านต่างๆ การจัดทำรายงานผลการดำเนินการของคณะกรรมการในรอบปี และ
งานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

(๒) คณะทำงานด้านการปกครองและรักษาความสงบ
เรียบร้อย มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การส่งเสริม
อุดมการณ์และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน การส่งเสริม
ดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้าน
การสร้างความเป็นธรรมและประนีประนอมข้อพิพาท การตรวจตรารักษา
ความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในหมู่บ้าน
การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน
การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและภัยอันตรายของหมู่บ้าน และงานอื่นใด
ตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

(๓) คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ประสานการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านกับคณะทำงานด้านต่างๆ เพื่อดำเนินการหรือเสนอของบประมาณจากภายนอก การรวบรวมและจัดทำข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้าน การติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้าน และงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

(๔) คณะทำงานด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน การพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพการผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับราษฎรในหมู่บ้าน และงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

(๕) คณะทำงานด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้านและการสงเคราะห์ผู้ยากจน ที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุขและงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

(๖) คณะทำงานด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของหมู่บ้านและงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการมอบหมาย

ในกรณีที่หมู่บ้านใดมีคณะทำงานอื่นตามข้อ ๓๑ วรรคสอง ให้คณะกรรมการ โดยความเห็นชอบของนายอำเภอกำหนดชื่อและหน้าที่ของคณะทำงานด้านต่างๆ ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคณะทำงานนั้น

ข้อ ๓๓ คณะทำงานด้านอำนวยการ ประกอบด้วย ประธานกรรมการหมู่บ้าน รองประธานกรรมการหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคณะทำงานด้านต่างๆ เลขานุการ และเหรัญญิก เป็นคณะทำงาน โดยให้ประธานกรรมการหมู่บ้านและเลขานุการ เป็นหัวหน้าและเลขานุการคณะทำงาน

ข้อ ๓๔ ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการหมู่บ้านที่เห็นสมควรเป็นหัวหน้าคณะทำงานด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

(๑) คณะทำงานด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ให้เลือกจากกรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

(๒) คณะทำงานด้านอื่นๆ ให้เลือกจากกรรมการหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้านที่ได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าคณะทำงานด้านต่างๆ ให้เป็นหัวหน้าคณะทำงานได้เพียงคนเดียว

ข้อ ๓๕ ให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกรรมการหมู่บ้านและราษฎรในหมู่บ้านที่มีความรู้ความชำนาญหรือมีความเหมาะสมกับงานด้านนั้นๆ จำนวนไม่น้อยกว่าสามคนเป็นคณะทำงานในด้านต่างๆ

กรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งอาจเป็นคณะทำงานมากกว่าหนึ่งคณะก็ได้

ข้อ ๓๖ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะกรรมการโดยความเห็นชอบของนายอำเภอ อาจมีมติให้จัดตั้งกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านขึ้น เพื่อเป็นกองทุนในการบริหารจัดการและดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ตลอดจนกิจการอันเป็นประโยชน์สาธารณะของหมู่บ้านก็ได้

ข้อ ๓๗ กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน อาจมีรายได้ดังต่อไปนี้

(๑) เงินที่กลุ่มหรือองค์กรภายในหมู่บ้านจัดสรรให้

(๒) เงินที่ได้รับการอุดหนุนจากส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ

หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๓) เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้

(๔) รายได้จากการจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน

ข้อ ๓๘ ให้คณะกรรมการโดยความเห็นชอบของนายอำเภอ กำหนดหลักเกณฑ์ การใช้จ่ายเงินของกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านไว้ ดังต่อไปนี้

(๑) ค่าใช้จ่ายในการจัดการประชุม

(๒) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของคณะกรรมการ

(๓) การจัดสวัสดิการภายในหมู่บ้าน

(๔) การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน

(๕) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๔

การประชุม

ข้อ ๓๙ ในหมวดนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน

“การประชุม” หมายความว่า การประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน

“ประชาคมหมู่บ้าน” หมายความว่า การประชุมราษฎรใน
หมู่บ้านผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๔๐ ให้คณะกรรมการประชุมกันเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง การกำหนดวัน เวลาประชุม ให้ประธานกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้กำหนดและเรียกประชุม โดยให้มีการประชุมภายในเจ็ดวันหลังจากการประชุมประจำเดือนของกำหนด ผู้ใหญ่บ้านที่นายอำเภอเรียกประชุม

สถานที่ประชุม ให้ใช้สถานที่ที่คณะกรรมการเห็นสมควร

ข้อ ๔๑ การประชุม ให้กระทำโดยเปิดเผยและเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้าฟังได้ เว้นแต่คณะกรรมการจะลงมติให้ประชุมลับ

ข้อ ๔๒ การประชุมต้องมีกรรมการหมู่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการหมู่บ้านทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

ประธานกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ดำเนินการประชุมให้เป็นที่เรียบร้อยตามระเบียบวาระการประชุม

ในกรณีที่ประธานกรรมการหมู่บ้านไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการหมู่บ้านเป็นประธานในที่ประชุมเรียงตามลำดับ

ในการประชุมคณะกรรมการครั้งใด ถ้าไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม ให้กรรมการหมู่บ้านที่มาประชุมเลือกกันเองเพื่อทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมสำหรับการประชุมครั้งนั้น

ข้อ ๔๓ การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ เว้นแต่มีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

กรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน

ในการลงมติในเรื่องใดๆ ให้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม นั้น มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในฐานกรรมการหมู่บ้านได้และ ในกรณีที่ มีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียง หนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ก่อนการลงมติทุกครั้งให้ประธานในที่ประชุมตรวจสอบดูว่ามี กรรมการหมู่บ้านอยู่ในที่ประชุมครบจำนวนเป็นองค์ประชุมหรือไม่ ถ้ามี กรรมการหมู่บ้านอยู่ในที่ประชุมไม่ครบจำนวนเป็นองค์ประชุมจะทำการลง มติในเรื่องใดๆ ไม่ได้

ในกรณีที่องค์ประชุมไม่ครบจนไม่สามารถลงมติได้ในประเด็น เดียวกันได้ ให้ประธานเรียกประชุมโดยด่วนและในการประชุมเพื่อลงมติใน ครั้งนี้ไม่บังคับว่าต้องครบองค์ประชุม

ข้อ ๔๔ ในการพิจารณาลงมติเรื่องใด หากที่ประชุมเห็นว่า เป็น เรื่องสำคัญที่จำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน หรือเป็น เรื่องที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของราษฎรในหมู่บ้าน หรือเป็นเรื่องที่มี กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการให้เป็นไปตามมติของที่ ประชุมประชาคมหมู่บ้าน คณะกรรมการอาจมีมติให้มีการประชุมประชาคม หมู่บ้านเพื่อรับฟังความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวก็ได้

เมื่อคณะกรรมการกำหนดวันประชุมประชาคมหมู่บ้านแล้ว ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมราษฎรในหมู่บ้านผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านเข้าประชุม การลงมติของที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านให้ถือเสียงข้างมาก เป็นเกณฑ์ เว้นแต่มีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการ กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ผู้เข้าประชุมประชาคมหมู่บ้านคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน และในกรณี ที่มีคะแนนเสียงเท่ากันให้ผู้ใหญ่บ้านมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

เมื่อที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านลงมติในเรื่องใดแล้ว ให้คณะกรรมการประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบโดยทั่วกัน และปฏิบัติตามมติของที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านในเรื่องนั้นๆ ทั้งนี้ มติประชาคมต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และระเบียบของทางราชการ พร้อมทั้งแจ้งให้นายอำเภอและราษฎรทราบโดยทั่วกัน

ข้อ ๔๕ ราษฎรในหมู่บ้านผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคนอาจลงลายมือชื่อทำหนังสือเสนอความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจกรรมหรือประโยชน์สาธารณะของหมู่บ้านต่อคณะกรรมการ เพื่อให้มีการพิจารณาในคณะกรรมการก็ได้ และคณะกรรมการจะต้องนำเรื่องดังกล่าวบรรจุเข้าวาระการประชุมในคราวต่อไป

ข้อ ๔๖ เมื่อมีปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับการประชุมตามหมวดนี้ หรือกรณีที่ไม่ได้กำหนดไว้ในหมวดนี้ ให้ประธานกรรมการหมู่บ้านนำข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเสนอต่อนายอำเภอเพื่อพิจารณาวินิจฉัย คำวินิจฉัยของนายอำเภอให้เป็นที่สุดและให้ใช้ได้เฉพาะในการประชุมคราวนั้น

หมวด ๕

การควบคุมดูแล

ข้อ ๔๗ ให้นายอำเภอมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านหรือมติที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ และให้

ปลัดอำเภอประจำตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอในตำบลที่รับผิดชอบ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้นายอำเภอและปลัดอำเภอประจำตำบล มีอำนาจเรียกกรรมการหมู่บ้าน มาชี้แจงหรือให้ข้อเท็จจริง ตลอดจนเรียกรายงานและเอกสารใดๆ จากคณะกรรมการหมู่บ้านมาตรวจสอบก็ได้

ในกรณีที่ปลัดอำเภอประจำตำบลเห็นว่าคณะกรรมการหมู่บ้านปฏิบัติหน้าที่ในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่หมู่บ้าน หรือเสียหายแก่ทางราชการ และปลัดอำเภอประจำตำบลได้ชี้แจงแนะนำตักเตือนแล้วไม่ปฏิบัติตาม ในกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วนที่จะรอช้ามิได้ ให้ปลัดอำเภอประจำตำบลมีอำนาจออกคำสั่งระงับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านหรือมติ ที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านเป็นการชั่วคราวไว้ตามที่เห็นสมควรได้ แล้วรีบรายงานนายอำเภอทราบภายในเจ็ดวันเพื่อให้ นายอำเภอวินิจฉัยตามที่เห็นสมควรโดยเร็ว

การกระทำของกรรมการหมู่บ้าน ที่ฝ่าฝืนคำสั่งของปลัดอำเภอประจำตำบลตามวรรคสาม ไม่มีผลผูกพันกับคณะกรรมการหมู่บ้าน

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑

ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง

(เฉลิม อยู่บำรุง)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ประกาศกระทรวงมหาดไทย
เรื่อง รายชื่อกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรม ที่ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มเป็นกรรมการหมู่บ้าน
โดยตำแหน่ง

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และมาตรา ๒๘ ตีรี แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบกับ ข้อ ๖ (๒) ของระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๒ ให้กลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรม ซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของทางราชการ ที่มีการดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้าน โดยผู้นำกลุ่มเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ดังนี้

ชื่อกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรม	ส่วนราชการหรือหน่วยงาน	จัดตั้งโดย
๑. คณะทำงานพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี	ประกาศคณะกรรมการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลงวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๑

ชื่อกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรม	ส่วนราชการหรือหน่วยงาน	จัดตั้งโดย
๒. กองทุนหมู่บ้านและ กองทุนชุมชนเมือง	สำนักงานคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี	พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗
๓. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.)	กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข	หนังสือกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ ๐๒๐๒/๒๗๔๘๔ ลง วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๒
๔. ร้านค้าชุมชน	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์	ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจ การค้า เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการในการขอรับทุนและ การพิจารณาให้เงินทุน ส่งเสริม ร้านค้าชุมชน ลง วันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗
๕. องค์กรที่ได้มีการจัดแจ้งตาม กฎหมายว่าด้วยสภาองค์กร ชุมชน	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์	พระราชบัญญัติสภาองค์กร ชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑
๖. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ระเบียบกรมส่งเสริม การเกษตร ว่าด้วย ข้อบังคับ คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๑

ชื่อกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรม	ส่วนราชการหรือหน่วยงาน	จัดตั้งโดย
๗. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)	กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	พระราชบัญญัติการชลประทาน ราษฎร์ พ.ศ. ๒๔๙๒ , พระราชบัญญัติการ ชลประทานหลวง พ.ศ. ๒๔๙๕ และพระราชบัญญัติ คั้นและคูน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕
๘. กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ชลประทาน	กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่ม เกษตรกร พ.ศ. ๒๕๔๗
๙. กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ชลประทาน	กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	จดทะเบียนจัดตั้งเป็นสมาคม ผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับ กระทรวงมหาดไทย ภายใต้ ประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ บรรพ ๑ ลักษณะ ๒ หมวด ๒ ส่วนที่ ๒ ว่าด้วย “สมาคม” มาตรา ๗๘ ถึงมาตรา ๑๐๗
๑๐. สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน	กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒
๑๑. สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน	กรมส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	ระเบียบกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ว่าด้วยอาสา พิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๐
๑๒. อาสาสมัครพิทักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม (ทสม.)		

ชื่อกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรม	ส่วนราชการหรือหน่วยงาน	จัดตั้งโดย
๑๓. กลุ่มเยาวชน	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง มอบหมายให้กรมการพัฒนา ชุมชนเป็นผู้จัดตั้ง ศูนย์เยาวชนตำบล ให้ครบทุก ตำบล เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘
๑๔. กองทุนโครงการแก้ไข ปัญหาความยากจน(กข.คจ.) ประจำหมู่บ้าน	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการบริหารและการใช้ จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหา ความยากจน พ.ศ. ๒๕๓๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๙
๑๕. กลุ่มหนึ่งตำบล หนึ่ง ผลิตภัณฑ์ (OTOP)	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการ อำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่ง ผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔
๑๖. กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่า ด้วยคณะกรรมการพัฒนาสตรี พ.ศ. ๒๕๓๘
๑๗. กลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน (อช.)	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่า ด้วยการอาสาพัฒนาชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๗

ชื่อกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรม	ส่วนราชการหรือหน่วยงาน	จัดตั้งโดย
๑๘. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	หนังสือกรมการพัฒนาชุมชน ที่ มท ๐๔๐๒/๖๗๕๓ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๘

ข้อ ๓ กรณีที่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของทางราชการ ได้มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ชื่อกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรม ที่ปรากฏตามประกาศนี้ และมีได้ทำให้วัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรม ดังกล่าว เปลี่ยนแปลงไป ในสาระสำคัญ ให้ถือว่ายังคงเป็นกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรมที่ผู้นำหรือผู้แทนของกลุ่มเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งตามประกาศนี้ จนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง

ประกาศ ณ วันที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑

พลตำรวจเอก โกวิท วัฒนะ
(โกวิท วัฒนะ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

**ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาท
ของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๐**

เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ชนบทปฏิบัติหน้าที่ในการประณีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรในหมู่บ้านให้เป็นไปโดยถูกต้องและเรียบร้อย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงออกข้อบังคับไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๐”

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในข้อบังคับนี้

“นายอำเภอ” หมายความว่ารวมถึงปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

“คณะกรรมการหมู่บ้าน” หมายความว่าถึง คณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง
พ.ศ. ๒๕๒๒

ข้อ ๔ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำการประนีประนอม
ข้อพิพาทได้เมื่อ

(๑) เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความแฟงหรือความอาญาที่เป็น
ความผิดอันยอมความได้

(๒) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้าน
ประนีประนอมข้อพิพาท และ

(๓) ข้อพิพาทดังกล่าวเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

ข้อ ๕ เมื่อมีข้อพิพาทตามข้อ ๔ เกิดขึ้นและคู่กรณีฝ่าย
หนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายมาตกลงทำบันทึกยินยอมให้คณะกรรมการหมู่บ้าน
ประนีประนอมข้อพิพาทตามแบบท้ายข้อบังคับนี้

ข้อ ๖ เมื่อผู้ใหญ่ได้ดำเนินการตามข้อ ๕ แล้ว ให้นำหมาย
คณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งอยู่ในหมู่บ้านขณะที่นัดหมาย ทำการประนีประนอม
ข้อพิพาทโดยไม่ชักช้า

ในการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการ
หมู่บ้านจะมอบหมายให้กรรมการไม่น้อยกว่าสองคนดำเนินการแทนก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการ
หมู่บ้านหรือคู่กรณีจะเชิญบุคคลอื่นที่เห็นสมควรเข้ามาร่วมทำการ
ประนีประนอมข้อพิพาทด้วยก็ได้

ข้อ ๗ ในการประนีประนอมข้อพิพาทให้คณะกรรมการหมู่บ้าน
ดำเนินการดังนี้

(๑) สอบถามข้อเท็จจริงจากคู่กรณีและบุคคลอื่นที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท

(๒) เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาสอบถามข้อเท็จจริงในกรณีที่จำเป็น

(๓) ตรวจสอบเอกสารหรือวัตถุหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องตามความยินยอมของเจ้าหน้าที่หรือผู้ครอบครอง

การประนีประนอมข้อพิพาทให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่กรณี

การประนีประนอมข้อพิพาทให้กระทำ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหรือสถานที่อื่นตามที่ คณะกรรมการหมู่บ้านจะเห็นสมควร

ข้อ ๘ เมื่อคณะกรรมการหมู่บ้านได้ข้อเท็จจริงจากคู่กรณีหรือพยานบุคคล พยานเอกสาร วัตถุพยานหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องแล้วให้ประนีประนอมข้อพิพาทโดยอาศัยหลักกฎหมาย หรือจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณี

ถ้ามีปัญหาในการประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านจะเชิญบุคคลตามข้อ ๑๒ มาให้คำปรึกษาก็ได้

ข้อ ๙ ถ้าคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ ให้ยุติประนีประนอมข้อพิพาทนั้นและแจ้งให้คู่กรณีทราบแล้วรายงานให้นายอำเภอท้องที่ทราบเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ถ้าคู่กรณีตกลงประนีประนอมกันได้ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้นสี่ฉบับมีข้อความถูกต้องตรงกัน อ่านและอธิบายข้อความให้คู่กรณีเข้าใจและให้ลงลายมือชื่อไว้ในสัญญานั้นโดยให้กรรมการหมู่บ้านอย่างน้อยสองคนลงนามเป็นพยานในสัญญามอบให้คู่กรณีถือไว้ฝ่ายละฉบับพร้อมกับแบบรายงานตามข้อ ๑๑

ข้อ ๑๐ เมื่อดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทเสร็จเรียบร้อยแล้วไม่ว่าคู่กรณีจะตกลงหรือไม่ตกลงตามที่ประนีประนอมข้อพิพาทด้วย ให้คณะกรรมการหมู่บ้านบันทึกผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านไว้ท้ายบันทึกยินยอมให้ประนีประนอมข้อพิพาทและมอบให้ผู้ใหญ่บ้านเก็บรักษาไว้เมื่อมีการเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านให้มีการส่งมอบเอกสารประนีประนอม ข้อพิพาทนั้นแก่ผู้ดำรงตำแหน่งใหม่

ข้อ ๑๑ ให้ผู้ใหญ่บ้านรายงานผลการประนีประนอมข้อพิพาทแก่นายอำเภอท้องที่ตามแบบท้ายข้อบังคับนี้ทุกเดือนในวันประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๑๒ ให้นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ข้าราชการตำรวจยศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปภายในเขตอำเภอและพนักงานอัยการให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนร่วมกันช่วยเหลือสนับสนุนในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตท้องที่ เมื่อให้คำแนะนำปรึกษาแล้วให้บันทึกไว้ในสมุดตรวจการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (ปก. ๒ ก.)

ข้อ ๑๓ ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามข้อบังคับฉบับนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐

พลเอก ประจวบ สุนทรางกูร

(ประจวบ สุนทรางกูร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

สัญญาประนีประนอมยอมความแพ่ง

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง.....ผู้ร้อง

.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
ข้อพิพาทเรื่องนี้ผู้ร้องและผู้ถูกร้องได้ตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ
แพ่ง ดังมีข้อความต่อไปนี้

ข้อ ๑.....

.....

ข้อ ๒.....

.....

ข้อ ๓.....

.....

สัญญาประนีประนอมยอมความฉบับนี้ทำขึ้น ๔ ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ผู้ร้อง
และผู้ถูกร้องได้อ่านและเข้าใจข้อความดีแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้ร้อง

ลงชื่อ.....ผู้ถูกร้อง

ลงชื่อ.....กรรมการหมู่บ้าน พยาน

ลงชื่อ.....กรรมการหมู่บ้าน พยาน

สัญญาประนีประนอมยอมความอาญา

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

.....ผู้ร้อง
ระหว่าง

.....ผู้ถูกร้อง
เรื่อง.....

ข้อพิพาทเรื่องนี้ผู้ร้องและผู้ถูกร้องได้ตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอม
ความ ดังมีข้อความต่อไปนี้

ข้อ๑.....

.....

ข้อ๒.....

.....

ข้อ๓.....

.....

สัญญาประนีประนอมยอมความฉบับนี้ทำขึ้น ๔ ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ผู้
ร้องและผู้ถูกร้องได้อ่านและเข้าใจข้อความดีแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....ผู้ร้อง

ลงชื่อ.....ผู้ถูกร้อง

ลงชื่อ.....กรรมการหมู่บ้าน พยาน

ลงชื่อ.....กรรมการหมู่บ้าน พยาน

บันทึกยินยอมให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาท

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง.....ผู้ร้อง

.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....

ผู้ร้อง อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....บัตรประจำตัวประชาชนเลขที่.....

ผู้ถูกร้อง อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....บัตรประจำตัวประชาชนเลขที่.....

ผู้ร้องและผู้ถูกร้องมีความประสงค์ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำการประนีประนอมข้อพิพาทดังกล่าว

ลงชื่อ.....ผู้ร้อง

ลงชื่อ.....ผู้ถูกร้อง

คำสั่งผู้ใหญ่บ้าน

- ข้อพิพาทไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามข้อบังคับฯ ข้อ ๔
- ข้อพิพาทเข้าหลักเกณฑ์ข้อบังคับฯ ข้อ ๔ มอบคณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาท

ลงชื่อ.....ผู้ใหญ่บ้าน

ผลที่สุดของข้อพิพาท

- ตกลงกันได้โดยคู่กรณี
- ไม่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ
- ตกลงกันไม่ได้จึงแจ้งให้คู่กรณี
- ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ
- ไปตกลงกัน ณ ที่ว่าการอำเภอ
- ไปดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป

ลงชื่อ.....กรรมการหมู่บ้าน

ลงชื่อ.....กรรมการหมู่บ้าน

ลงชื่อ.....กรรมการหมู่บ้าน

แบบรายงานประนีประนอมข้อพิพาท

ประจำเดือน.....

บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

จำนวนคดีทั้งหมด	ประเภทคดี		ผลการประนีประนอมข้อพิพาท				หมายเหตุ
			คดีแพ่ง		คดีอาญา		
	คดีแพ่ง (จำนวน)	คดีอาญา (จำนวน)	ตกลงกันได้ (จำนวน)	ตกลงกันไม่ได้ (จำนวน)	ตกลงกันได้ (จำนวน)	ตกลงกันไม่ได้ (จำนวน)	

ตรวจถูกต้อง

ลงชื่อ.....ผู้ใหญ่บ้าน

(.....)

อำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้านโดยมีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๐ ให้อำนาจไว้

ลักษณะของข้อพิพาทที่จะทำการประนีประนอมข้อพิพาทนั้นๆ เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับ

๑) คดีแพ่งทุกประเภท

๒) คดีอาญาประเภทความผิดที่ยอมความกันได้ ดังนี้

- ความผิดเกี่ยวกับการค้า

(๑) ฐานเอาชื่อหรือยี่ห้อในทางการค้าของผู้อื่นมาใช้

(ม.๒๗๒)

- ความผิดเกี่ยวกับเพศ

(๑) ฐานข่มขืนกระทำชำเรา (ม.๒๗๖ วรรคแรก)

(๒) ฐานกระทำอนาจารธรรมดา (ม.๒๗๘)

(๓) ฐานพาหญิงไปเพื่อการอนาจาร (ม.๒๘๔)

- ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ

(๑) ฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ (ม.๓๐๙ วรรคแรก)

(๒) ฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่น (ม.๓๑๐ วรรคแรก)

(๓) ฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นโดยประมาท (ม.๓๑๑)

- ความผิดฐานเปิดเผยความลับ

(๑) ฐานเปิดเผยความลับในจดหมาย โทรเลข (ม.๓๒๒)

(๒) ฐานเปิดเผยความลับของผู้อื่นที่รู้มาโดยหน้าที่

(ม.๓๒๓)

(๓) ความผิดฐานเปิดเผยความลับในทางอุตสาหกรรมหรือวิทยาศาสตร์ (ม.๓๒๔)

- ความผิดฐานหมิ่นประมาท

(๑) ความผิดฐานหมิ่นประมาทคนเป็น (ม.๓๒๖)

(๒) ความผิดฐานหมิ่นประมาทคนตาย (ม.๓๒๗)

(๓) ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา (ม.๓๒๘)

- ความผิดฐานฉ้อโกง

(๑) ความผิดฐานฉ้อโกงธรรมดา (ม.๓๔๑)

(๒) ความผิดฐานฉ้อโกงประกอบด้วยเหตุพิเศษ (ม.๓๔๒)

(๓) ความผิดฐานหลอกลวงคนให้ไปทำงาน (ม.๓๔๔)

(๔) ความผิดฐานสั่งซื้ออาหารหรือเข้าพักในโรงแรม

โดยไม่มีเงิน (ม.๓๔๕)

(๕) ความผิดฐานชักจูงให้เด็กเบาปัญญาขายของ

โดยเสียเปรียบ (ม.๓๔๖)

(๖) ความผิดฐานฉ้อโกงในเรื่องประกันวินาศภัย (ม.๓๔๗)

- ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้

(๑) ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ที่จำนำ (ม.๓๔๙)

(๒) ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ธรรมดา (ม.๓๕๐)

- ความผิดฐานยักยอก ทั้งหมด ได้แก่

(๑) ความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินธรรมดา (ม.๓๕๒)

(๒) ความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินในฐานะเป็นผู้จัดการ

ทรัพย์สินแทนเขา (ม.๓๕๓)

- (๓) ความผิดฐานยกยอกทรัพย์ในฐานะเป็นผู้จัดการ
ทรัพย์ตามคำสั่งศาล (ม.๓๕๔)
- (๔) ความผิดฐานยกยอกทรัพย์เก็บตก (ม.๓๕๕)
- ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์
- (๑) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ธรรมดา (ม.๓๕๘)
- (๒) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ชนิดพิเศษ (ม.๓๕๙)
- ความผิดฐานบุกรุก
- (๑) ฐานบุกรุกตามธรรมดา (ม.๓๖๒)
- (๒) ฐานบุกรุกโดยย้ายเครื่องหมายสังหาริมทรัพย์ (ม.๓๖๓)
- (๓) ฐานเข้าไปซ่อนตัวในอาคารของคนอื่น (ม.๓๖๔)
- ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ ความผิด
นอกเหนือจากที่กล่าวเมื่อผู้เสียหายและผู้ต้องหาเป็นญาติกัน ตาม ม.๗๑
- (๑) ฐานลักทรัพย์ธรรมดา (ม.๓๓๔)
- (๒) ฐานลักทรัพย์กรณีพิเศษ (ม.๓๓๕)
- (๓) วิ่งราวทรัพย์ตามธรรมดา (ม.๓๓๖ วรรคแรก)
- (๔) ฐานน้อโกง (ม.๓๔๓)
- (๕) ฐานรับของโจร (ม.๓๕๗)
- (๖) ฐานทำให้ทรัพย์ที่มีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์
เสียหาย (ม.๓๖๐)
- ๓) ความผิดตามกฎหมายอื่น ๆ
- (๑) ฐานออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค
และฐานอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค
พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔

(๒) ฐานนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม หรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์วิธีการอื่นใด โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๑๖

(๓) ความผิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗
ทุกฐานความผิด

(๔) ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐

๔) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้าน
ประนีประนอมข้อพิพาทและ

๕) ข้อพิพาทดังกล่าวเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่าย
หนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

ขั้นตอนการประนีประนอมข้อพิพาทโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน

๑) เกิดกรณีพิพาท

ลักษณะของข้อพิพาทที่จะทำการประนีประนอม

๑.๑) เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความแฟงหรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้

๑.๒) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมยอมความ

๑.๓) ข้อพิพาทนั้นเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

๒) คู่กรณีแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ

คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายประสงค์จะให้ข้อพิพาทนั้นยุติลงในระดับหมู่บ้านให้แจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ

๓) ผู้ใหญ่บ้านแจ้งให้คู่กรณีทราบ มาตกลงทำบันทึก

ทั้งสองฝ่ายมาตกลงทำบันทึกยินยอมให้ กม.ประนีประนอมข้อพิพาทตามแบบบันทึกยินยอมให้ กม. ประนีประนอมข้อพิพาทท้ายข้อบังคับ ฯ

๔) ผู้ใหญ่บ้านนัดหมาย กม.

ผู้ใหญ่บ้านนัดหมายคณะกรรมการหมู่บ้านมาทำการประนีประนอมข้อพิพาท โดยไม่ชักช้า

๕) กม. จัดหากรรมการประนอมข้อพิพาท

คณะกรรมการหมู่บ้านจะมอบหมายให้กรรมการไม่น้อยกว่า ๒ คน ดำเนินการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทแทนและเพื่อประโยชน์แห่งการประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านหรือคู่กรณีจะเชิญบุคคลอื่นที่เห็นสมควร เข้ามาร่วมทำการประนีประนอมข้อพิพาทด้วยก็ได้

๖) กรรมการประนอมข้อพิพาทข้อทำการใกล้เคียง

๖.๑) คณะกรรมการหมู่บ้านหรือกรรมการผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจดำเนินการประนอมข้อพิพาท ดังนี้

- สอบถามข้อเท็จจริงจากคู่กรณีและบุคคลอื่นที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท

- เชิญผู้เกี่ยวข้องมาสอบถามข้อเท็จจริงในกรณีจำเป็น

- ตรวจสอบเอกสารหรือวัตถุหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องตามความยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง

๖.๒) วิธีการประนีประนอมข้อพิพาท

- ให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่กรณี ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหรือสถานที่อื่นที่ กม. จะเห็นสมควร

- อาศัยหลักกฎหมายหรือจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมาย

๗) กม. ทำบันทึกหลักฐานในการประนอมข้อพิพาท

๗.๑) ถ้าคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ให้ยุติการประนีประนอมข้อพิพาทนั้น และแจ้งให้คู่กรณีทราบ แล้วรายงานให้นายอำเภอท้องที่ทราบเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

๗.๒) ถ้าคูกรณีสามารถตกลงประนีประนอมกันได้ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้น ๔ ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ตามแบบสัญญาประนีประนอมยอมความแพ่งและความอาญา (แล้วแต่กรณี) ท้ายข้อบังคับ ฯ และปฏิบัติดังนี้

- อ่านและอธิบายข้อความให้คูกรณีเข้าใจและให้ลงลายมือชื่อไว้ในสัญญา

- ให้คณะกรรมการหมู่บ้านอย่างน้อย ๒ คน ลงนามเป็นพยานให้สัญญา

- มอบให้คูกรณีถือสัญญาไว้ฝ่ายละฉบับคณะกรรมการหมู่บ้านเก็บไว้หนึ่งฉบับและให้ผู้ใหญ่บ้านส่งอำเภอหนึ่งฉบับ

๗.๓) เมื่อดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทเสร็จเรียบร้อยแล้วไม่ว่าคูกรณีจะตกลงหรือไม่ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านบันทึกผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านไว้ท้ายบันทึกยินยอมให้ประนีประนอมข้อพิพาทและมอบให้ผู้ใหญ่บ้านเก็บรักษาไว้เมื่อมีการเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านให้มีการส่งมอบเอกสารประนีประนอมข้อพิพาทแก่ผู้ดำรงตำแหน่งใหม่

๘) ผู้ใหญ่บ้านรายงานผล

๘.๑) ให้ผู้ใหญ่บ้านรายงานผลการประนีประนอมข้อพิพาทตามแบบรายงานประนีประนอมข้อพิพาทท้ายข้อบังคับ ฯ แก่นายอำเภอทุกเดือนในวันประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

๘.๒) ในกรณีที่คูกรณีตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ให้ผู้ใหญ่บ้านส่งสัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้จัดทำ ๑ ฉบับ พร้อมกับแบบรายงานผลตามข้อ ๘.๑

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยการเลือกผู้ใหญ่บ้าน
พ.ศ. ๒๕๕๑

โดยที่ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๕ มีบทบัญญัติบางประการที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงข้อบังคับดังกล่าว ให้สอดคล้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑ อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๗ ประกอบกับมาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ
เลือกผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๕

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้ว ซึ่ง
ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“หน่วยเลือกผู้ใหญ่บ้าน” หมายความว่า ท้องที่ที่กำหนดให้ทำ
การเลือกผู้ใหญ่บ้าน

“ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการ
ลงคะแนนเลือกผู้ใหญ่บ้าน และให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้น
โดยรอบที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน

“ผู้มีสิทธิเลือก” หมายความว่า ผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านซึ่งมี
คุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครอง
ท้องที่ที่กำหนดไว้

“ผู้สมัคร” หมายความว่า ผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

“คณะกรรมการเลือก” หมายความว่า คณะกรรมการเลือก
ผู้ใหญ่บ้านตามคำสั่งแต่งตั้งของนายอำเภอ

“คณะกรรมการตรวจสอบ” หมายความว่า คณะกรรมการ
ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน
ตามคำสั่งแต่งตั้งของนายอำเภอ

ข้อ ๕ การปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบนี้ นายอำเภออาจ
มอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่แทนได้

ข้อ ๖ ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามระเบียบนี้
และให้มีอำนาจตีความวินิจฉัยปัญหา กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติเพื่อ
ดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

แบบพิมพ์ รูปแบบและลักษณะของบัตรเลือก ให้เป็นไปตาม
แบบทำระเบียบนี้

หมวด ๑ บททั่วไป

ข้อ ๗ เมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านใหม่ หรือตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน
ว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใดให้นายอำเภอจัดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านโดยวิธีลับ
ภายในกำหนดเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่มีการจัดตั้งหมู่บ้านใหม่หรือตำแหน่ง
ผู้ใหญ่บ้านว่างลง

ข้อ ๘ การเลือกผู้ใหญ่บ้าน ต้องเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๑) นับแต่วันที่นายอำเภอประกาศให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน
จนถึงวันเลือก ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิ
เลือกลงคะแนนหรืองดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

ก. จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะ
ให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

ข. ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ เงินหรือทรัพย์สินหรือ
ประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด
มัสยิด สุเหร่า ศาลเจ้า โรงเจ โบสถ์คริสต์ โบสถ์พราหมณ์ สำนักปฏิบัติธรรม
สถานการศึกษา สถานสงเคราะห์ สหกรณ์ กองทุนสงเคราะห์ ชุมชน ชมรม
สโมสร กลุ่ม องค์กรหรือสถาบันอื่นใดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง

ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภากำหนด

ค. จัดให้มีหรรสพหรือการรื่นเริงต่างๆ รวมทั้งการแสดง และการละเล่นอื่นๆ

ง. เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด รวมถึงการจัดเลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยง การประชุม อบรม สัมมนา ทศนศึกษา หรือดูงาน เป็นต้น

จ. หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใส่ร้ายด้วยความเท็จ หรือจูงใจ ผู้ใดให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครรายอื่น

(๒) ในวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาหาเสียงโดยวิธีการใดๆ ไม่ว่าจะเป็นคนหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครคนใดจนสิ้นสุดการลงคะแนน

(๓) นับแต่วันที่นายอำเภอประกาศให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านจนสิ้นสุดการลงคะแนนให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการเลือกวางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัด ห้ามมิให้กระทำการใดๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้สมัครคนหนึ่งคนใด

(๔) นับแต่วันที่นายอำเภอประกาศให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านจนสิ้นสุดการลงคะแนน ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายกระทำการใดๆ เพื่อให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบแก่ผู้สมัครคนใด

ข้อ ๙ ให้นายอำเภอกำหนดสถานที่ปิดประกาศสำหรับติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกผู้ใหญ่บ้าน และใช้เป็นที่โฆษณาหาเสียงของผู้สมัครได้อย่างเท่าเทียมกัน เช่น ที่ศาลากลางบ้านหรือสถานที่อื่นที่นายอำเภอเห็นสมควร ภายในหมู่บ้านที่มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านซึ่งสามารถเห็นได้โดยง่าย

ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้มีสิทธิเลือกซื้อหรือเช่าเวลาหรือรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หรือทำให้ได้มาซึ่งเวลาออกอากาศทางสถานีดังกล่าวเพื่อโฆษณาหาเสียง

การโฆษณาหาเสียงทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือ หอกระจายข่าวซึ่งทางราชการอาจจัดให้มีขึ้น ให้จัดให้มีการหาเสียงการเลือกผู้ใหญ่บ้านของผู้สมัครทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อ ๑๐ การกระทำที่ฝ่าฝืนตามข้อ ๘ หรือข้อ ๙ เป็นการเลือกที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรม

ข้อ ๑๑ กรณีที่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านใดว่างลง ให้ นายอำเภอจัดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นว่างลง

เพื่อประโยชน์ในการจัดการเลือกผู้ใหญ่บ้าน วันที่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านว่างให้เป็นไป ดังนี้

(๑) ในกรณีที่ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๑) ให้ถือว่าวันที่ผู้ใหญ่บ้านมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์เป็นวันที่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นว่างลง

(๒) ในกรณีที่ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๒) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) ให้ถือว่าวันที่มีคำสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านพ้นจากตำแหน่งเป็นวันที่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นว่างลง

(๓) ในกรณีที่ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๓) ให้ถือว่าวันที่ผู้ใหญ่บ้านนั้นตายหรือวันที่นายอำเภอรับทราบการตายของผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นวันที่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นว่างลง แล้วแต่กรณี

(๔) ในกรณีที่ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๔ (๔) ให้ถือว่าวันที่คำสั่งอนุญาตให้ลาออกได้ระบุไว้เป็นวันที่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นว่างลง

ถ้านายอำเภอเห็นว่าไม่อาจจัดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านได้ ภายในกำหนดเวลาสามสิบวันให้รายงานผู้ว่าราชการจังหวัดขยายเวลา ออกไปได้เท่าที่จำเป็น

หมวด ๒ การดำเนินการเบื้องต้น

ส่วนที่ ๑ การดำเนินการของอำเภอ

ข้อ ๑๒ การเลือกผู้ใหญ่บ้านให้นายอำเภอดำเนินการดังนี้

(๑) ประกาศกำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านตามแบบ ผญ. ๑ และปิดประกาศภายในสามวันนับแต่วันที่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นว่างลงหรือวันที่จัดตั้งหมู่บ้านใหม่ ในประกาศตามแบบ ผญ. ๑ อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังนี้

ก. กำหนดหน่วยเลือกผู้ใหญ่บ้าน โดยระบุชื่อหมู่บ้าน หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัดว่าเป็นท้องที่ที่กำหนดให้ทำการเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ข. กำหนดที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน โดยกำหนดสถานที่ให้เป็นที่ทำการลงคะแนนเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ค. กำหนดระยะเวลาการรับสมัคร ต้องกำหนดวันรับสมัคร
รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ภายหลังจากประชุมราษฎรแล้ว และต้องอยู่ใน
ระยะเวลาสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นว่างลง
ระยะเวลาการรับสมัครต้องไม่น้อยกว่าสามวันไม่เว้นวันหยุดราชการ

ง. กำหนดวันเลือกต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่
ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้าน นั้นว่างลง

จ. กำหนดระยะเวลาการลงคะแนน ให้เริ่มตั้งแต่เวลา
๐๘.๐๐ นาฬิกาและสิ้นสุดการลงคะแนนเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา

ฉ. กำหนดให้มีการเพิ่มชื่อ ถอนชื่อ ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ
เลือกผู้ใหญ่บ้านได้วันสุดท้ายก่อนวันเลือกไม่น้อยกว่าสามวัน

ช. กำหนดวันประชุมราษฎรในหมู่บ้าน ภายในเจ็ดวันนับแต่
วันที่ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นว่างลง เพื่อแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับ
การเลือก การทำความเข้าใจในเรื่องรู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย และการรู้จักสามัคคี
ตลอดจนการดำรงรักษาความเป็นมิตร เป็นเพื่อนบ้าน และความเป็นญาติพี่น้อง
ในพื้นที่ทั้งก่อนและหลังการเลือก และให้ราษฎรเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการแต่งตั้ง
เป็นกรรมการตรวจสอบโดยให้ทำบันทึกรายงานการประชุมไว้เป็นหลักฐานตาม
แบบ ผญ. ๑๐

(๒) จัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านตาม
แบบ ผญ. ๒

(๓) รับสมัครผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตามแบบ ผญ. ๓

(๔) ประกาศรายชื่อผู้ยื่นใบสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตาม
แบบ ผญ. ๔

(๕) ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัคร ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ผู้ใหญ่บ้านตามแบบ ผญ. ๖

(๖) ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเลือกและเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ตามแบบ ผญ. ๘

(๗) ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบตามแบบ ผญ. ๙

แบบตาม (๑) (๒) (๔) (๕) (๖) และ (๗) ให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน สถานที่ที่นายอำเภอกำหนดตามข้อ ๙ และสำรองแบบดังกล่าวอย่างละหนึ่งชุดไว้ให้คณะกรรมการเลือกนำไปใช้หรือปิด ณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้านในวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน ยกเว้นแบบตาม (๒) ให้สำรองไว้สองชุดสำหรับนำไปใช้หรือปิด ณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้านในวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ส่วนที่ ๒

ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๑๓ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน ให้นายอำเภอกำหนดจากสถานที่สาธารณะ เช่น สถานศึกษา หรือศาสนสถาน ถ้าไม่สามารถหาสถานที่ดังกล่าวได้ จะกำหนดบ้านหรือสถานที่อื่น ที่ราษฎรเข้าออกได้ง่าย มีความสะดวกเหมาะสม และไม่เป็นการได้เปรียบหรือเสียเปรียบแก่ผู้สมัครคนหนึ่งคนใดเป็นที่เลือกผู้ใหญ่บ้านก็ได้ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้านจะต้องเป็นสถานที่ที่อยู่ในเขตท้องที่หมู่บ้านนั้น หากไม่สามารถหาสถานที่เป็นที่เลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านได้ ให้เป็นดุลพินิจของนายอำเภอที่จะกำหนดสถานที่อื่นที่เหมาะสม

กรณีที่หน่วยเลือกผู้ใหญ่บ้านใดมีราษฎรผู้มีสิทธิเลือกจำนวนมากจนคาดหมายได้ว่าไม่สามารถจัดให้ราษฎรลงคะแนนได้หมดทุกคนภายในกำหนดเวลาตามข้อ ๑๒ (๑) จ. นายอำเภอจะกำหนดที่เลือกผู้ใหญ่บ้านเพิ่มขึ้นอีกก็ได้ตามความเหมาะสม

ข้อ ๑๔ ให้คณะกรรมการเลือก

(๑) จัดภายในบริเวณที่เลือกผู้ใหญ่บ้านให้มีป้ายหรือเครื่องหมายเพื่อแสดงขอบเขตบริเวณโดยรอบที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน

(๒) จัดให้มีป้ายบอกที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน โดยอย่างน้อยต้องมีข้อความ ดังนี้

ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน ชื่อหมู่บ้าน..... หมู่ที่

ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัด.....

สถานที่.....

(๓) จัดทำป้ายบอกทางซึ่งไปยังที่เลือกผู้ใหญ่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ราษฎร

ข้อ ๑๕ คูหาลงคะแนนสำหรับที่เลือกผู้ใหญ่บ้านให้มีจำนวนสามคูหาเป็นอย่างน้อย

ข้อ ๑๖ การเปลี่ยนแปลงที่เลือกผู้ใหญ่บ้านให้กระทำก่อนวันเลือกไม่น้อยกว่าสิบวัน เว้นแต่กรณีเกิดสาธารณภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจหลีกเลี่ยงได้ เช่น มีเหตุความจำเป็นเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ หรือมีเหตุการณ์ไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้น อันจะเป็นเหตุที่ทำให้ไม่สามารถ ใช้สถานที่ดังกล่าวเป็นที่เลือกผู้ใหญ่บ้านได้ จะประกาศเปลี่ยนแปลงก่อนวันเลือกน้อยกว่าสิบวันก็ได้ การเปลี่ยนแปลงที่เลือกผู้ใหญ่บ้านให้ประกาศตามแบบ ผญ. ๑๒

หมวด ๓

คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และผู้สังเกตการณ์

ส่วนที่ ๑

คณะกรรมการตรวจสอบ

ข้อ ๑๗ คณะกรรมการตรวจสอบประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนไม่เกินสามคน และตัวแทนราษฎรผู้มีสิทธิเลือกซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของราษฎรในหมู่บ้านนั้น จำนวนไม่น้อยกว่าสี่คนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

เจ้าหน้าที่ของรัฐตามวรรคหนึ่ง ให้นายอำเภอแต่งตั้งจากปลัดอำเภอหนึ่งคน และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตอำเภอหนึ่ง อีกไม่เกินสองคน

ให้คณะกรรมการตรวจสอบประชุมเพื่อเลือกกันเองเป็นประธานกรรมการคนหนึ่ง โดยให้ปลัดอำเภอเป็นกรรมการและทำหน้าที่เลขานุการ

คณะกรรมการตรวจสอบพ้นจากหน้าที่ เมื่อนายอำเภอประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครตามแบบ ผญ. ๖

ข้อ ๑๘ ในวันประชุมราษฎรตามข้อ ๑๒ (๑) ข. ให้ผู้มีสิทธิเลือกของหมู่บ้านนั้นซึ่งอยู่ใน ที่ประชุมเสนอชื่อผู้มีสิทธิเลือกจำนวนไม่น้อยกว่าสี่คนแต่ไม่เกินเจ็ดคนเป็นกรรมการตรวจสอบโดยผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อต้องมีผู้มีสิทธิเลือกในหมู่บ้านนั้นรับรองรายละเอียดไม่น้อยกว่าสองคน

กรณีมีผู้ได้รับการเสนอชื่อไม่เกินเจ็ดคน ให้นายอำเภอแต่งตั้งผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น เป็นกรรมการตรวจสอบ หากมีผู้ได้รับการเสนอชื่อเกินกว่าเจ็ดคน ให้ประธานที่ประชุมจัดให้มีการออกเสียงโดยเปิดเผยด้วยวิธีการเรียกชื่อผู้มีสิทธิเลือกที่อยู่ในที่ประชุมออกเสียงได้คนละหนึ่งเสียงว่าประสงค์จะให้ผู้ใดเป็นกรรมการตรวจสอบ ผู้ได้รับคะแนนสูงสุดลำดับหนึ่งถึงเจ็ด ให้นายอำเภอแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบ ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนต่อจากผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดตามลำดับ มีคะแนนเท่ากันหลายคนรวมแล้วเกินกว่าเจ็ดคนให้นำบุคคลที่ได้คะแนนเท่ากันมาจับสลากให้เหลือจำนวนรวมทั้งหมดแล้วไม่เกินเจ็ดคนเพื่อให้นายอำเภอแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจสอบ

กรณีที่ไม่มีผู้ประสงค์จะเป็นกรรมการตรวจสอบหรือมีแต่ไม่ถึงสี่คน ให้นายอำเภอพิจารณาแต่งตั้งราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นเป็นกรรมการตรวจสอบให้ครบสี่คน

ข้อ ๑๙ คณะกรรมการตรวจสอบมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

(๒) เรียกเอกสารหรือบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้าม โดยให้คณะกรรมการตรวจสอบบันทึกการรับเอกสาร และบันทึกถ้อยคำบุคคลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

(๓) แจ้งหน่วยงานที่ออกหลักฐานเพื่อยืนยันความถูกต้องเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยในความถูกต้องแท้จริงของหลักฐานการสมัครของผู้สมัคร

(๔) ประชุมพิจารณาลงมติว่าผู้สมัครใดเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามหรือไม่

(๕) ทำบันทึกรายงานผลการตรวจสอบเสนอนายอำเภอ
พิจารณาเพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อ ๒๐ การประชุมคณะกรรมการตรวจสอบต้องมีกรรมการ
มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการที่มีอยู่แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามคนจึง
จะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาปฏิบัติหน้าที่หรือมาแต่ไม่อาจ
ปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่เหลืออยู่เลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานใน
ที่ประชุม

การวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจสอบให้เป็นไปตามเสียง
ข้างมากของกรรมการผู้มาประชุม ถ้าจำนวนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่
ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ส่วนที่ ๒

คณะกรรมการเลือก

ข้อ ๒๑ คณะกรรมการเลือกประกอบด้วย ประธานกรรมการซึ่ง
แต่งตั้งจากนายอำเภอทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือก กรรมการ
ซึ่งแต่งตั้งจากข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ในอำเภอนั้นจำนวนไม่เกิน
เก้าคน และกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอีกหนึ่งคน

เมื่อนายอำเภอได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการเลือกแล้ว ให้
แจ้งผู้ได้รับการแต่งตั้งทราบพร้อมทั้งปิดคำสั่ง ณ สถานที่ตามข้อ ๑๒ วรรคสอง

คณะกรรมการเลือกมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้หรือตามที่นายอำเภอมอบหมาย และต้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อได้รายงานผลการนับคะแนนเลือกผู้ใหญ่บ้านตามแบบ ผญ. ๑๕ ซึ่งได้ส่งมอบหีบบัตร และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเลือกให้แก่นายอำเภอเรียบร้อยแล้ว

ข้อ ๒๒ ก่อนวันเลือกผู้ใหญ่บ้านถ้าคณะกรรมการเลือกคนหนึ่งคนใด ซึ่งนายอำเภอมีคำสั่งแต่งตั้งไว้แล้ว ต่อมาผู้นั้นไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้นายอำเภอมีคำสั่งแต่งตั้งบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติตามข้อ ๒๑ เป็นกรรมการเลือกแทน

ข้อ ๒๓ ในวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน เมื่อถึงเวลาเปิดการลงคะแนนแล้ว มีกรรมการเลือกมาปฏิบัติหน้าที่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่นายอำเภอแต่งตั้ง ให้คณะกรรมการเลือกที่อยู่ในขณะนั้นแต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกเป็นกรรมการเลือกแทนให้มีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่นายอำเภอแต่งตั้งไว้ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในที่เลือกผู้ใหญ่บ้านแล้วบันทึกเหตุการณ์ดังกล่าวไว้ในแบบ ผญ. ๑๑

ข้อ ๒๔ การประชุมและการวินิจฉัยของคณะกรรมการเลือกให้นำข้อ ๒๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๓

เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย

ข้อ ๒๕ ให้นายอำเภอแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยจากพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน เพื่อทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน ในวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน จำนวนไม่น้อยกว่าสองคน และให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) ช่วยเหลือคณะกรรมการเลือกในการดูแลรักษาหีบบัตร
บัตรเลือก บัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิเลือก แบบพิมพ์ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการ
การเลือก

(๒) รักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยบริเวณที่
เลือกผู้ใหญ่บ้าน

(๓) สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของนายอำเภอหรือประธาน
กรรมการเลือก และคณะกรรมการเลือก

ให้เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยพ้นจากหน้าที่เมื่อ
คณะกรรมการเลือกได้ส่งมอบ หีบบัตร และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเลือกแก่
นายอำเภอเรียบร้อยแล้ว

ส่วนที่ ๔ ผู้สังเกตการณ์

ข้อ ๒๖ เมื่อนายอำเภอได้ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครตามแบบ
ผญ. ๖ แล้ว ผู้สมัครที่ประสงค์จะส่งตัวแทนไปประจำ ณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้านเพื่อ
สังเกตการณ์การลงคะแนนและการนับคะแนน ให้ยื่นหนังสือแต่งตั้งตัวแทนของ
ตนได้แห่งละหนึ่งคนต่อนายอำเภอก่อนวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน และให้นายอำเภอ
แจ้งคณะกรรมการเลือกทราบ

ข้อ ๒๗ ตัวแทนผู้สมัครต้องอยู่ในที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง
สามารถมองเห็นการปฏิบัติงานได้โดยห้ามมิให้กระทำการอันเป็นอุปสรรคแก่
การเลือกผู้ใหญ่บ้าน

กรณีตัวแทนผู้สมัครกระทำการอันจะเป็นอุปสรรคแก่การเลือก
ผู้ใหญ่บ้าน ถ้ากรรมการเลือกได้ตักเตือนแล้วยังขัดขืนให้กรรมการเลือกสั่งให้
ตัวแทนผู้สมัครออกไปจากที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน และให้เจ้าหน้าที่รักษาความสงบ
เรียบร้อยดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่ง

หมวด ๔ ผู้มีสิทธิเลือก และบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือก

ข้อ ๒๘ ผู้มีสิทธิเลือกต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะ
ต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และมีชื่ออยู่ในบัญชี
รายชื่อผู้มีสิทธิเลือก

ข้อ ๒๙ ให้นายอำเภอจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ
เลือกตามแบบ ผณ. ๒ และปิดประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกอย่างช้าใน
วันประชุมราษฎรตามข้อ ๑๒ (๑) ซ.

ข้อ ๓๐ กรณีผู้มีสิทธิเลือกหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่า ตนหรือ
ผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของตนไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกใน
แบบ ผณ. ๒ ให้นำสำเนาทะเบียนบ้านและบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตร
ประจำตัวอื่นใดที่มีรูปถ่ายและมีหมายเลขประจำตัวประชาชนที่ทางราชการ
หรือหน่วยงานของรัฐออกให้มายื่นคำร้องต่อนายอำเภอตามระยะเวลาที่กำหนด
ไว้ในข้อ ๑๒ (๑) จ.

เมื่อนายอำเภอได้รับคำร้องและหลักฐานแล้วหากพิจารณาเห็น
ว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิเลือก ให้เพิ่มชื่อผู้ยื่น
คำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกเพิ่มเติมต่อ

ใบสุดท้ายของบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกในแบบ ผณ. ๒ พร้อมบันทึกสาเหตุของการเพิ่มชื่อไว้ในช่องหมายเหตุและลงลายมือชื่อ วัน เดือน ปี กำกับไว้

กรณีนายอำเภอพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านที่ขอเพิ่มชื่อเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือก ให้สั่งยกคำร้องเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมทั้งแสดงเหตุผลให้ผู้ยื่นคำร้องทราบก่อนวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๓๑ กรณีที่พบว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตามแบบ ผณ. ๒ มีชื่อของผู้ไม่มีสิทธิเลือกหรือมีชื่อของบุคคลเดียวกันมากกว่าหนึ่งแห่งปรากฏอยู่ ให้นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร มีอำนาจถอนชื่อของผู้ไม่มีสิทธิหรือบุคคลที่มีชื่อมากกว่าหนึ่งแห่งคงเหลือไว้เพียงแห่งเดียวให้ถูกต้องโดยให้ขีดฆ่าชื่อออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกพร้อมทั้งบันทึกสาเหตุของการถอนชื่อไว้ใน ช่องหมายเหตุและลงลายมือชื่อ วัน เดือน ปี กำกับไว้ ทั้งนี้ให้ดำเนินการได้จนถึงวันเลือก

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกหรือเจ้าบ้านเห็นว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตามแบบ ผณ. ๒ มีชื่อของผู้ไม่มีสิทธิเลือกหรือมีชื่อของบุคคลคนเดียวกันมากกว่าหนึ่งแห่งปรากฏอยู่ ให้ผู้มีสิทธิเลือกหรือเจ้าบ้านนั้นยื่นคำร้องต่อนายอำเภอเพื่อขอให้ถอนชื่อของผู้ไม่มีสิทธิเลือกหรือบุคคลที่มีชื่อมากกว่าหนึ่งแห่งคงเหลือไว้เพียงแห่งเดียวให้ถูกต้องได้ ทั้งนี้ต้องดำเนินการภายในระยะเวลาที่นายอำเภอประกาศกำหนดไว้ในแบบ ผณ. ๑

เมื่อนายอำเภอได้พิจารณาคำร้องตามวรรคสองแล้ว เห็นว่ามีหลักฐานเชื่อได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกหรือมีชื่อมากกว่าหนึ่งแห่ง ให้สั่งถอนชื่อผู้ไม่มีสิทธินั้นหรือชื่อผู้มีสิทธิ ที่มากกว่าหนึ่งคงเหลือไว้เพียงแห่งเดียวให้ถูกต้อง โดยให้ขีดฆ่าชื่อออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกพร้อมทั้งบันทึกสาเหตุของการถอนชื่อไว้ในช่องหมายเหตุและลงลายมือชื่อ วัน เดือน ปี

กำกับไว้ แล้วแจ้งคำสั่งให้ผู้ยื่นคำร้องและเจ้าบ้านทราบ

กรณีที่นายอำเภอพิจารณาคำร้องตามวรรคสองแล้ว เห็นว่า ผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ถูกขอลงชื่อเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้สั่ง ยกคำร้องพร้อมทั้งแสดงเหตุผลเป็นลายลักษณ์อักษรและแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้อง ทราบก่อนวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน

หมวด ๕ การสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

ส่วนที่ ๑ วิธีการสมัคร

ข้อ ๓๒ ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่กำหนดไว้

ข้อ ๓๓ ให้ผู้สมัครยื่นใบสมัครตามแบบ ผณ. ๓ ด้วยตนเอง ต่อนายอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอ ภายในระยะเวลาที่นายอำเภอประกาศกำหนดไว้ในแบบ ผณ. ๑ พร้อมหลักฐานและเอกสารซึ่งรับรองความถูกต้องดังต่อไปนี้

(๑) บัตรประจำตัวประชาชน

(๒) สำเนาทะเบียนบ้าน

(๓) ใบรับรองแพทย์ ว่าไม่เป็นโรคตามที่กำหนดในประกาศ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งออกตามความในกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และต้องออกให้ไม่เกินสามสิบวันจนถึงวันสมัคร

(๔) หลักฐานการศึกษา

(๕) รูปถ่ายหน้าตรงไม่สวมหมวกขนาด ๓.๕ เซนติเมตร จำนวน ๖ รูป ซึ่งถ่ายมาแล้ว ไม่เกินหกเดือนจนถึงวันสมัคร

ข้อ ๓๔ เมื่อนายอำเภอได้รับใบสมัครของผู้สมัครใดแล้ว ให้ตรวจสอบเบื้องต้นว่าได้ลงรายการในใบสมัคร และมีหลักฐานการสมัครครบถ้วนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่ครบถ้วนให้เรียกเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมให้ครบถ้วน เมื่อผู้สมัครยื่นใบสมัครและมีหลักฐานการสมัครครบถ้วนแล้ว ให้ออกใบรับใบสมัครให้แก่ผู้สมัครโดยเรียงตามลำดับการยื่นใบสมัคร

เมื่อนายอำเภอได้ออกใบรับใบสมัครแก่ผู้สมัครแล้ว ห้ามมิให้ผู้สมัครนั้นถอนการสมัคร

ข้อ ๓๕ เมื่อเสร็จสิ้นการรับสมัครให้นายอำเภอปิดประกาศบัญชีรายชื่อผู้ยื่นใบสมัครตามแบบ ผญ. ๔ และส่งมอบใบสมัครพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดของผู้สมัครทุกรายในวันถัดจากวันสุดท้ายของการรับสมัคร ให้คณะกรรมการตรวจสอบดำเนินการตามระเบียบนี้

ผู้ใดเห็นว่าผู้ยื่นใบสมัครรายใดเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม อาจร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการตรวจสอบได้ภายในห้าวันนับแต่วันปิดประกาศ ผญ. ๔

ส่วนที่ ๒

การให้หมายเลขประจำตัวผู้สมัคร

ข้อ ๓๖ การให้หมายเลขประจำตัวผู้สมัครให้เป็นไปตามลำดับก่อนหลังการยื่นใบสมัคร หากผู้สมัครมาถึงที่ว่าการอำเภอและได้ลงชื่อแสดงตนต่อเจ้าหน้าที่ก่อนเวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา ให้ถือว่ามาพร้อมกัน

ข้อ ๓๗ กรณีผู้สมัครมาพร้อมกัน ให้นายอำเภอจัดประชุมผู้สมัครเพื่อตกลงกำหนดลำดับการยื่นใบสมัคร หากไม่สามารถตกลงกันได้ให้ดำเนินการจับสลากสองครั้ง ดังนี้

(๑) การจับสลากครั้งที่หนึ่ง ให้นายอำเภอเขียนชื่อผู้สมัครที่ต้องจับสลากบนสลากที่เหมือนกันแล้วใส่ในภาชนะให้สลากคละกัน แล้วให้นายอำเภอเป็นผู้จับสลากจากในภาชนะดังกล่าวขึ้นมาทีละหนึ่งใบ ชื่อผู้ใดที่ถูกจับมาเป็นลำดับแรกให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิจับสลากในครั้งที่สองก่อน ชื่อผู้ใดที่ถูกจับมาเป็นลำดับต่อไป ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิจับสลากในครั้งที่สองเป็นลำดับถัดไปจนครบทุกคน

(๒) การจับสลากครั้งที่สอง ให้นายอำเภอเขียนหมายเลขหนึ่งจนถึงหมายเลขที่เท่ากับจำนวนผู้สมัครที่มายื่นใบสมัครพร้อมกันบนสลากที่เหมือนกันแล้วใส่ในภาชนะให้สลากคละกัน แล้วให้ผู้สมัครตามลำดับของผลการจับสลากในครั้งที่หนึ่ง ทำการจับสลากจากในภาชนะดังกล่าว ผู้สมัครใดจับสลากได้หมายเลขใด ให้ถือเป็นหมายเลขลำดับในการยื่นใบสมัครนั้น

เมื่อให้หมายเลขประจำตัวผู้สมัครแล้ว หากมีเหตุให้ผู้สมัครรายใดเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัคร ให้คงลำดับหมายเลขประจำตัวผู้สมัครทุกรายไว้ โดยไม่ต้องเลื่อนลำดับหมายเลขประจำตัวผู้สมัคร

ส่วนที่ ๓

ผู้สมัครคนเดียว

ข้อ ๓๘ เมื่อนายอำเภอได้ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามแบบ ผ.ญ. ๖ กรณีมีผู้สมัครคนเดียว

หรือมีผู้สมัครหลายคนแต่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเพียงคนเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน และให้นายอำเภอประกาศผลการเลือกตามแบบ ผญ. ๗

หมวด ๖

วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม

ข้อ ๓๙ เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบได้รับมอบใบสมัครพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วให้ทำการตรวจสอบและพิจารณาจากเอกสาร พยานบุคคล พยานแวดล้อมกรณี ให้เสร็จสิ้น และส่งถึงนายอำเภอภายในกำหนดระยะเวลาห้าวันนับแต่วันที่ได้รับใบสมัครพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องตามข้อ ๓๕ วรรคหนึ่ง ว่าผู้สมัครเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่หรือไม่

ข้อ ๔๐ กรณีมีผู้กล่าวหาว่าผู้สมัครคนใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ ให้คณะกรรมการตรวจสอบทำหน้าที่แสวงหาความจริงในเรื่องที่กล่าวหาและดูแลให้บังเกิดความยุติธรรม โดยเรียกผู้ถูกกล่าวหามาแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ โดยให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงหรือนำพยานหลักฐานมาสู้แก้ข้อกล่าวหา

ในการดำเนินการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบตามวรรคหนึ่งอาจมอบหมาย ให้ประธานกรรมการ เลขานุการ และกรรมการอื่นอีกอย่างน้อยหนึ่งคนทำหน้าที่ตรวจสอบแทนก็ได้

ข้อ ๔๑ ในการตรวจสอบตามข้อ ๓๙ และข้อ ๔๐ หากจำเป็นต้องบันทึกถ้อยคำของบุคคลที่ให้ถ้อยคำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ให้ประธานกรรมการ เลขาธิการ กรรมการผู้ทำหน้าที่สอบสวนและผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อในบันทึกถ้อยคำนั้น

การนำเอกสารหรือวัตถุใดมาใช้เป็นพยานหลักฐานในสำนวนการตรวจสอบให้คณะกรรมการตรวจสอบบันทึกไว้ด้วยว่าได้มาอย่างไรจากผู้ใด และเมื่อใด

เอกสารที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในสำนวนการตรวจสอบให้ใช้ต้นฉบับ แต่ถ้าไม่อาจนำต้นฉบับมาได้ จะใช้สำเนาที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบรับรองความถูกต้องของเอกสารก็ได้

ถ้าหาต้นฉบับเอกสารไม่ได้เพราะสูญหายหรือถูกทำลายหรือโดยเหตุประการอื่น จะให้นำสำเนาหรือบุคคลมาสืบก็ได้

ข้อ ๔๒ เมื่อทำการตรวจสอบหรือสอบสวนตามข้อ ๓๙ หรือข้อ ๔๐ เสร็จแล้วให้เลขานุการนำเสนอคณะกรรมการตรวจสอบประชุมลงมติว่าผู้สมัครรายนั้นเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือไม่ แล้วจัดทำรายงานผลการตรวจสอบตามแบบ ผญ. ๕ โดยมีความเห็นและเหตุผลพร้อมลงลายมือชื่อกรรมการตรวจสอบทุกคนที่มาประชุม ถ้ากรรมการตรวจสอบผู้ใดมีความเห็นแย้งให้ทำความเห็นแย้งแนบไว้ โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของรายงานดังกล่าวเสนอต่อนายอำเภอ ดังนี้

(๑) กรณีตรวจสอบแล้วเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ให้เสนอความเห็นว่าคุณสมัครรายนั้นเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

(๒) กรณีตรวจสอบแล้วมีพยานหลักฐานยืนยันชัดเจนว่า
ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ให้เสนอความเห็นให้ผู้สมัครรายนั้นเป็น
ผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามแล้วแต่กรณี

ข้อ ๔๓ เมื่อนายอำเภอได้รับรายงานผลการตรวจสอบ
คุณสมบัติของผู้สมัครจากคณะกรรมการตรวจสอบแล้ว ให้นายอำเภอพิจารณาให้
แล้วเสร็จภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน กรณีนายอำเภอเห็นด้วยกับ
รายงานผลการตรวจสอบคุณสมบัติหรือพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายใน
กำหนดเวลาดังกล่าว ให้นายอำเภอประกาศรายชื่อผู้สมัครตามแบบ ผญ. ๖
ไปตามนั้น

ในกรณีนายอำเภอไม่เห็นด้วยกับรายงานผลการตรวจสอบ
คุณสมบัติให้ส่งรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทบทวนความเห็นใหม่ให้
แล้วเสร็จภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับ กรณีที่คณะกรรมการตรวจสอบมีมติ
ยืนยันด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนคณะกรรมการ
ตรวจสอบเท่าที่มีอยู่ ให้ส่งรายงานการตรวจสอบคุณสมบัติให้นายอำเภอ และ
ให้นายอำเภอประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครตามแบบ ผญ. ๖ ไปตามนั้น

ในกรณีที่คณะกรรมการตรวจสอบมีมติไม่ยืนยันความเห็น
เดิมหรือพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าผู้สมัคร
รายนั้นมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม หรือขาดคุณสมบัติหรือมี
ลักษณะต้องห้าม ตามความเห็นของนายอำเภอแล้วแต่กรณี และให้
นายอำเภอดำเนินการประกาศรายชื่อผู้สมัครตามแบบ ผญ. ๖ ไปตามนั้น

หมวด ๗ บัตรเลือก และหีบบัตร

ข้อ ๔๔ บัตรเลือกผู้ใหญ่บ้านให้ใช้กระดาษที่มีขนาดกว้างยาวตามความจำเป็น และมีหมายเลขของผู้สมัครโดยมีลักษณะดังนี้

(๑) บัตรเลือกเมื่อพับแล้วด้านหน้ามีแถบสีอยู่บริเวณขอบขวา ถัดไปทางซ้ายมีตราครุฑ และถัดลงไปมีข้อความว่า “บัตรเลือกผู้ใหญ่บ้าน” และมีตราประจำตำแหน่งนายอำเภอท้องที่ประทับที่ข้อความคำว่าบัตรเลือกผู้ใหญ่บ้าน

(๒) ด้านในของบัตรเลือกอย่างน้อยให้มีช่องทำเครื่องหมายหมายเลขผู้สมัครช่องไม่ประสงค์ลงคะแนน และคำอธิบายเกี่ยวกับการทำเครื่องหมาย

ข้อ ๔๕ บัตรเลือกและต้นขั้วบัตรเลือกให้เย็บเป็นเล่มๆ ละไม่เกินห้าสิบบัตรมีรอยปรุเพื่อให้ฉีกบัตรเลือกออกจากต้นขั้วบัตรเลือกได้ และให้มีปกหน้าและปกหลัง

ข้อ ๔๖ ต้นขั้วบัตรเลือกอย่างน้อยให้มีข้อความว่า “เล่มที่ เลขที่ ลำดับที่... (ลำดับที่ของผู้มีสิทธิเลือกที่ปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตามแบบ ผณ. ๒)...” อยู่ด้านบนของต้นขั้วบัตรเลือก มีที่ลงลายมือชื่อกรรมการเลือกผู้ที่จ่ายบัตรเลือก และมีที่สำหรับให้ผู้มีสิทธิเลือกลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อเป็นหลักฐานการรับบัตรเลือก

ข้อ ๔๗ หีบบัตรให้ทำด้วยโลหะหรือวัสดุอื่น ที่ฝาด้านบนมี
ช่องหย่อนบัตร ด้านหน้าเป็นวัสดุโปร่งใสมองเห็นภายในหีบบัตรได้ ฝาด้านบน
เมื่อปิดลงมาแล้ว ให้มีที่สำหรับใส่กุญแจหรืออุปกรณ์อื่นแทนกุญแจ ติดอยู่กับ
ด้านหน้าของหีบบัตร

หมวด ๘ วิธีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ส่วนที่ ๑

การดำเนินการก่อนวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๔๘ ก่อนวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน ให้นายอำเภอดำเนินการ ดังนี้
(๑) จัดเตรียมหีบบัตร บัตรเลือก บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือก
แบบพิมพ์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเลือกเพื่อมอบให้คณะกรรมการ
เลือกนำไปใช้ในวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน

(๒) จัดประชุมคณะกรรมการเลือกและเจ้าหน้าที่รักษาความ
สงบเรียบร้อย เพื่อชี้แจงแนวทางการปฏิบัติงานและอำนาจหน้าที่

(๓) มอบหีบบัตร บัตรเลือก บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือก แบบ
พิมพ์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเลือกให้แก่คณะกรรมการเลือกให้เสร็จ
เรียบร้อยก่อนเปิดการลงคะแนนโดยให้มีเวลาเพียงพอที่จะตรวจสอบและนับ
จำนวนบัตรเลือก แบบพิมพ์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเลือก

ข้อ ๔๙ เมื่อคณะกรรมการเลือกได้ตรวจสอบและนับจำนวนบัตรเลือก แบบพิมพ์ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเลือกให้ถูกต้องครบถ้วนแล้วให้นำบัตรเลือกทั้งหมดและบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกแยกบรรจุลงในหีบบัตรปิดหีบบัตรใส่กุญแจประจำครั้งที่บรรจุกุญแจหรืออุปกรณ์อื่นแทนกุญแจและนำไปเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย

ส่วนที่ ๒

การดำเนินการก่อนเปิดการลงคะแนน

ข้อ ๕๐ ในวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน ให้คณะกรรมการเลือกพร้อมหีบบัตร บัตรเลือก แบบพิมพ์ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเลือก และผู้ที่ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ในที่เลือกผู้ใหญ่บ้านต้องไปที่เลือกผู้ใหญ่บ้านเวลาประมาณ ๐๗.๐๐ นาฬิกา เพื่อดำเนินการตามข้อ ๑๔ พร้อมทั้งตรวจสอบว่ามีแบบ ผง. ๑ แบบ ผง. ๒ แบบ ผง. ๔ แบบ ผง. ๖ แบบ ผง. ๘ และแบบ ผง. ๙ ครบถ้วนหรือไม่ หากแบบดังกล่าวไม่มีหรือชำรุดสูญหายให้นำไปปิดให้ครบถ้วน และจัดให้มีที่สำหรับผู้สังเกตการณ์ซึ่งสามารถมองเห็นการปฏิบัติงานได้

ข้อ ๕๑ เมื่อถึงเวลาประมาณ ๐๗.๓๐ นาฬิกา ให้คณะกรรมการเลือกเปิดหีบบัตรเพื่อตรวจสอบและนับจำนวนบัตรเลือกทั้งหมด

ข้อ ๕๒ ก่อนการลงคะแนนให้คณะกรรมการเลือกประชุมและแบ่งหน้าที่กัน ดังนี้

(๑) หน้าที่รักษาความเรียบร้อยในที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ การจัดระเบียบและควบคุมดูแล ให้ความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือกที่มาแสดงตน ใช้สิทธิลงคะแนนเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(๒) หน้าที่ตรวจบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือก ได้แก่ การตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือก อ่านชื่อตัวและชื่อสกุล จดหมายเลขบัตรและชื่อหน่วยงานของรัฐที่ออกบัตร แล้วให้ผู้มีสิทธิเลือกลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือก

(๓) หน้าที่มอบบัตรเลือก ได้แก่ การบันทึกหมายเลขลำดับที่ของผู้มีสิทธิเลือกที่ปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตามแบบ ผญ. ๒ และจัดให้ผู้มีสิทธิเลือกลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือไว้ที่ต้นขั้วบัตรเลือกเสร็จแล้วจึงฉีกบัตรเลือกตามรอยปรู้ออกจากต้นขั้วบัตรเลือก และพับบัตรเลือกก่อนส่งมอบให้ผู้มีสิทธิเลือกนั้นไปลงคะแนน

(๔) หน้าที่ควบคุมคูหาลงคะแนน ได้แก่ การจัดระเบียบในการเข้าไปลงคะแนนในคูหาลงคะแนนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริตและเที่ยงธรรม

(๕) หน้าที่ควบคุมหีบบัตร ได้แก่ การควบคุมดูแลหีบบัตร และอำนวยความสะดวกในการหย่อนบัตรเลือกของผู้มีสิทธิเลือก

กรรมการเลือกที่เหลือให้คอยสับเปลี่ยนช่วยเหลือกรรมการเลือกที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่

ข้อ ๕๓ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้สิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการเลือก อาจแบ่งบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกชุดที่ใช้ตรวจสอบการใช้สิทธิเลือกและใช้หมายเหตุการลงคะแนน สำหรับใช้ในการตรวจสอบรายชื่อและส่งบัตรเลือกให้รวดเร็วขึ้นได้ เมื่อปิดการลงคะแนนแล้วให้รวมบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกดังกล่าวให้เป็นชุดเดียวดังเดิม

ส่วนที่ ๓

การลงคะแนน

ข้อ ๕๔ ให้เปิดการลงคะแนนตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา

เมื่อถึงเวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ให้คณะกรรมการเลือกนำหีบ บัตรมาแสดงให้ผู้มีสิทธิเลือกซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน เห็นว่าเป็นหีบเปล่า เสร็จแล้วให้ปิดหีบบัตร ในกรณีหีบบัตรเป็นหีบกระดาษให้ปิดเทปกาวผนึก รอยต่อภายนอกหีบบัตร และใส่กุญแจหรืออุปกรณ์อื่นแทนกุญแจ เสร็จแล้ว เปิดช่องหย่อนบัตรเลือกและบันทึกการดำเนินการดังกล่าวไว้ในแบบ ผฎ. ๑๑ โดยให้กรรมการเลือกและผู้มีสิทธิเลือกหรือผู้สังเกตการณ์ ไม่น้อยกว่าสองคน ลงลายมือชื่อไว้ด้วย เว้นแต่ไม่มีผู้มีสิทธิเลือกหรือผู้สังเกตการณ์อยู่ ณ ที่เลือก ผู้ใหญ่บ้านนั้น เมื่อได้ดำเนินการแล้ว ให้ประธานกรรมการเลือกกล่าวเปิดการ ลงคะแนน เช่น กล่าวว่ “บัดนี้ถึงเวลาลงคะแนนแล้วขอเปิดการลงคะแนน” แล้วจึงเริ่มดำเนินการลงคะแนนต่อไป

ข้อ ๕๕ การใช้สิทธิลงคะแนน ให้ผู้มีสิทธิเลือกที่ประสงค์จะ ลงคะแนนแสดงตนต่อกรรมการเลือก โดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชนหรือ บัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุหรือบัตรหรือหลักฐานอื่นใดของทาง ราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีรูปถ่ายและมีหมายเลขประจำตัวประชาชน ของผู้ถือบัตร

ข้อ ๕๖ การตรวจสอบการขอใช้สิทธิเลือก ให้กรรมการเลือก ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีรายชื่อตรวจสอบหลักฐานตามข้อ ๕๕ ของผู้มาแสดง ตนเพื่อขอใช้สิทธิเลือกกับบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกในแบบ ผณ. ๒ เมื่อพบชื่อ และตรวจสอบถูกต้องแล้วให้อ่านชื่อตัวและชื่อสกุลของผู้นั้นดังๆ ถ้าไม่มีผู้ใด ทักท้วงให้จดหมายเลขบัตรหรือหลักฐาน และสถานที่ออกบัตร โดยให้ผู้มีสิทธิ เลือกลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วหัวแม่มือขวาในแบบ ผณ. ๒ ไว้เป็น หลักฐาน โดยถือว่าเป็นการหมายเหตุการณ์ใช้สิทธิเลือกแล้ว

กรณีผู้มีสิทธิเลือกไม่มีนิ้วหัวแม่มือขวา ให้พิมพ์ลาย นิ้วหัวแม่มือซ้าย ถ้าไม่มีนิ้วหัวแม่มือทั้งสองข้างให้พิมพ์ลายนิ้วมือใดนิ้วมือหนึ่ง แทน หากไม่มีนิ้วมืออยู่เลยให้ได้รับการยกเว้นและให้กรรมการเลือกหมายเหตุว่า ไม่มีนิ้วมือ

ให้กรรมการเลือกผู้ทำหน้าที่มอบบัตรเลือกบันทึกหมายเลข ลำดับที่ของผู้มีสิทธิเลือกที่ปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกไว้ที่ต้นขั้วบัตร เลือกเสร็จแล้ว ฉีกบัตรเลือกตามรอยปรุออกจากต้นขั้วบัตรเลือก และพับบัตร เลือกแล้วส่งมอบบัตรเลือกให้แก่ผู้ยื่นเพื่อไปลงคะแนน

ข้อ ๕๗ กรณีมีผู้ทักท้วงหรือกรรมการเลือกสงสัยว่าผู้มา แสดงตนไม่ใช่ผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกในแบบ ผณ. ๒ ให้คณะกรรมการ เลือกสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยเป็นผู้มีชื่อใน บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกหรือไม่

ถ้าคณะกรรมการเลือกสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูก ทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยเป็นผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือก ให้มอบบัตร เลือกให้ผู้ยื่นเพื่อไปลงคะแนน และให้บันทึกเหตุการณ์พร้อมคำวินิจฉัยไว้ใน แบบ ผณ. ๑๑ ด้วย

ถ้าคณะกรรมการเลือกวินิจฉัยว่าผู้ถูกทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัย ไม่ใช่ผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือก ให้คณะกรรมการเลือกบันทึก เหตุการณ์พร้อมคำวินิจฉัยไว้ในแบบ ผญ. ๑๑ ด้วย

ถ้าผู้ใดรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกหรือไม่มีสิทธิ ลงคะแนน พยายามลงคะแนนหรือได้ลงคะแนนไปแล้วโดยแสดงบัตร ประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานอื่นที่มีได้มีไว้สำหรับตนหรือปลอมแปลงขึ้น ต่อกรรมการเลือก หากเห็นว่าเป็นความผิดอาญา ให้ประธานกรรมการเลือกแจ้ง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจดำเนินการตามกฎหมาย

ข้อ ๕๘ การลงคะแนนให้ทำเครื่องหมายกากบาท เช่น x ลง ในช่องหมายเลขผู้สมัครหรือในช่องไม่ประสงค์ลงคะแนนในบัตรเลือก

ข้อ ๕๙ ให้คณะกรรมการเลือกช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก สะดวกแก่คนพิการหรือผู้สูงอายุได้ลงคะแนนด้วยตนเองและลับ

ข้อ ๖๐ เมื่อผู้มีสิทธิเลือกได้รับบัตรเลือกแล้วให้ไปยังคูหา ลงคะแนนเพื่อทำเครื่องหมายกากบาท เช่น x ลงในบัตรเลือกและพับบัตรเลือก เพื่อไม่ให้ผู้อื่นทราบได้ว่าลงคะแนนให้ผู้สมัครรายใด แล้วให้นำบัตรเลือกนั้น หย่อนลงในหีบบัตรด้วยตนเองต่อหน้ากรรมการเลือก

ก่อนการลงคะแนนถ้าผู้มีสิทธิเลือกพบว่าบัตรเลือกที่ได้รับมา บกพร่องหรือชำรุดให้ส่งบัตรเลือกนั้นคืนแก่กรรมการเลือก แล้วให้ กรรมการเลือกจัดบัตรเลือกให้แก่ผู้นั้นใหม่และให้บันทึกเหตุการณ์ ดังกล่าวไว้ในแบบ ผญ. ๑๑

ข้อ ๖๑ ในวันเลือกผู้ใหญ่บ้าน ถ้ายังไม่ได้เปิดให้มีการ ลงคะแนนหรือเปิดให้มีการลงคะแนนแล้ว การลงคะแนนไม่สามารถกระทำ ได้เนื่องจากเกิดสาธารณภัย เหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจหลีกเลี่ยง ได้ เช่น มีเหตุความจำเป็นเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติหรือมีเหตุการณ์ไม่ สงบเรียบร้อยเกิดขึ้น อันอาจจะเป็นเหตุให้การเลือกผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถกระทำ

ได้ หรือมีการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นจำนวนมากอันจะเป็นผลให้การเลือกเป็นไปโดย
ไม่สุจริตและเที่ยงธรรม เป็นต้น ให้คณะกรรมการเลือกดำเนินการ ดังนี้

(๑) ประกาศดลงคะแนนในที่เลือกผู้ใหญ่บ้านนั้นตามแบบ

ผญ. ๑๖

(๒) จัดเก็บรักษาบัตรเลือก หีบบัตร และอุปกรณ์ต่างๆ
ที่ใช้ในการเลือกไว้ในสถานที่ปลอดภัย

(๓) รายงานนายอำเภอเพื่อรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัด
ทราบโดยด่วน

(๔) บันทึกเหตุการณ์ไว้ในแบบ ผญ. ๑๑

ข้อ ๖๒ ผู้ใดแสดงตนว่าเป็นผู้มีสิทธิเลือก แต่กรรมการเลือก
ไม่พบชื่อนั้นในบัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิเลือก ให้แจ้งแก่ผู้นั้นว่า “ไม่มีสิทธิ
ลงคะแนน” และห้ามมิให้กรรมการเลือกเพิ่มชื่อนั้นลงไปโดยพลการ แม้จะทราบ
ว่าผู้นั้นมีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกก็ตาม แต่ถ้าผู้นั้นยืนยันว่าตนมีสิทธิที่จะ
ลงคะแนนได้กรณีอ้างว่าได้ยื่นคำร้องต่อนายอำเภอ และนายอำเภอได้สั่งเพิ่ม
ชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกแล้วแต่ยังมีได้เพิ่มชื่อ ให้คณะกรรมการเลือก
ตรวจสอบหลักฐานและวินิจฉัยชี้ขาดว่าจะให้ผู้นั้นลงคะแนนหรือไม่ แล้วบันทึก
เหตุการณ์และคำวินิจฉัยไว้ในแบบ ผญ. ๑๑ พร้อมแนบบันทึกถ้อยคำของผู้แสดง
ตนนั้นไว้ด้วย

ข้อ ๖๓ ผู้ใดแสดงตนว่าเป็นผู้มีสิทธิเลือกและมีชื่ออยู่ในบัญชี
รายชื่อผู้มีสิทธิเลือก แต่ปรากฏว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือก ระบุค่านำหน้าชื่อ
หรือรายการแสดงเพศผิดไปจากข้อเท็จจริงหรือการสะกดชื่อตัวชื่อสกุลผิดใน
เรื่องตัวอักษร สระ หรือวรรณยุกต์หรือกรณีเปลี่ยนชื่อตัวชื่อสกุลให้
คณะกรรมการเลือกทำการสอบสวน และวินิจฉัยชี้ขาดว่าสมควรจะมอบบัตร

เลือกให้แก่ผู้นั้นไปลงคะแนนหรือไม่ แล้วให้บันทึกเหตุการณ์และคำวินิจฉัยไว้ในแบบ ผญ. ๑๑

ข้อ ๖๔ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน

(๑) ถ้ากรรมการเลือกจำเป็นจะต้องออกไปจากที่เลือกผู้ใหญ่บ้านให้ประธานกรรมการเลือกอนุญาตได้เป็นกรณีๆ ไป คราวละไม่เกินหนึ่งคน

(๒) ผู้ใดจะเข้าไปในที่เลือกผู้ใหญ่บ้านไม่ได้ เว้นแต่ผู้มีหน้าที่ในการเลือกและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้สิทธิเลือก โดยเฉพาะที่คูหาลงคะแนนนอกจากผู้มีสิทธิเลือกซึ่งเข้าไปลงคะแนน ผู้ใดจะเข้าไปไม่ได้เว้นแต่ในกรณีจำเป็น และให้บันทึกเหตุผลความจำเป็นไว้ในแบบ ผญ. ๑๑

(๓) ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมีสิทธิเข้าไปในที่เลือกผู้ใหญ่บ้านเพื่อทำการสอดส่องดูแลหรือแนะนำการปฏิบัติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ข้อ ๖๕ ในระหว่างการลงคะแนนถ้าผู้สังเกตการณ์หรือผู้มีสิทธิเลือกเห็นว่าการลงคะแนนไม่ถูกต้อง ให้ทำการทักท้วงโดยสุภาพ ไม่เป็นการกล่าวโต้ตอบกับกรรมการเลือกหรือระหว่างผู้สังเกตการณ์หรือผู้มีสิทธิเลือกด้วยกันเองในลักษณะที่จะเป็นอุปสรรคแก่การลงคะแนน

ถ้าผู้สังเกตการณ์หรือผู้มีสิทธิเลือกที่ทักท้วงได้ฝ่าฝืนให้กรรมการเลือกตักเตือน และหากยังขัดขืนอีกให้คณะกรรมการเลือกสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกไปจากที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน

ให้คณะกรรมการเลือกบันทึกเหตุการณ์และคำวินิจฉัยการทักท้วงตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ไว้ในแบบ ผญ. ๑๑

ข้อ ๖๖ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเปิด ทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพหรือทำให้ไร้ประโยชน์ หรือนำไปซึ่งหีบบัตรหรือบัตรเลือกหรือเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๖๗ เมื่อถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา ให้ประธานกรรมการเลือกประกาศปิดการลงคะแนน เช่น กล่าวว่่า “บัดนี้ถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกาแล้ว ให้ปิดการลงคะแนน” แต่ถ้ามีผู้มีสิทธิเลือกซึ่งประสงค์ จะลงคะแนนได้มาอยู่ในบริเวณที่เลือกผู้ใหญ่บ้านแล้วก่อนเวลาปิดการลงคะแนน ผู้มีสิทธิเลือกที่เหลืออยู่นั้นหากผู้ใดยังไม่ได้รับบัตรเลือกให้คณะกรรมการเลือกมอบบัตรเลือกให้แก่ผู้มาแสดงตนนั้นเพื่อดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จ จากนั้นให้ประธานกรรมการเลือกปิดช่องหย่อนบัตรเลือก

ส่วนที่ ๔

การดำเนินการหลังปิดการลงคะแนน

ข้อ ๖๘ เมื่อปิดการลงคะแนนแล้ว ให้คณะกรรมการเลือกนำบัตรเลือกที่เหลือมานับให้ทราบจำนวนและทำเครื่องหมายโดยใช้โลหะหรือวัตถุอื่นเจาะทะลุบัตรเลือกทั้งปกหน้าและปกหลังเฉพาะเล่มที่ใช้ เพื่อป้องกันมิให้สามารถนำบัตรที่เหลืออยู่มาใช้ในการลงคะแนนได้ ส่วนบัตรเลือกเล่มที่เหลือและยังไม่ได้ใช้ให้นำส่งคืนเพื่อนำไปใช้ในการเลือกผู้ใหญ่บ้านครั้งต่อไปได้

ข้อ ๖๙ ให้คณะกรรมการเลือกแบ่งหน้าที่ในการนับคะแนสดังนี้

(๑) กรรมการเลือกคนหนึ่ง มีหน้าที่หยิบบัตรเลือกทีละฉบับและคลี่บัตรส่งให้กรรมการเลือกคนที่สอง

(๒) กรรมการเลือกคนที่สอง มีหน้าที่วินิจฉัยบัตรเลือกและขานหมายเลขที่มีการเลือก

(๓) กรรมการเลือกคนที่สาม มีหน้าที่เจาะบัตรเลือกที่ได้วินิจฉัย และขานหมายเลขที่มีการเลือกจากกรรมการเลือกคนที่สอง แล้วใส่ลงในภาชนะ ที่เตรียมไว้

(๔) กรรมการเลือกคนที่สี่ มีหน้าที่ขีดคะแนนในแบบกรอก
คะแนน ผญ. ๑๓

(๕) กรรมการเลือกคนที่ห้า มีหน้าที่ขีดคะแนนบนกระดานหรือ
วัสดุอื่นทำนองเดียวกันให้ราษฎรเห็นได้ง่าย
กรรมการเลือกที่เหลือ มีหน้าที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวก
และคอยสับเปลี่ยนในการปฏิบัติหน้าที่กับกรรมการเลือกที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่

ส่วนที่ ๕ การนับคะแนน

ข้อ ๗๐ การนับคะแนน ให้กระทำ ณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน
เมื่อปิดการลงคะแนนแล้ว ให้เปิดหีบบัตร และให้นับคะแนนโดยเปิดเผย
ต่อเนืองจนแล้วเสร็จ ห้ามมิให้เลื่อนหรือประวิงเวลาเว้นแต่มีเหตุตามข้อ ๘๐

ข้อ ๗๑ กรรมการเลือกคนที่หนึ่ง หยิบบัตรเลือกที่ละฉบับและ
คลี่บัตรส่งให้กรรมการเลือกคนที่สองเพื่อดำเนินการ ดังนี้

(๑) วินิจฉัยบัตรเลือก ขาน และอ่าน ดังนี้

ก. ถ้าเป็นบัตรดีที่ทำเครื่องหมายในช่องหมายเลขของ
ผู้สมัครให้ขานว่า “ดี” แล้วอ่านหมายเลขของผู้สมัครที่ได้คะแนนพร้อมทั้ง
ชูบัตรเลือกโดยเปิดเผยให้ผู้ที่อยู่ในบริเวณที่เลือกผู้ใหญ่บ้านได้มองเห็น

ข. ถ้าเป็นบัตรที่ทำเครื่องหมายในช่องไม่ประสงค์ลงคะแนนให้ خوانว่า “ดี” แล้วอ่านว่า “ไม่ประสงค์ลงคะแนน” พร้อมทั้งชู้บัตรเลือกโดยเปิดเผยให้ผู้ที่อยู่ในบริเวณที่เลือกผู้ใหญ่บ้านได้มองเห็น

ค. ถ้าเป็นบัตรเสียให้ خوانว่า “เสีย” พร้อมทั้งชู้บัตรเลือกโดยเปิดเผย ให้ผู้ที่อยู่ในบริเวณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้านได้มองเห็น และให้กรรมการเลือกสลักหลังบัตรว่า “เสีย” โดยมีกรรมการเลือกอย่างน้อยสองคนลงลายมือชื่อกำกับไว้

(๒) เมื่อวินิจฉัยตาม (๑) แล้ว ให้ส่งบัตรเลือกแก่กรรมการเลือกคนที่สามเพื่อทำการเจาะบัตรเลือกตั้งกล่าว

ข้อ ๗๒ กรรมการเลือกคนที่สาม มีหน้าที่รับบัตรเลือกเพื่อเจาะบัตรที่วินิจฉัยและอ่านแล้ว ใส่ลงในภาชนะที่เตรียมไว้โดยแยกเป็นภาชนะสำหรับใส่บัตรดีที่มีหมายเลขผู้สมัครหนึ่งใบ บัตรดีที่ไม่ประสงค์ลงคะแนนหนึ่งใบ และบัตรเสียหนึ่งใบ

ข้อ ๗๓ กรรมการเลือกคนที่สี่ มีหน้าที่ขีดคะแนนในแบบกรอกคะแนน ฝย. ๑๓ ช่องลห้คะแนน เมื่อกรรมการเลือกคนที่สองได้วินิจฉัยบัตรเลือกและได้ خوانว่า “ดี และอ่านหมายเลขผู้สมัครที่ได้คะแนน” หรือ “ดี และไม่ประสงค์ลงคะแนน” หรือ “เสีย” แล้ว

ข้อ ๗๔ กรรมการเลือกคนที่ห้า มีหน้าที่ขีดคะแนนตามแบบกรอกคะแนน ฝย. ๑๓ ช่องลห้คะแนน บนกระดานหรือวัสดุอื่นทำนองเดียวกัน เมื่อกรรมการเลือกคนที่สองได้วินิจฉัยบัตรเลือก และได้ خوانว่า “ดี และหมายเลขผู้สมัครที่ได้คะแนน” หรือ “ดี และไม่ประสงค์ลงคะแนน” หรือ “เสีย” ให้กรรมการเลือกคนที่ห้า خوانทวนคะแนน แล้วจึงขีดคะแนนบนกระดานหรือวัสดุอื่นทำนองเดียวกัน โดยให้บุคคลทั่วไปที่อยู่ในบริเวณที่เลือกผู้ใหญ่บ้านมองเห็นการขีดคะแนนได้อย่างชัดเจน

ข้อ ๗๕ การขีดคะแนน ให้ใช้วิธีขีดหนึ่งต่อหนึ่งคะแนน แต่เมื่อถึงขีดที่ทำให้ขีดขวางทับเส้นสีขีดแรก เช่น ดังรูป IM หรือ IH— หรือ H เป็นต้น เพื่อสะดวกแก่การนับคะแนนและให้ทำเช่นนี้เรื่อยไปทุกห้าขีด

ข้อ ๗๖ บัตรเลือกที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย

- (๑) บัตรปลอม
- (๒) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายลงคะแนน
- (๓) บัตรที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครผู้ใดเลย
- (๔) บัตรที่ได้ทำเครื่องหมายลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครแล้วทำเครื่องหมายในช่องไม่ประสงค์ลงคะแนนด้วย
- (๕) บัตรที่ทำเครื่องหมายในช่องทำเครื่องหมายเกินกว่าหนึ่งเครื่องหมาย
- (๖) บัตรที่ทำเครื่องหมายอื่นนอกจากเครื่องหมายกากบาท
- (๗) บัตรที่ทำเครื่องหมายลงคะแนนนอก “ช่องทำเครื่องหมาย” หรือนอก “ช่องไม่ประสงค์ลงคะแนน”
- (๘) บัตรที่มีเครื่องหมายสังเกต หรือข้อความอื่นใดนอกจากที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้

ข้อ ๗๗ ในระหว่างการนับคะแนนถ้าผู้สังเกตการณ์หรือผู้มีสิทธิเลือกเห็นว่าการนับคะแนนไม่ถูกต้อง ให้ทำการทักท้วงโดยสุภาพ ไม่เป็นการกล่าวโต้ตอบกับกรรมการเลือกหรือระหว่างผู้สังเกตการณ์หรือผู้มีสิทธิเลือกด้วยกันเองในลักษณะที่จะเป็นอุปสรรคแก่การนับคะแนน

ถ้าผู้สังเกตการณ์หรือผู้มีสิทธิเลือกที่ทักท้วงได้ฝ่าฝืนให้กรรมการเลือกตักเตือนและหากยังขัดขืนอีก ให้คณะกรรมการเลือกสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกไปจากที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน

ให้คณะกรรมการเลือกตรวจสอบคำทักท้วง และวินิจฉัยชี้ขาดโดยให้บันทึกเหตุการณ์ และคำวินิจฉัยไว้ในแบบ ผญ. ๑๑ พร้อมแนบบันทึกถ้อยคำของผู้ทักท้วงนั้นไว้ด้วย

ข้อ ๗๘ เมื่อเสร็จสิ้นการนับคะแนนให้กรรมการเลือกตรวจสอบความถูกต้องของการนับคะแนน โดยให้นับจำนวนบัตรดี กับจำนวนบัตรดีที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน และจำนวนบัตรเสียว่าตรงกับจำนวนผู้มาแสดงตนใช้สิทธิเลือกหรือไม่

(๑) หากถูกต้องให้คณะกรรมการเลือกลงลายมือชื่อในแบบกรอกคะแนน ผญ. ๑๓ และประกาศผลการนับคะแนนตามแบบ ผญ. ๑๔ ปิดไว้ ณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้านแล้วรายงานผลการนับคะแนนตามแบบ ผญ. ๑๕ ต่อนายอำเภอ

(๒) ถ้าจำนวนผู้มาใช้สิทธิไม่ตรงกับจำนวนบัตรที่ใช้ลงคะแนน ให้กรรมการเลือกนับคะแนนใหม่โดยพลัน ถ้าผลการนับคะแนนยังไม่ตรงกับจำนวนผู้มาใช้สิทธิอีกให้คณะกรรมการเลือกรายงานนายอำเภอเพื่อจัดให้มีการลงคะแนนใหม่

(๓) ถ้าผลการนับคะแนนที่ไม่ตรงกับจำนวนผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนตาม (๒) แต่ไม่ทำให้ผลการเลือกนั้นเปลี่ยนแปลงไปไม่ต้องจัดให้มีการลงคะแนนใหม่

ข้อ ๗๙ เมื่อกรรมการเลือกนับคะแนนเสร็จแล้ว ให้จัดเก็บเอกสารและอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการเลือกไว้ในหีบบัตร ดังนี้

(๑) บัตรดี บัตรดีที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน และบัตรเสีย ให้แยกใส่ลงในถุงวัสดุใสพร้อมเขียนจำนวนบัตรที่บรรจุอยู่ในถุงวัสดุใส

(๒) บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตามแบบ ผญ. ๒ ชุดที่ใช้
หมายเหตุการลงคะแนน

(๓) แบบกรอกคะแนนตามแบบ ผญ. ๑๓ ที่ได้ใช้ในการกรอก
คะแนนทั้งหมด

(๔) แบบประกาศผลการนับคะแนนตามแบบ ผญ. ๑๔
จำนวน ๑ ชุด

(๕) บันทึกเหตุการณ์การเลือกผู้ใหญ่บ้านตามแบบ ผญ. ๑๑
ให้กรรมการเลือกปิดหีบบัตรพร้อมใส่กุญแจหรืออุปกรณ์อื่น
แทนกุญแจและให้ประจำครั้งทับรูกุญแจเสร็จแล้วนำแบบ ผญ. ๒๐ ปิดที่ช่อง
หย่อนบัตร แล้วปิดเทปกวาระหว่างหีบบัตรและฝาหีบแล้วให้คณะกรรมการ
เลือกและเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยนำหีบบัตร บัตรเลือกที่เหลือ
ทั้งหมด บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามแบบ ผญ. ๒ ที่เหลือทั้งหมด ประกาศ
ผลการนับคะแนนตามแบบ ผญ. ๑๔ จำนวน ๒ ชุด คูหาลงคะแนนทั้งหมด
และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเลือกส่งให้แก่นายอำเภอทันที

ข้อ ๘๐ ในกรณีการนับคะแนนไม่สามารถกระทำได้อันเนื่องมาจากเกิดสาธารณภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจ
หลีกเลี่ยงได้ เช่น มีเหตุความจำเป็นเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ หรือมี
เหตุการณ์ไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้น

(๑) กรณียังไม่ได้นับคะแนน ซึ่งได้ทำการเปิดหีบบัตรแล้ว
หรือยังมีได้ทำการเปิดหีบบัตรให้คณะกรรมการเลือกดำเนินการ ดังนี้

ก. ประกาศงดการนับคะแนน ตามแบบ ผญ. ๑๘

ข. จัดเก็บรักษาหีบบัตรที่มีบัตรเลือกบรรจุอยู่ เอกสาร
แบบพิมพ์ และอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการเลือกไว้ในที่ปลอดภัย แต่ถ้าได้ทำการ
เปิดหีบบัตรแล้ว ให้ปิดหีบบัตรพร้อมใส่กุญแจหรืออุปกรณ์อื่นแทนกุญแจและ
ให้ประจำครั้งทับรูกุญแจ

ค. รายงานนายอำเภอ เพื่อรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัด
ทราบโดยด่วน

(๒) กรณีนับคะแนนไปแล้วบางส่วนให้คณะกรรมการเลือก
ดำเนินการ ดังนี้

ก. ประกาศผลการนับคะแนน ตามแบบ ผญ. ๑๘

ข. จัดเก็บบัตรเลือกที่ผ่านการวินิจฉัย แยกบัตรดี บัตรดี
ที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน บัตรเสีย และบัตรเลือกที่ยังไม่ได้ผ่านการวินิจฉัย แยก
ใส่ลงในถุงวัสดุใสพร้อมเขียนจำนวนบัตรที่บรรจุอยู่ในถุงวัสดุใส แล้วนำไป
จัดเก็บไว้ในหีบบัตร

ค. ปิดหีบบัตรพร้อมใส่กุญแจหรืออุปกรณ์อื่นแทนกุญแจ
และให้ประจำครั้งทับกุญแจ

ง. จัดเก็บรักษาหีบบัตรที่มีบัตรเลือกบรรจุอยู่ เอกสาร แบบ
พิมพ์ และอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการเลือกไว้ในที่ปลอดภัย

จ. รายงานนายอำเภอเพื่อรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัด
ทราบโดยด่วน

กรณีที่ปรากฏว่ามีบัตรเลือกที่ได้มีการลงคะแนนแล้ว ชำรุด
หรือสูญหายจนไม่สามารถนับคะแนนได้ให้นายอำเภอจัดให้มีการลงคะแนนใหม่

หมวด ๘

การลงคะแนนใหม่และการนับคะแนนใหม่

ข้อ ๘๑ กรณีการลงคะแนนไม่สามารถกระทำได้ตามข้อ ๖๑
หรือผลของการนับคะแนนไม่ตรงกับจำนวนผู้มาใช้สิทธิตามข้อ ๗๘ (๒) หรือ

การนับคะแนนไม่สามารถกระทำได้ตามข้อ ๘๐ แล้วทำให้บัตรชำรุดหรือสูญหายจนไม่อาจนับคะแนนได้ ให้นายอำเภอรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อขอขยายเวลาจัดให้มีการลงคะแนนใหม่ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่เหตุการณ์นั้นสงบลง โดยจัดทำประกาศกำหนด วันลงคะแนนใหม่ตามแบบ ผฎ. ๑๗ แล้วนำแบบ ผฎ. ๒ แบบ ผฎ. ๖ แบบ ผฎ. ๘ และแบบ ผฎ. ๑๗ ปิดประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน สถานที่ที่นายอำเภอกำหนดตามข้อ ๘ และสำรองแบบ ดังกล่าวอย่างละหนึ่งชุดไว้ให้คณะกรรมการเลือกนำไปใช้หรือปิด ณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้านใหม่ ยกเว้นแบบ ผฎ. ๒ ให้สำรองไว้สองชุดสำหรับนำไปใช้หรือปิดในวันลงคะแนนใหม่ แล้วให้คณะกรรมการเลือกจัดให้มีการลงคะแนนใหม่ตามระเบียบนี้

ข้อ ๘๒ เมื่อนายอำเภอได้รับรายงานตามข้อ ๘๐ ให้นายอำเภอรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อขอขยายเวลาจัดให้มีการนับคะแนนใหม่ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่เหตุการณ์นั้นสงบลง โดยจัดทำประกาศกำหนดวัน เวลา และสถานที่นับคะแนนใหม่ ซึ่งอาจเป็นสถานที่ในหมู่บ้านที่มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านนั้น หรือที่ว่าการอำเภอ ตามแบบ ผฎ. ๑๗ แล้วนำแบบ ผฎ. ๘ และแบบ ผฎ. ๑๗ ปิดประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ สถานที่นับคะแนนใหม่ และสถานที่ที่นายอำเภอกำหนดตามข้อ ๘ แล้วให้คณะกรรมการเลือกจัดให้มีการนับคะแนนใหม่ตามระเบียบนี้ โดยแจ้งให้ผู้สมัครหรือผู้สังเกตการณ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้สมัครได้ร่วมในการนับคะแนนใหม่ครั้งนี้ด้วย

หมวด ๑๐ การจับสลาก

ข้อ ๘๓ ในการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เมื่อการนับคะแนนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้สมัครมากกว่าหนึ่งคนได้รับคะแนนสูงสุดเท่ากัน ให้คณะกรรมการเลือกจัดให้ผู้สมัครที่ได้คะแนนเท่ากันนั้น ทำการจับสลาก ณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๘๔ การจับสลากให้ดำเนินการดังนี้

(๑) การจับสลากครั้งที่หนึ่ง ให้ประธานกรรมการเลือกเขียนชื่อผู้สมัครที่ต้องจับสลากบนสลากที่เหมือนกันแล้วใส่ในภาชนะให้สลากคละกัน แล้วให้ประธานกรรมการเลือกเป็นผู้จับสลากจากในภาชนะดังกล่าวขึ้นมาทีละหนึ่งใบ ชื่อผู้ใดที่ถูกจับมาเป็นลำดับแรกให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิจับสลากในครั้งที่สองก่อน ชื่อผู้ใดที่ถูกจับมาเป็นลำดับต่อไป ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิจับสลากในครั้งที่สองตามลำดับต่อไปจนครบทุกคน

(๒) การจับสลากครั้งที่สอง ให้ประธานกรรมการเลือกจัดทำสลากเท่ากับจำนวนผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุดเท่ากันเป็นสลากซึ่งมีข้อความว่า “ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน” จำนวนหนึ่งใบนอกนั้น เป็นสลากซึ่งมีข้อความว่า “ไม่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน” แล้วใส่ในภาชนะให้สลากคละกัน แล้วให้ผู้สมัครตามลำดับของผลการจับสลากในครั้งที่หนึ่งทำการจับสลากจากในภาชนะดังกล่าว ผู้สมัครใดจับได้สลากซึ่งมีข้อความว่า “ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน” ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน และให้บันทึกแสดงผลการจับสลากไว้ในแบบ ผญ. ๑๑

ข้อ ๘๕ หากผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุดเท่ากันไม่อยู่ ณ สถานที่จับสลาก หรืออยู่แต่ไม่ยินยอมจับสลาก ให้ประธานกรรมการเลือกเป็นผู้จับสลากแทนผู้ที่ไม่อยู่หรือไม่ยินยอมจับสลากนั้น และบันทึกเหตุการณ์ไว้ในแบบ ผญ. ๑๑

หมวด ๑๑ การดำเนินการหลังการเลือกผู้ใหญ่บ้าน

ส่วนที่ ๑ การออกคำสั่งแต่งตั้ง

ข้อ ๘๖ เมื่อการเลือกผู้ใหญ่บ้านได้มีการนับคะแนนเสร็จสิ้นแล้วให้คณะกรรมการเลือกปิดประกาศผลการนับคะแนนตามแบบ ผญ. ๑๔ ไว้ ณ ที่เลือกผู้ใหญ่บ้าน ที่ว่าการอำเภอ และสถานที่ที่นายอำเภอกำหนดตามข้อ ๘

ข้อ ๘๗ เมื่อนายอำเภอได้รับรายงานผลการนับคะแนนตามแบบ ผญ. ๑๕ แล้ว ให้ออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดหรือผู้ที่จับสลากได้ข้อความว่า “ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน” หรือผู้สมัครคนเดียวตามข้อ ๓๘ เป็นผู้ใหญ่บ้านนับแต่วันที่นายอำเภอมีคำสั่งแต่งตั้งแล้วรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญให้แก่ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน

ส่วนที่ ๒ การคัดค้านการเลือก

ข้อ ๘๘ เมื่อนายอำเภอมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านแล้ว ผู้ใดเห็นว่า การเลือกเป็นไปโดยไม่สุจริต และเที่ยงธรรม ให้ทำคำร้องคัดค้านเป็นหนังสือ ยื่นต่อนายอำเภอได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่นายอำเภอมีคำสั่งแต่งตั้ง

เมื่อนายอำเภอได้รับหนังสือร้องคัดค้านแล้ว ให้ดำเนินการสอบสวน แล้วรายงานผลการสอบสวนพร้อมความเห็นและหลักฐานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดวินิจฉัยชี้ขาด หากเห็นว่าการเลือกผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นไปตามที่ได้มีการร้องคัดค้าน หรือได้มีการกระทำไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านนั้นพ้นจากตำแหน่ง ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่นายอำเภอมีคำสั่งแต่งตั้ง

กรณีนายอำเภอได้ดำเนินการตามวรรคสองแล้ว เห็นว่า มีความจำเป็นต้องเปิดหีบบัตร เพื่อทำการตรวจสอบผลการนับคะแนน ให้รายงานผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการตรวจสอบเพื่อ ประกอบการวินิจฉัยสั่งการของผู้ว่าราชการจังหวัดต่อไป

ข้อ ๘๙ กรณีมีผู้ทักท้วงการวินิจฉัยบัตรเลือกในระหว่างการนับคะแนนเนื่องจากการวินิจฉัยบัตรดี บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน หรือบัตรเสียว่าเป็นไปโดยไม่ถูกต้องตามระเบียบนี้ไว้แล้ว และได้ร้องคัดค้านเรื่องดังกล่าวต่อนายอำเภอก่อนที่นายอำเภอจะมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านให้นายอำเภอทำการตรวจสอบให้เสร็จสิ้นภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับการร้องคัดค้าน หากผลการตรวจสอบปรากฏว่า มีมูลให้นายอำเภอเปิดหีบบัตรเพื่อทำการนับคะแนนใหม่โดยมีนายอำเภอเป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการที่นายอำเภอ

เห็นสมควร ปลัดอำเภอ กรรมการเลือกที่ทำหน้าที่นับคะแนน และผู้สมัครทุกคน ร่วมในการนับคะแนนใหม่ด้วยและรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

ถ้าการนับคะแนนใหม่ปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิกับจำนวนบัตรที่ใช้ในการลงคะแนนมีจำนวนเท่ากัน ผลการนับคะแนนใหม่เป็นเช่นไรให้เป็นไปตามนั้น และให้นายอำเภอมีสั่งแต่งตั้งผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดในการนับคะแนนใหม่เป็นผู้ใหญ่บ้านนับแต่วันที่นายอำเภอมีสั่งแต่งตั้ง

ถ้าจำนวนผู้มาใช้สิทธิกับจำนวนบัตรที่ใช้ในการลงคะแนนมีจำนวนไม่เท่ากันให้รายงานผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการลงคะแนนใหม่ตามระเบียบนี้เว้นแต่ผลการนับคะแนนที่ไม่ตรงกับจำนวนผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนไม่ทำให้ผลการเลือกนั้นเปลี่ยนแปลงไปไม่ต้องจัดให้มีการลงคะแนนใหม่

ข้อ ๘๐ เมื่อนายอำเภอได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกผู้ใหญ่บ้านว่าเป็นไปโดยไม่สุจริต และเที่ยงธรรม ถ้านายอำเภอพิจารณาข้อมูลคำร้องคัดค้านแล้วเห็นว่าผู้ร้องคัดค้านสำคัญผิดในข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์แห่งการรู้จักสามัคคี ด้วยความพอใจของคู่กรณีให้นายอำเภอเรียกผู้ร้องคัดค้านและผู้ถูกคัดค้านเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเพิ่มเติมและชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแล้ว หากผู้ร้องคัดค้านได้เข้าใจข้อกฎหมายหรือเข้าใจในข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแล้ว ผู้ร้องคัดค้านได้ขอถอนคำร้องคัดค้านหรือไม่ประสงค์ให้พิจารณาเรื่องคำร้องคัดค้านต่อไปให้บันทึกถ้อยคำผู้ร้องคัดค้านไว้และสั่งยุติเรื่อง หาก ผู้ร้องคัดค้านยังไม่พอใจให้นายอำเภอทำการสอบสวนและจัดทำความเห็นประกอบข้อกฎหมาย และข้อเท็จจริงคำร้องคัดค้านเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณา

ข้อ ๙๑ กรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านพ้นจากตำแหน่งตามข้อ ๘๘ ไม่กระทบกระเทือนต่อกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านนั้นได้กระทำลงไปในขณะที่ดำรงตำแหน่ง

ข้อ ๙๒ นายอำเภอจะทำลายบัตรเลือกและเอกสารที่เก็บอยู่ในหีบบัตรนั้นได้ เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาคัดค้านการเลือกตามข้อ ๘๘ แล้วไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ในกรณีที่มีการคัดค้านการเลือกให้นายอำเภอเก็บรักษาหีบบัตรจนกว่าจะถึงที่สุด

ประกาศ ณ วันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๑

ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง

(เฉลิม อยู่บำรุง)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยการคัดเลือกกำหนด
พ.ศ. ๒๕๕๑

โดยที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกกำหนด พ.ศ. ๒๕๒๔ มีบทบัญญัติบางประการที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงระเบียบดังกล่าวให้สอดคล้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑ อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการคัดเลือกกำหนด พ.ศ. ๒๕๕๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือก
กำหนด พ.ศ. ๒๕๒๔

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้ว
ซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“ที่คัดเลือกกำหนด” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการ
คัดเลือกกำหนด

“ผู้มีสิทธิลงคะแนน” หมายความว่า ผู้ใหญ่บ้านในตำบลที่มี
การคัดเลือกกำหนดซึ่งได้มาประชุมเพื่อคัดเลือกกำหนด และอยู่ในที่ประชุมนั้น
จนถึงเวลาลงคะแนน ณ ที่คัดเลือกนั้น”

ข้อ ๕ การปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบนี้นายอำเภออาจ
มอบหมายให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่แทนได้

ข้อ ๖ ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามระเบียบนี้
และให้มีอำนาจตีความวินิจฉัยปัญหา กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติเพื่อ
ดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

แบบพิมพ์ รูปแบบ และลักษณะของบัตรเลือกให้เป็นไป
ตามแบบทำยระเบียบนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๗ เมื่อตำแหน่งกำหนดว่างลงให้คัดเลือกกำหนดขึ้นใหม่
ภายในกำหนดเวลาสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่นายอำเภอได้ทราบการว่างนั้น

หากมีความจำเป็นไม่อาจจัดให้มีการคัดเลือกกำหนด
ภายในกำหนดเวลาสี่สิบห้าวันให้นายอำเภอรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดขอ
ขยายเวลาออกไปได้เท่าที่จำเป็น

ข้อ ๘ การคัดเลือกกำหนด ต้องเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๑) นับแต่วันที่นายอำเภอประกาศให้มีการคัดเลือกกำหนด
จนถึงวันคัดเลือก ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้
ผู้ใหญ่บ้านคนใด เสนอชื่อหรืองดเว้นการเสนอชื่อหรือการลงคะแนนให้แก่
ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งคนใดเพื่อรับการคัดเลือกเป็นกำหนด หรือมิให้ได้รับการ
คัดเลือกเป็นกำหนด ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

ก. จัดทำให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะ
ให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

ข. ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ เงินหรือทรัพย์สินหรือ
ประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด
มัสยิด สุเหร่า ศาลเจ้า โรงเจ โบสถ์คริสต์ โบสถ์พราหมณ์ สำนักปฏิบัติธรรม
สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ สหกรณ์ กองทุนสงเคราะห์ ชุมชน
ชมรม สโมสร กลุ่ม องค์กร หรือสถาบันอื่นใดตามที่คณะกรรมการเลือกตั้งตาม
กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภากำหนด

ค. จัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่างๆ รวมทั้งการแสดง
และการละเล่นอื่นๆ

ง. เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด รวมถึงการจัดเลี้ยงหรือรับจะ
จัดเลี้ยง การประชุม อบรม สัมมนา ทัศนศึกษา หรือดูงาน เป็นต้น

จ. หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใส่ร้ายด้วยความเท็จ หรือจู่ใจ ผู้ใดให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้ใหญ่บ้านรายอื่น

(๒) ในวันคัดเลือก ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาหาเสียง โดยวิธีการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการได้เปรียบหรือเสียเปรียบแก่ผู้ใหญ่บ้านคนใดจนสิ้นสุดการคัดเลือก

(๓) นับแต่วันที่นายอำเภอประกาศให้มีการคัดเลือกกำหนดสิ้นสุดการคัดเลือกให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการคัดเลือกวางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัด ห้ามมิให้การกระทำใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งคนใด

(๔) นับแต่วันที่นายอำเภอประกาศให้มีการคัดเลือกกำหนดสิ้นสุดการลงคะแนน ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายกระทำการใด ๆ เพื่อให้เกิด การได้เปรียบหรือเสียเปรียบแก่ผู้สมัครคนใด

การกระทำที่ฝ่าฝืนตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) เป็นการคัดเลือกที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรม

ข้อ ๙ ก่อนวันคัดเลือกกำหนดตาม ข้อ ๑๐ (๑) ข. หากปรากฏว่าในตำบลนั้นมีตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านว่างหรือมีหมู่บ้านที่ประกาศตั้งขึ้นใหม่ ให้ดำเนินการเลือกผู้ใหญ่บ้านนั้นเสียก่อน เว้นแต่จะมีระยะเวลาไม่เพียงพอที่จะดำเนินการเลือกได้ หรือมีเหตุที่ไม่สามารถเลือกผู้ใหญ่บ้านนั้นได้ ให้ดำเนินการคัดเลือกกำหนดต่อไปโดยไม่ต้องรอผลการเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้น

หมวด ๒

การดำเนินการของอำเภอ

ข้อ ๑๐ การคัดเลือกกำหนดให้นายอำเภอดำเนินการดังนี้

(๑) ประกาศกำหนดให้มีการคัดเลือกกำหนดภายในสามวันนับแต่วันที่นายอำเภอได้ทราบการว่าง ตามแบบ กน. ๑ อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังนี้

ก. กำหนดที่คัดเลือกกำหนด

ข. กำหนดวัน และเวลาประชุมคัดเลือกกำหนด โดยให้กำหนดวันคัดเลือกกำหนดภายหลังจากที่ได้ดำเนินการเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ว่างอยู่ก่อนหรือว่างอยู่ในวันที่มีประกาศให้มีการคัดเลือกกำหนด แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่นายอำเภอได้ทราบเหตุนั้น

(๒) ปิดประกาศกำหนดให้มีการประชุมคัดเลือกกำหนด ตามแบบ กน. ๑ ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือสถานที่ที่นายอำเภอกำหนดให้มีการคัดเลือกกำหนด และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล ที่มีการคัดเลือกกำหนดภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่นายอำเภอทราบเหตุนั้น

(๓) แจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลทราบเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันประชุมคัดเลือก

(๔) มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกกำหนดประกอบด้วยนายอำเภอเป็นประธาน ผู้ที่นายอำเภอเห็นสมควรเป็นกรรมการ และปลัดอำเภอเป็นกรรมการและเลขานุการทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอ

(๕) จัดประชุมผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น เพื่อปรึกษาหารือ
คัดเลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งขึ้นเป็นกำนันตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด
ไว้ในแบบ กน. ๑

(๖) กรณีที่ผู้ใหญ่บ้านได้ถูกเสนอชื่อเพื่อรับการคัดเลือกจาก
ที่ประชุมตาม (๕) มากกว่าหนึ่งคน ต้องจัดให้มีการลงคะแนนโดยวิธีลับ

(๗) จัดเตรียมหีบบัตร บัตรเลือก บัญชีรายชื่อผู้ใหญ่บ้านใน
ตำบลนั้น แบบพิมพ์และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในวันคัดเลือก

หมวด ๓

ที่คัดเลือกกำนัน

ข้อ ๑๑ ให้นายอำเภอกำหนดให้ว่าการอำเภอเป็นสถานที่
คัดเลือกกำนัน หากมีความจำเป็นไม่สามารถใช้สถานที่ดังกล่าวได้ จะกำหนด
สถานที่อื่นที่มีความสะดวกเหมาะสมเป็นสถานที่คัดเลือก และไม่เป็นการ
ได้เปรียบหรือเสียเปรียบแก่ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งคนใดเป็นที่คัดเลือกกำนันก็ได้

หมวด ๔

วิธีการคัดเลือก

ข้อ ๑๒ ในการประชุมคัดเลือกกำนัน ให้นายอำเภอเป็น
ประธานในที่ประชุม ปลัดอำเภอเป็นเลขานุการทำหน้าที่รับลงทะเบียน

ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการที่เข้าร่วมประชุม และจัดทำบันทึกรายงานการประชุม
คัดเลือกกำนันตามแบบ กน. ๒

ให้นายอำเภอชี้แจงรายละเอียด เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องรู้แพ้
รู้ชนะ รู้ภัย และการรู้จักสามัคคี ตลอดจนการดำรงรักษาความเป็นมิตร
เป็นเพื่อนบ้าน และความเป็นญาติพี่น้องในพื้นที่ทั้งก่อนและหลังการคัดเลือก
ให้ผู้ใหญ่บ้านและราษฎรที่สนใจติดตามการคัดเลือกกำนันได้รับทราบ

ข้อ ๑๓ การประชุมคัดเลือกกำนันต้องเป็นไปโดยเปิดเผย
และต้องมีผู้ใหญ่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ใหญ่บ้าน
ทั้งหมดที่มีอยู่ในตำบลนั้น

กรณีมีความจำเป็นนายอำเภออาจสั่งให้มีการประชุมลับ และ
วินิจฉัยว่าสมควรจะให้ผู้ใดอยู่ในที่ประชุมลับนั้นก็ได้อีก

ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นคนหนึ่ง มีสิทธิเสนอชื่อผู้ใหญ่บ้านใน
ตำบลนั้น หรือเสนอชื่อตนเองเป็นกำนันได้หนึ่งคน

ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการเสนอชื่อต้องอยู่ในที่ประชุมและต้อง
ยินยอมให้เสนอชื่อตนได้ เว้นแต่ มีเหตุจำเป็นอย่างยั้งที่ไม่อาจเข้าร่วม
ประชุมได้ให้ทำหนังสือยินยอมให้เสนอชื่อตนเป็นกำนันพร้อมทั้งแจ้งเหตุ
ที่ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมต่อนายอำเภออย่างช้าในวันประชุมคัดเลือก

ข้อ ๑๔ กรณีมีการเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็น
กำนันเพียงคนเดียว ให้นายอำเภอคัดเลือกผู้นั้นเป็นกำนัน แล้วให้นายอำเภอ
ประกาศผลการคัดเลือกกำนันตามแบบ กน. ๓ โดยปิดประกาศ ณ ที่ว่าการ
อำเภอ และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลนั้น

ข้อ ๑๕ กรณีมีการเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็น
กำนันมากกว่าหนึ่งคน ให้นายอำเภอจัดให้มีการออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีลับ
และให้เสร็จสิ้นในวันประชุมคัดเลือก

การลงคะแนนโดยวิธีลับให้ใช้บัตรเลือกผู้ใหญ่บ้านโดยอนุโลม

ข้อ ๑๖ กรณีมีการเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันมากกว่าหนึ่งคน ให้นายอำเภอ ตกลงกับผู้ได้รับการเสนอชื่อเพื่อกำหนดหมายเลขประจำตัว หากไม่สามารถตกลงกันได้ให้ดำเนินการจับสลากสองครั้ง ดังนี้

(๑) การจับสลากครั้งที่หนึ่ง ให้นายอำเภอเขียนชื่อผู้ได้รับการเสนอชื่อที่ต้องจับสลากบนสลากที่เหมือนกันแล้วใส่ในภาชนะให้สลากคละกัน แล้วให้นายอำเภอเป็นผู้จับสลากจากในภาชนะดังกล่าวขึ้นมาทีละหนึ่งใบ ชื่อผู้ใดที่ถูกจับมาเป็นลำดับแรกให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิจับสลากในครั้งที่สองก่อน ชื่อผู้ใดที่ถูกจับมาเป็นลำดับต่อไป ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิจับสลากในครั้งที่สองเป็นลำดับถัดไปจนครบทุกคน

(๒) การจับสลากครั้งที่สอง ให้นายอำเภอเขียนหมายเลขหนึ่งจนถึงหมายเลขที่เท่ากับจำนวนผู้ได้รับการเสนอชื่อบนสลากที่เหมือนกันแล้วใส่ในภาชนะให้สลากคละกัน แล้วให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อตามลำดับของผลการจับสลากในครั้งที่หนึ่งทำการจับสลากจากในภาชนะดังกล่าว ผู้ได้รับการเสนอชื่อผู้ใดจับสลากได้หมายเลขใดให้ถือเป็นหมายเลขประจำตัวผู้นั้น

ข้อ ๑๗ กรณีที่ไม่มีผู้ใดเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันให้ถือว่าผู้ใหญ่บ้านทุกคนที่มาประชุมได้รับการเสนอชื่อและให้นายอำเภอจัดให้ลงคะแนนโดยวิธีลับ โดยให้ถือว่าลำดับที่ของหมู่บ้านเป็นหมายเลขประจำตัวของผู้ใหญ่บ้าน

กรณีผู้ใหญ่บ้านคนใดไม่ประสงค์จะได้รับการคัดเลือกเป็นกำนัน ให้แจ้งการสละสิทธิต่อนายอำเภอและให้บันทึกเป็นหลักฐานไว้ในรายงานการประชุมตามแบบ กน. ๒

เมื่อถึงเวลาลงคะแนนแล้วผู้ใหญ่บ้านคนใดไม่อยู่ในที่ประชุม นั้น ให้ถือว่าผู้ใหญ่บ้านนั้น สละสิทธิลงคะแนน

ข้อ ๑๘ กรณีมีการออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีลับให้คณะกรรมการคัดเลือกที่นายอำเภอแต่งตั้งตามข้อ ๑๐ (๔) ทำหน้าที่จัดให้ผู้ใหญ่บ้านลงชื่อในบัญชีรายชื่อผู้ใหญ่บ้าน มอบบัตรเลือกให้ผู้ใหญ่บ้าน ดูแลคูหาลงคะแนน ดูแลหีบบัตร และดำเนินการในเรื่องอื่นๆ เพื่อให้การออกเสียงลงคะแนนคัดเลือกเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

หมวด ๕

วิธีการลงคะแนน

ข้อ ๑๙ การลงคะแนนให้ทำเครื่องหมายกากบาท เช่น x ลงในช่องทำเครื่องหมายหมายเลขผู้ได้รับการเสนอชื่อหรือในช่องไม่ประสงค์ลงคะแนนในบัตรเลือก

ข้อ ๒๐ การใช้สิทธิลงคะแนน ให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนที่ประสงค์จะลงคะแนนแสดงตนต่อกรรมการคัดเลือก

เมื่อผู้มีสิทธิลงคะแนนได้รับบัตรเลือกแล้วให้ไปยังคูหาลงคะแนนเพื่อทำเครื่องหมายกากบาท เช่น x ลงในบัตรเลือกและพับบัตรเลือกเพื่อไม่ให้ผู้อื่นทราบได้ว่าลงคะแนนให้ผู้ใด แล้วให้นำบัตรเลือกนั้นหย่อนลงในหีบบัตรด้วยตนเองต่อหน้ากรรมการคัดเลือก

ก่อนการลงคะแนนถ้าผู้มีสิทธิลงคะแนนพบว่าบัตรเลือกที่ได้รับมาบกพร่องหรือชำรุดให้ส่งบัตรเลือกนั้นคืนแก่กรรมการคัดเลือก แล้วให้กรรมการคัดเลือกจัดบัตรเลือกให้แก่ผู้นั้นใหม่ และให้บันทึกเหตุการณ์ดังกล่าวไว้ในแบบ กน. ๔

ข้อ ๒๑ ผู้มีสิทธิลงคะแนนที่อยู่ในที่ประชุมลงคะแนนเสร็จสิ้นแล้ว ให้นายอำเภอสั่งปิด การลงคะแนน

หมวด ๖ การนับคะแนน

ข้อ ๒๒ การนับคะแนน ให้กระทำ ณ ที่คัดเลือกกำหนด เมื่อเปิดการลงคะแนนแล้ว ให้ทำการเปิดหีบบัตร และให้นับคะแนนโดยเปิดเผย ต่อเนื่องจนแล้วเสร็จ ห้ามมิให้เลื่อนหรือประวิงเวลา เว้นแต่ มีเหตุสุดวิสัย

ข้อ ๒๓ ให้กรรมการคัดเลือกที่นายอำเภอแต่งตั้งดำเนินการ ดังนี้

(๑) กรรมการคัดเลือกคนหนึ่ง หยิบบัตรเลือกที่ละฉบับและคลี่บัตรส่งให้กรรมการคัดเลือกคนที่สองเพื่อวินิจฉัยบัตรเลือกและอ่าน ดังนี้

ก. ถ้าเป็นบัตรดีที่ทำเครื่องหมายในช่องหมายเลขผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกให้ชานว่า “ดี” และอ่านหมายเลขของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อที่ได้คะแนน พร้อมทั้งชูบัตรเลือกโดยเปิดเผยให้ผู้ที่อยู่ในบริเวณที่คัดเลือกได้เห็นด้วย

ข. ถ้าเป็นบัตรดีที่ทำเครื่องหมายในช่องไม่ประสงค์ลงคะแนนให้ชานว่า “ดี” แล้วอ่านว่า “ไม่ประสงค์ลงคะแนน” พร้อมทั้งชูบัตรเลือกโดยเปิดเผยให้ผู้ที่อยู่ในบริเวณที่คัดเลือกได้มองเห็น

ค. ถ้าเป็นบัตรเสียให้ชานว่า “เสีย” พร้อมทั้งชูบัตรเลือกโดยเปิดเผย ให้ผู้ที่อยู่ในบริเวณที่คัดเลือกได้เห็นด้วย และให้กรรมการคัดเลือกสลักหลังบัตรว่า “เสีย” และกรรมการคัดเลือกอย่างน้อยสองคนลงลายมือชื่อกำกับไว้

(๒) เมื่อวินิจฉัยตาม (๑) แล้ว ให้ส่งบัตรเลือกแก่กรรมการคัดเลือกคนที่สาม

ข้อ ๒๔ กรรมการคัดเลือกคนที่สาม มีหน้าที่รับบัตรเลือก เพื่อแจกบัตรที่วินิจฉัยและอ่านแล้ว ใส่ลงในภาชนะที่เตรียมไว้โดยแยกเป็น ภาชนะสำหรับใส่บัตรดีหนึ่งใบ ใส่บัตรดีที่ไม่ประสงค์ลงคะแนนหนึ่งใบ และใส่ บัตรเสียหนึ่งใบ

ข้อ ๒๕ กรรมการคัดเลือกคนที่สี่ มีหน้าที่ขีดคะแนนในแบบ กรอกคะแนนตามแบบ กน. ๕ เมื่อกรรมการคัดเลือกคนที่สอง ได้วินิจฉัยบัตร เลือกและได้ خوانว่า “ดี และอ่านหมายเลขของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อที่ได้ คะแนน” หรือ “ดี และไม่ประสงค์ลงคะแนน” หรือ “เสีย” แล้ว

ข้อ ๒๖ กรรมการคัดเลือกคนที่ห้า มีหน้าที่ขีดคะแนนตาม แบบกรอกคะแนน กน. ๕ ช่องลงหาคะแนน บนกระดานหรือวัสดุอื่นทำนอง เดียวกัน เมื่อกรรมการคัดเลือกคนที่สองได้วินิจฉัยบัตรเลือก และได้ خوانว่า “ดี และอ่านหมายเลขผู้ได้รับการเสนอชื่อที่ได้คะแนน” หรือ “ดี และไม่ ประสงค์ลงคะแนน” หรือ “เสีย” ให้กรรมการคัดเลือกคนที่ห้า خوانทวนคะแนน แล้วจึงขีดคะแนนบนกระดานหรือวัสดุอื่นทำนองเดียวกัน โดยให้ผู้ที่อยู่ใน บริเวณที่คัดเลือกเห็นการขีดคะแนนได้อย่างชัดเจน

ข้อ ๒๗ การขีดคะแนน ให้ใช้วิธีขีดหนึ่งต่อหนึ่งคะแนน แต่ เมื่อถึงขีดที่ทำให้ขีดขวางทับเส้น สีขีดแรก เช่น ดังรูป NH หรือ NQ หรือ HH เป็นต้น เพื่อสะดวกแก่การนับคะแนนและให้ทำเช่นนี้เรื่อยไปทุกห้าขีด

ข้อ ๒๘ บัตรเลือกที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย

- (๑) บัตรปลอม
- (๒) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายลงคะแนน
- (๓) บัตรที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้ใด
- (๔) บัตรที่ได้ทำเครื่องหมายลงคะแนนแล้วทำเครื่องหมาย

ในช่องไม่ประสงค์ลงคะแนนด้วย

- (๕) บัตรที่ทำเครื่องหมายในช่องทำเครื่องหมายเกินกว่า หนึ่งเครื่องหมาย

(๖) บัตรที่ทำเครื่องหมายอื่นนอกจากเครื่องหมายกากบาท
(๗) บัตรที่ทำเครื่องหมายลงคะแนนนอก “ช่องทำเครื่องหมาย”
หรือนอก “ช่องไม่ประสงค์ลงคะแนน”

(๘) บัตรที่มีเครื่องหมายสังเกต หรือข้อความอื่นใดนอกจาก
ที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้

ข้อ ๒๙ ในระหว่างการนับคะแนนถ้าผู้มีสิทธิลงคะแนนเห็นว่าการนับคะแนนไม่ถูกต้องให้ทำการทักท้วงโดยสุภาพ ไม่เป็นการกล่าวโต้ตอบกับกรรมการคัดเลือกหรือระหว่างผู้มีสิทธิลงคะแนนด้วยกันเองในลักษณะที่จะเป็นอุปสรรคแก่การนับคะแนน

ถ้าผู้มีสิทธิลงคะแนนที่ทักท้วงได้ฝ่าฝืน ให้กรรมการคัดเลือกตักเตือนและหากยังขัดขืนอีกให้กรรมการคัดเลือกสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกไปจากที่คัดเลือก

ให้กรรมการคัดเลือกทำการตรวจสอบคำทักท้วง และวินิจฉัยชี้ขาดโดยทำบันทึกเหตุการณ์และคำวินิจฉัยไว้ในแบบ กน. ๔ พร้อมแนบบันทึกถ้อยคำของผู้ทักท้วงนั้นไว้ด้วย

ข้อ ๓๐ กรณีที่ผู้มีสิทธิลงคะแนนได้ทักท้วงการวินิจฉัยบัตรดีบัตรดีที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน หรือบัตรเสีย ว่าเป็นไปโดยไม่ถูกต้องตามระเบียบนี้ ให้มีสิทธิร้องคัดค้านต่อนายอำเภอ และให้นายอำเภอวินิจฉัยชี้ขาดทันทีและบันทึกเหตุการณ์ไว้ในแบบ กน. ๔

ข้อ ๓๑ เมื่อเสร็จสิ้นการนับคะแนนให้กรรมการคัดเลือกตรวจสอบความถูกต้องของการนับคะแนน โดยให้นับจำนวนบัตรดี บัตรดีที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน และบัตรเสียว่าตรงกับจำนวนผู้ใช้สิทธิลงคะแนนหรือไม่

(๑) หากถูกต้องให้คณะกรรมการคัดเลือกลงลายมือชื่อในแบบกรอกคะแนนตามแบบ กน. ๕ และให้นายอำเภอประกาศผลการนับคะแนนตามแบบ กน. ๖ ปิดไว้ ณ ที่คัดเลือกกำหนด ที่ว่าการอำเภอที่ทำการกำหนดและผู้ใหญ่บ้าน แล้วรายงานประกาศผลการนับคะแนนตามแบบ กน. ๖ ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

(๒) ถ้าจำนวนผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนไม่ตรงกับจำนวนบัตรที่ใช้ลงคะแนน ให้กรรมการคัดเลือกนับคะแนนใหม่โดยพลัน ถ้าผลการนับคะแนนยังไม่ตรงกับจำนวนผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนอีกให้นายอำเภอจัดให้มีการลงคะแนนคัดเลือกใหม่ทันที

(๓) ถ้าผลการนับคะแนนที่ไม่ตรงกับจำนวนผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนตาม (๒) แล้วไม่ทำให้ผลการคัดเลือกนั้นเปลี่ยนแปลงไป ไม่ต้องจัดให้มีการลงคะแนนคัดเลือกใหม่

ข้อ ๓๒ ในการออกเสียงลงคะแนนเพื่อคัดเลือกกำหนด เมื่อการนับคะแนนเสร็จสิ้นแล้ว มีผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่าหนึ่งคนได้รับคะแนนสูงสุดเท่ากัน ให้คณะกรรมการคัดเลือกจัดให้ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากันนั้นทำการจับสลาก ณ ที่คัดเลือกกำหนด

กรณีที่นายอำเภอจัดให้มีการออกเสียงลงคะแนน ให้กรรมการคัดเลือกนำบัตรดี บัตรดีที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน และบัตรเสีย แยกใส่ลงในถุงวัสดุสีพร้อมเขียนจำนวนบัตรที่บรรจุอยู่ในถุงวัสดุสี บัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิเลือกชุดที่ใช้ลงลายมือชื่อรับบัตรเลือก แบบกรอกคะแนนตามแบบ กน. ๕ ที่ได้ใช้ใน การกรอกคะแนนทั้งหมด แบบประกาศผลการนับคะแนนตามแบบ กน. ๖ จำนวน ๑ ชุด บันทึกเหตุการณ์ การคัดเลือกกำหนดตามแบบ กน. ๔ ใส่ลงในหีบบัตร แล้วนำแบบ กน. ๗ ปิดช่องหย่อนบัตรแล้วปิดเทปกวาระหว่าง

หีบบัตรและฝาหีบ พร้อมใส่กุญแจหรืออุปกรณ์อื่นแทนกุญแจและให้ประจำ
ครั้งที่บรรจุกุญแจ เสร็จแล้ว ส่งมอบหีบบัตรให้แก่นายอำเภอเก็บรักษาไว้

ข้อ ๓๓ การจับสลากให้ดำเนินการดังนี้

(๑) การจับสลากครั้งที่หนึ่ง ให้ประธานกรรมการคัดเลือก
เขียนชื่อผู้ได้รับการเสนอชื่อที่ต้องจับสลากบนสลากที่เหมือนกันแล้วใส่ใน
ภาชนะให้สลากคละกัน แล้วให้ประธานกรรมการคัดเลือกเป็นผู้จับสลากจาก
ในภาชนะดังกล่าวขึ้นมาทีละหนึ่งใบ ชื่อผู้ใดที่ถูกจับมาเป็นลำดับแรกให้ถือว่า
ผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิจับสลากในครั้งที่สองก่อน ชื่อผู้ใดที่ถูกจับมาเป็นลำดับต่อไป
ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิจับสลากในครั้งที่สองตามลำดับจนครบทุกคน

(๒) การจับสลากครั้งที่สอง ให้ประธานกรรมการคัดเลือกจัดทำ
สลากเท่ากับจำนวนผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดเท่ากันเป็นสลากซึ่งมีข้อความว่า “ได้รับ
คัดเลือกเป็นกำนัน” จำนวนหนึ่งใบ นอกนั้นเป็นสลากซึ่งมีข้อความว่า “ไม่ได้
รับคัดเลือกเป็นกำนัน” แล้วใส่ในภาชนะให้สลากคละกัน แล้วให้ผู้ที่ได้คะแนน
สูงสุดเท่ากันตามลำดับของผลการจับสลากในครั้งที่หนึ่งทำการจับสลากจาก
ในภาชนะดังกล่าว ผู้ใดจับได้สลากซึ่งมีข้อความว่า “ได้รับคัดเลือกเป็นกำนัน”
ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ได้รับคัดเลือกเป็นกำนัน และให้บันทึกผลการจับสลากไว้ใน
แบบ กน. ๔

ข้อ ๓๔ หากผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเท่ากันไม่อยู่ ณ สถานที่จับ
สลาก หรืออยู่แต่ไม่ยินยอมจับสลาก ให้ประธานกรรมการคัดเลือกเป็นผู้จับ
สลากแทนผู้ที่ไม่อยู่หรือไม่ยินยอมจับสลากนั้น และให้บันทึกเหตุการณ์
ในแบบ กน. ๔

ข้อ ๓๕ เมื่อได้มีการจับสลากเสร็จสิ้นแล้ว ให้นายอำเภอ
ประกาศผลการนับคะแนนตามแบบ กน. ๖ ปิดไว้ ณ ที่คัดเลือกกำนัน ที่ว่าการ
อำเภอ ที่ทำการกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๓๖ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับรายงานประกาศผลการนับคะแนนตามแบบ กน. ๖ หรือผลการประชุมคัดเลือกกำหนดแบบ กน. ๓ แล้ว ให้ออกหนังสือสำคัญให้แก่ผู้ได้รับคัดเลือกเป็นกำหนดไว้เป็นหลักฐาน โดยให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกำหนดนับแต่วันที่ได้รับการคัดเลือกเป็นต้นไป

หมวด ๗ การคัดค้าน

ข้อ ๓๗ เมื่อนายอำเภอมีประกาศผลการนับคะแนนตามแบบ กน. ๖ แล้วผู้ใดเห็นว่า การคัดเลือกเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ประสงค์จะให้มีการคัดเลือกกำหนดใหม่ให้ทำคำร้องคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อนายอำเภอได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มิประกาศดังกล่าว

เมื่อนายอำเภอได้รับคำร้องคัดค้านแล้ว ให้รายงานผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ และดำเนินการสอบสวนแล้วรายงานผลพร้อมความเห็นและหลักฐานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดวินิจฉัยชี้ขาดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องคัดค้าน หากผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่า การคัดเลือกกำหนดครั้งนั้นเป็นไปตามที่ได้มีการร้องคัดค้านหรือได้มีการกระทำไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้กำหนดคนนั้นพ้นจากตำแหน่งภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการคัดเลือก แล้วให้นายอำเภอดำเนินการคัดเลือกกำหนดใหม่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ให้มีคำสั่งให้กำหนดดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๓๘ เมื่อนายอำเภอได้รับคำร้องคัดค้านการคัดเลือกกำหนดว่าเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ถ้านายอำเภอพิจารณาข้อมูลคำร้องคัดค้านแล้วเห็นว่าผู้ร้องคัดค้านสำคัญผิดในข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริง เพื่อประโยชน์แห่งการรู้จักสามัคคีด้วยความพอใจของคู่กรณี ให้นายอำเภอเรียก ผู้ร้องคัดค้านและผู้ถูกคัดค้านเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเพิ่มเติมและชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแล้ว หากผู้ร้องคัดค้านได้เข้าใจข้อกฎหมายหรือเข้าใจในข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแล้ว ผู้ร้องคัดค้านได้ขอถอนคำร้องคัดค้าน หรือไม่ประสงค์ให้พิจารณาเรื่องคำร้องคัดค้านต่อไป ให้บันทึกถ้อยคำผู้ร้องคัดค้านไว้และสั่งยุติเรื่อง หากผู้ร้องคัดค้านยังไม่พอใจให้นายอำเภอทำการสอบสวนและจัดทำความเห็นประกอบข้อกฎหมาย และข้อเท็จจริงคำร้องคัดค้านเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณา

ข้อ ๓๙ กรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งให้กำหนดพ้นจากตำแหน่งตามข้อ ๓๗ คำสั่งดังกล่าวไม่กระทบกระเทือนต่อกิจการที่กำหนดนั้นได้กระทำลงไปในขณะที่ดำรงตำแหน่ง

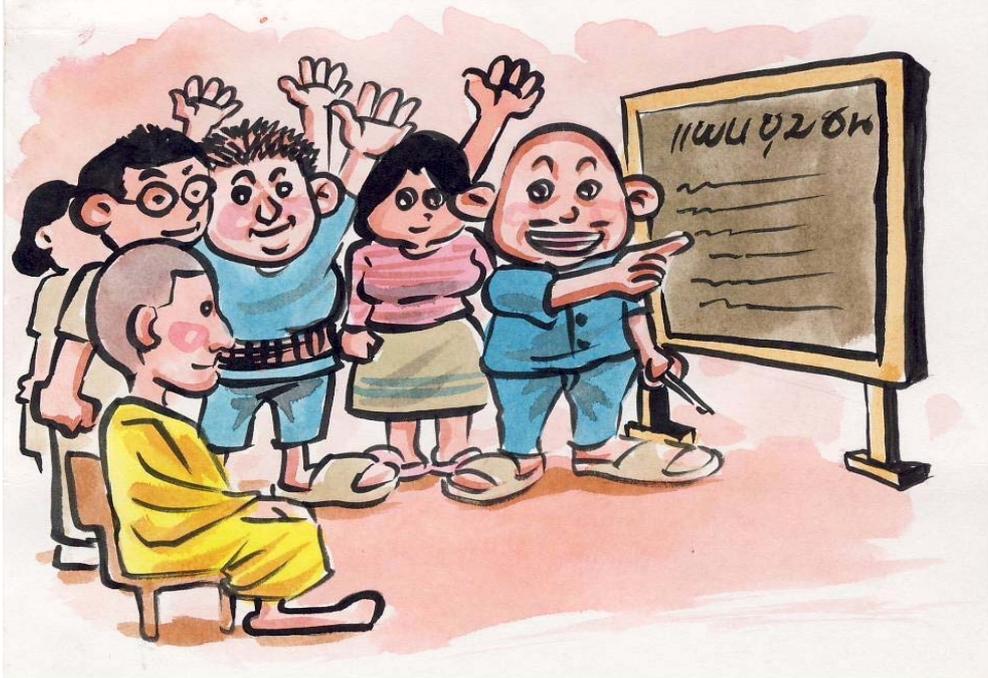
ข้อ ๔๐ นายอำเภอจะทำลายบัตรเลือกและเอกสารที่เก็บอยู่ในหีบบัตรนั้นได้ เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาคัดค้านการคัดเลือกตามข้อ ๓๗ แล้วไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ในกรณีที่มีการคัดค้านการคัดเลือกให้นายอำเภอเก็บรักษาหีบบัตรจนกว่าเรื่องคัดค้านดังกล่าวจะถึงที่สุด

ประกาศ ณ วันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๑

ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง
(เฉลิม อยู่บำรุง)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

บทที่ ๓ แบบพิมพ์ต่าง ๆ

หนังสือสำคัญแสดงหลักฐานการเป็นกรรมการหมู่บ้าน

ที่ _____

หนังสือสำคัญฉบับนี้แสดงว่า _____

เกิดวันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

เป็นกรรมการหมู่บ้าน _____ หมู่ที่ _____ ตำบล _____

เมื่อวันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

ขออวยพรให้มีความเจริญ และจงตั้งใจมาเพื่อกิจเพื่อความเจริญ

แห่งประเทศชาติสืบไป

ให้ไว้ ณ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

นายอำเภอ

ประทับตราประจำตำแหน่งเป็นสำคัญ

(ตัวอย่าง)

ครุฑ

ประกาศอำเภอ.....

เรื่อง กำหนดกลุ่มบ้าน

ของบ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

.....

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑)
พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๘ ตีร กำหนดให้ผู้ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรเป็น
กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ดังนั้น อาศัยอำนาจตาม ข้อ ๖ (๑) และข้อ ๗
แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน
การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ จึง
ประกาศให้บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล..... มีจำนวน
.....กลุ่มบ้าน โดยมีรายชื่อกลุ่มบ้าน ตามเอกสารแนบท้ายประกาศนี้

จึงประกาศมาเพื่อทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

(.....)

นายอำเภอ.....

ประทับตราประจำตำแหน่งเป็นสำคัญ

รายชื่อกลุ่มบ้าน

บ้าน.....หมู่ที่ ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

(แนบท้ายประกาศอำเภอ.....ลงวันที่.....เดือน

..... พ.ศ.)

ลำดับที่	ชื่อกลุ่มบ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประกอบด้วยบ้านเลขที่	จำนวนประชากร
๑				
๒				
๓				
๔				
๕				
๖				
๗				
๘				
๙				
๑๐				
๑๑				
๑๒				
๑๓				
๑๔				
๑๕				
๑๖				
๑๗				
๑๘				
๑๙				
๒๐				
๒๑				
๒๒				
๒๓				
๒๔				
๒๕				
๒๖				
๒๗				
๒๘				
๒๙				
๓๐				
๓๑				
๓๒				
๓๓				
๓๔				
๓๕				
๓๖				
๓๗				
๓๘				
๓๙				
๔๐				
๔๑				
๔๒				
๔๓				
๔๔				
๔๕				
๔๖				
๔๗				
๔๘				
๔๙				
๕๐				
๕๑				
๕๒				
๕๓				
๕๔				
๕๕				
๕๖				
๕๗				
๕๘				
๕๙				
๖๐				
๖๑				
๖๒				
๖๓				
๖๔				
๖๕				
๖๖				
๖๗				
๖๘				
๖๙				
๗๐				
๗๑				
๗๒				
๗๓				
๗๔				
๗๕				
๗๖				
๗๗				
๗๘				
๗๙				
๘๐				
๘๑				
๘๒				
๘๓				
๘๔				
๘๕				
๘๖				
๘๗				
๘๘				
๘๙				
๙๐				
๙๑				
๙๒				
๙๓				
๙๔				
๙๕				
๙๖				
๙๗				
๙๘				
๙๙				
๑๐๐				

ตรวจถูกต้อง

(.....)

ปลัดอำเภอประจำตำบล.....

แผนที่หมู่บ้านแสดงกลุ่มบ้านโดยสังเขป

บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

(ตัวอย่าง)

ครุฑ

ประกาศอำเภอ.....
เรื่อง กำหนดกลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรม
ของบ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑)
พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๘ ตีรี้ กำหนดให้ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรเป็น
กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ดังนั้น อาศัยอำนาจตาม ข้อ ๖ (๓) และข้อ ๘ แห่ง
ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การ
ปฏิบัติหน้าที่และการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ และโดย
ความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติแล้ว จึงประกาศ
ให้บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....มีจำนวน.....กลุ่มอาชีพหรือ
กลุ่มกิจกรรม โดยมีรายชื่อ กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรม ตามเอกสารแนบท้าย
ประกาศนี้

จึงประกาศมาเพื่อทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

(.....)

นายอำเภอ.....

ประทับตราประจำตำแหน่งเป็นสำคัญ

รายชื่อกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรม

บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

(เอกสารแนบท้ายประกาศอำเภอ.....ลงวันที่.....)

ที่	ชื่อกลุ่มอาชีพหรือ กลุ่มกิจกรรม	วัน เดือนปี ที่ก่อตั้ง กลุ่มอาชีพหรือ กลุ่มกิจกรรม	จำนวนสมาชิก (คน)	กิจกรรมของกลุ่ม	ที่ตั้งกลุ่มอาชีพหรือ กลุ่มกิจกรรม	เบอร์โทรติดต่อ	เงินทุนหมุนเวียน ของกลุ่ม โดยประมาณต่อปี	ชื่อผู้นำกลุ่ม อาชีพหรือกลุ่ม กิจกรรม	หมายเลข โทรศัพท์ของ ผู้นำกลุ่ม
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐

ลงชื่อ.....ประธานคณะกรรมการพิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติ
(.....)

กม. ๔

(ตัวอย่าง)

ครุฑ

ประกาศอำเภอ.....

เรื่อง ให้ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง
ของบ้าน.....หมู่ที่..... ตำบล.....

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ.๒๕๕๑
มาตรา ๒๘ ตีร กำหนดให้ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง
ตั้งนั้น อาศัยอำนาจตาม ข้อ ๑๑ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การ
เป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.
๒๕๕๑ จึงประกาศให้ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มของบ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล
.....

เป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ดังมีรายชื่อปรากฏตามเอกสารแนบท้ายประกาศนี้

จึงประกาศมาเพื่อทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

(.....)

นายอำเภอ.....

ประทับตราประจำตำแหน่งเป็นสำคัญ

รายชื่อ

ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่ม ที่เป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง

บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

(เอกสารแนบท้ายประกาศอำเภอ.....ลงวันที่.....)

๑. ประเภทผู้นำกลุ่มบ้าน ประกอบด้วย

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ประเภทผู้นำกลุ่มบ้าน

๒. ประเภทผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรมตามประกาศกระทรวงมหาดไทย
ประกอบด้วย

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ประเภทผู้นำหรือผู้แทนกลุ่ม

๓. ประเภทผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรมตามประกาศอำเภอ ประกอบด้วย

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ประเภทผู้นำกลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรม

ลงชื่อ.....ประธานคณะกรรมการ
(.....)พิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติ

(ตัวอย่าง)

ครุฑ

ประกาศอำเภอ.....

เรื่อง การเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ บ้าน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....

ด้วยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็น
กรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน
พ.ศ. ๒๕๕๑ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ กำหนดให้มี
การเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิครั้งแรกขึ้นภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่
ระเบียบดังกล่าวมีผลใช้บังคับ

ดังนั้น เพื่อให้การเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ
เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงประกาศกำหนดให้มีการประชุมราษฎรเพื่อ
เลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ บ้าน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....ในวันที่
.....เดือน.....พ.ศ. ตั้งแต่เวลา.....
นาฬิกา เป็นต้นไป ณ.....(.....ระบุสถานที่.....)

ราษฎรผู้มีสิทธิเข้าประชุมและผู้มีสิทธิได้รับการเสนอชื่อเพื่อ
รับเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะ
ต้องห้าม ดังนี้

(๑) มีสัญชาติไทย และมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ ใน
วันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือก

(๒) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๓) ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๔) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้าน
ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่
น้อยกว่าสามเดือนจนถึงวันเลือก

และให้ราษฎรผู้มีสิทธิเข้าประชุมนำหลักฐานดังต่อไปนี้ ไป
ในวันประชุมด้วย

(๑) บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวประชาชนที่
หมดอายุ หรือ

(๒) หลักฐานอื่นใดของทางราชการ หรือหน่วยงานของรัฐที่มี
รูปถ่ายและมีหมายเลขประจำตัวประชาชนของผู้ถือบัตร

จึงประกาศมาเพื่อทราบทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่.....พ.ศ.

(ลงชื่อ).....

(.....)

นายอำเภอ.....

ประทับตราประจำตำแหน่งเป็นสำคัญ

(ตัวอย่าง)

ครุฑ

คำสั่งอำเภอ.....

ที่/.....

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาในการเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

.....

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๖ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงแต่งตั้งที่ปรึกษาในการเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....ในวันที่.....เดือน..... พ.ศ. ณ ...(ระบุสถานที่)..ดังนี้

๑.....(ปลัดอำเภอประจำตำบล)

๒.(ข้าราชการในอำเภอที่เห็นสมควร)

๓.(กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอที่เห็นสมควร)

ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่เดือน.....พ.ศ.

(ลงชื่อ).....

(.....)

นายอำเภอ.....

(ตัวอย่าง)

บันทึกรายงานการประชุมราษฎร
เรื่อง การเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ
บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.
ณ

เริ่มประชุมเวลา..... น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ประธาน (๑) ประกาศอำเภอ.....เรื่อง การเลือกกรรมการหมู่บ้าน
ผู้ทรงคุณวุฒิ ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.(ระบุรายละเอียด
เกี่ยวกับประกาศอำเภอ).....

(๒) วิธีเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการ
ประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ (ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการ
ประชุมเพื่อเลือก จำนวนกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิที่จะต้องทำการ
เลือก คุณสมบัติของผู้มีสิทธิตลอดจนวิธีการเลือก ฯลฯ)

.....
.....

ที่ประชุม/

ระเบียบวาระที่ ๒

เรื่อง การเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ บ้าน
.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....

๒.๑ คณะกรรมการประกาศให้ผู้เข้าประชุม
ตรวจสอบว่ามีบุคคลที่ไม่มีสิทธิเข้าประชุมอยู่ในที่ประชุม
หรือไม่

ที่ประชุม

.....

๒.๒ การกำหนดจำนวนกรรมการหมู่บ้าน
ผู้ทรงคุณวุฒิที่จะพึงมีในหมู่บ้านให้ที่ประชุมกำหนดที่
ประชุม (ไม่น้อยกว่า ๒ คน และไม่เกิน ๑๐ คน)

ที่ประชุม

.....

๒.๓ การเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการเลือกเป็น
กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ (มีใครบ้าง)

ที่ประชุม

.....

๒.๔ การตรวจสอบคุณสมบัติผู้ได้รับการ
เสนอชื่อ (มีใครไม่มีสิทธิบ้างหรือไม่)

ที่ประชุม

.....

๒.๕ วิธีการเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรง
คุณวุฒิ (เลือกโดยวิธีลับหรือเปิดเผย)

ที่ประชุม

.....

๒.๖ ดำเนินการเลือกตามวิธีที่ที่ประชุมมีมติ

ที่ประชุม

.....

๒.๗

ที่ประชุม

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

ประธาน -ขอบคุณราษฎร
-ชี้แจงข้อราชการอื่น ๆ

ที่ประชุม

.....

เลิกประชุม เวลา.....น.

(ลงชื่อ).....ผู้จัดรายงานการประชุม

(.....) (ตัวแทนคณะกรรมการ)

ตำแหน่ง.....

(ลงชื่อ).....ผู้ตรวจรายงานการประชุม

(.....) (ตัวแทนที่ปรึกษา)

ตำแหน่ง.....

รายงานผลการเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

.....

วันที่เดือน.....พ.ศ.

เรื่อง ผลการเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายอำเภอ.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย บันทึกรายงานการประชุมราษฎร จำนวน ๑ ชุด

ตามประกาศอำเภอ.....ลงวันที่.... เดือน..... พ.ศ.

กำหนดให้ประชุมเพื่อเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ บ้าน..... หมู่ที่

.....ตำบล..... อำเภอ.....จังหวัด..... เมื่อวันที่.....

เดือน.....พ.ศ. นั้น

ผลการประชุมปรากฏว่า ที่ประชุมได้มีมติให้เลือก

โดยวิธี ลับ เปิดเผย ซึ่งมีผู้เข้าประชุม จำนวน..... คน

ใช้สิทธิลงคะแนน..... คน มีบัตรเสีย จำนวน.....บัตร

ผลการนับคะแนนของผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียงตามหมายเลขประจำตัว ดังนี้

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	หมายเลข ประจำตัว	ได้คะแนน	หมายเหตุ

รายละเอียดตามรายงานการประชุมที่แนบมาพร้อมนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ผู้ใหญ่บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

ประธานคณะกรรมการดำเนินการประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

.....
(.....) กรรมการฯ (.....)กรรมการฯ

.....
(.....) กรรมการฯ (.....) ที่ปรึกษา

.....
(.....) ที่ปรึกษา (.....) ที่ปรึกษา

หมายเหตุ ในกรณีที่มีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันหลายคน และเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเป็น
กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ
เกินกว่าจำนวนที่ประชุมกำหนด ให้ทำการจับสลากผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันให้เหลือ
จำนวนกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิตามที่กำหนด และระบุไว้ในช่องหมายเหตุ

(ตัวอย่าง)

ครุฑ

ประกาศอำเภอ.....

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ
ของบ้าน.....หมู่ที่..... ตำบล.....

อำนาจตามข้อ ๒๑ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่า
ด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุม
คณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงประกาศรายชื่อบุคคลดังต่อไปนี้เป็น
กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ของบ้าน.....หมู่ที่..... ตำบล.....

๑.(ระบุชื่อ-สกุล)
๒.
๓.
๔.

ฯลฯ

จึงประกาศมาเพื่อทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

(.....)

นายอำเภอ.....

ประทับตราประจำตำแหน่งเป็นสำคัญ

กม. ๑๐

ข้อมูลประวัติ กม.

บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หรือกรอกข้อมูลลงให้
แบบสอบถามให้ครบถ้วนด้วย

๑. เลขประจำตัวประชาชน ----
๒. เบอร์โทรศัพท์ (บ้าน)มือถือ.....
๓. การศึกษา
 ๑. ประถมศึกษาตอนต้น (ป.๑-ป.๔) หรือเทียบเท่า ๒. ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.๖) หรือเทียบเท่า
 ๓. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) หรือเทียบเท่า ๔. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖)/ปวช. หรือเทียบเท่า
 ๕. อนุปริญญา/ปวส. หรือเทียบเท่า ๖. ปริญญาตรี
 ๗. ปริญญาโท ๘. ปริญญาเอก
 ๙. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
๔. อาชีพ
 ๑. เกษตรกรรม ๒. ค้าขาย
 ๓. รับจ้างทั่วไป ๔. พนักงาน/ลูกจ้าง บริษัทเอกชน
 ๕. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/หน่วยงานของรัฐ ๖. ครู/อาจารย์
 ๗. ข้าราชการบำนาญ ๘. นักเรียน/นักศึกษา
 ๙. ว่างาน ๑๐. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๕. เป็นกรรมการหมู่บ้าน

๑. โดยตำแหน่ง
๒. ผู้ทรงคุณวุฒิ วันเริ่มดำรงตำแหน่ง (วัน/เดือน/ปี).....
ครบวาระในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

๖. กรณีเป็น กม. เป็นโดยตำแหน่ง ให้ระบุสถานะ (ระบุเพียง ๑ ข้อ)

๑. ผู้ใหญ่บ้าน วาระการดำรงตำแหน่ง ๕ ปี อายุครบ ๖๐ ปี
จะครบวาระในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.
๒. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง
จะครบวาระในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.
๓. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ
จะครบวาระในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.
๔. สมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน
- ๔.๑ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
จะครบวาระในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.
- ๔.๒ สมาชิกเทศบาลตำบล/เทศบาลเมือง/เทศบาลนคร
จะครบวาระในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.
- ๔.๓ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
จะครบวาระในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.
๕. ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มในหมู่บ้าน ตามข้อ ๖ แห่งระเบียบ

กระทรวงมหาดไทยฯ (ระบุเพียง ๑ ข้อ)

- ๕.๑ ผู้นำกลุ่มบ้านตามประกาศของอำเภอ (ข้อ ๖ (๑))
- ๕.๒ ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือกลุ่มกิจกรรม ที่

กระทรวงมหาดไทยประกาศ (ข้อ ๖ (๒)) ได้แก่.....

- ๕.๓ กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มกิจกรรม ที่นายอำเภอประกาศ
(ข้อ ๖ (๓))

๗. ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

☐ ๑. ประธาน	☐ ๒. รองประธานคนที่ ๑
☐ ๓. รองประธานคนที่ ๒	☐ ๔. กรรมการ
☐ ๕. เลขานุการ	☐ ๖. เภรัญญิก
☐ ๗. ผู้ช่วยเลขานุการ	☐ ๘. ผู้ช่วยเหรัญญิก

๘. ทำนอยู่ในคณะทำงานด้านใด ของ กม. และตำแหน่งใด (สามารถตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑. ด้านอำนวยการ
(๑.หัวหน้าคณะทำงาน ๒.รองหัวหน้าคณะทำงาน ๓.เลขานุการคณะทำงาน ๔.ผู้ช่วยเลขานุการ ๕.คณะทำงาน)
๒. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย
(๑.หัวหน้าคณะทำงาน ๒.รองหัวหน้าคณะทำงาน ๓.เลขานุการคณะทำงาน ๔.ผู้ช่วยเลขานุการ ๕.คณะทำงาน)
๓. ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน
(๑.หัวหน้าคณะทำงาน ๒.รองหัวหน้าคณะทำงาน ๓.เลขานุการคณะทำงาน ๔.ผู้ช่วยเลขานุการ ๕.คณะทำงาน)
๔. ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ
(๑.หัวหน้าคณะทำงาน ๒.รองหัวหน้าคณะทำงาน ๓.เลขานุการคณะทำงาน ๔.ผู้ช่วยเลขานุการ ๕.คณะทำงาน)
๕. ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข
(๑.หัวหน้าคณะทำงาน ๒.รองหัวหน้าคณะทำงาน ๓.เลขานุการคณะทำงาน ๔.ผู้ช่วยเลขานุการ ๕.คณะทำงาน)

๖. ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

(๑.หัวหน้าคณะทำงาน ๒.รองหัวหน้าคณะทำงาน ๓.เลขานุการ
คณะทำงาน ๔.ผู้ช่วยเลขานุการ ๕.คณะทำงาน)

๗. ด้านอื่น ๆ ให้ระบุชื่อด้าน.....

(๑.หัวหน้าคณะทำงาน ๒.รองหัวหน้าคณะทำงาน ๓.เลขานุการ
คณะทำงาน ๔.ผู้ช่วยเลขานุการ ๕.คณะทำงาน)

๘. ความรู้ความสามารถพิเศษ

ภาษาต่างประเทศ(.....)

สันทนาการ

วิทยาการกระบวนการ

พิธีกร

กีฬา

ศิลปินพื้นบ้าน

คอมพิวเตอร์

พิมพ์ดีด

.....

**คณะกรรมการหมู่บ้าน...
รากฐานของแผ่นดิน**

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายวงศ์ศักดิ์ สวัสดิ์พาณิชย์	อธิบดีกรมการปกครอง
นายสุรพล ภาษิตนรินทร์	รองอธิบดีกรมการปกครอง (กลุ่มภารกิจด้านการบริหารงานปกครอง)
นายนิรันดร์ กัลยาณมิตร	รองอธิบดีกรมการปกครอง (กลุ่มภารกิจด้านสนับสนุนการบริหารงาน แบบบูรณาการ)
นายสมศักดิ์ สุวรรณสุจริต	รองอธิบดีกรมการปกครอง (กลุ่มภารกิจด้านความมั่นคง)

คณะผู้จัดทำ

นายนาวิน สินธุสอาด	ผู้อำนวยการสำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น
นายจารุวัฒน์ เกลี้ยงเกล้า	ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและส่งเสริมการ บริหารงานท้องถิ่น
นายศิริศักดิ์ ศิริมังคะลา	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการพิเศษ
นายกิตติพงษ์ สุขภาคกุล	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการพิเศษ
นายสรารัฐ ธนาเจริญสกุล	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ
นายปิยะพงษ์ บุญส่ง	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ
นายสุจิโรจน์ คงเมือง	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ
นายชาติชาย สารถ้อย	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ
น.ส.อุทัย โคตรตะ	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ
น.ส.สุภาพ แสนมี	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ
น.ส.รัชภรณ์ รัชตวัฒน์ธนกุล	นักวิชาการเงินและบัญชีชำนาญการ
น.ส.อมรรัตน์ ผิวทอง	เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ
ว่าที่ ร.ต.ศรารัฐ กรจิระเจริญ	เจ้าพนักงานปกครองปฏิบัติการ
นายเอกชัย สงวนให้	นายช่างภาพปฏิบัติการ

หนังสือนี้เป็นสมบัติของหมู่บ้าน.....
หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....